

6
2
Incipit tractatus venerabilis magistri io
Hls mider ordinis prebicatorum de morali lepra.

Olim deū legimus in leuitico veteris
testamenti mādauisse sacerdotibus
vt lepraz corpaliū multimodas
scire studerent dīas. quibus iuxta
oīm theologoz glosas amplissimas figurate
datur intelligi sacerdotes noui testamti p̄cep
tis astringi grauioribus q̄tenus insudēt lepras
scire morales a variis rōnalis aīe: p̄cōz vīz
letalium inter se a venialibus dīas. Horum
em̄ ignorantia culpabilis de offessore decepto
rem: lupū ex pastore. a de p̄dicatore p̄uarica
torem constituit. **Q**ue vt euitentē sub. xvij. c. q̄n
q̄ sequētes colligere materias studui. **Q**uaz
prima erit de p̄cīs q̄ sub. vij. capitalibus m̄ti
tant vitijis. **S**ec̄da de hīs que directe trāsgressi
ones decernūt decalogi. **T**ercia de hīs q̄ circa
vij. sacra fiunt ecclesie. **Q**uarta de matrimonij
impedimētis q̄ plerūq̄ incautis grauiissimos
inijciunt laqueos. **Q**uinta vero de coniugatoz
abusibus venēis quos heu multi licitos estimāt
cum sint nephandissimi. **V**erz qz in prefatis
materiis mādato sapientis satisfacere de hīde
ro quo d̄t ec̄c. iij. **Q**ue p̄cepit tibi de illa cogi
ta sp̄a in pluribus opibus ei ne fueris curiosus

a. v

Idcirco lectorem sequentium p̄ tria alijs no-
tabilia. Quorum primum est sc̄i thome q̄d̄ li-
beto. viij. q. xv. dicentis. **O**mnis q̄stio in qua
de peccato mortali q̄ritur: nisi expresse veritas
h̄atur periculose determinat q̄ error quo nō
creditur esse p̄c̄m mortale q̄d peccatum mor-
tale est sc̄iam nō excusat a toto sed forte ex
tanto. Error vero quo creditur esse mortale q̄d
mortale non est sc̄ientiam ligat ad peccatu;
mortale. **S**ecundū notabile ē alexandri de
hal. pte secunda. q. de peccati mortalis a veni-
alis differentia ita diffimentis. **P**̄c̄m veni-
ale est libido siue voluptas in creatura citra
deum Mortale vero est libido siue voluptas in
creatura supra deum vel eq̄ deo. **S**i vero crea-
tura diligatur p̄pter deum oīno a mō quo de-
bet virtus est. q̄ virtus ē ordo amoris. **S**ed si
creaturā diligatur non oīo p̄pter deū diligitur
tñ p̄pter utilitate; hōi nec̄ariam: sic est dilectio
naturalis: et sic etiā ordinatur ad deū licet hō
nō referat. **E**t adhibet. **C**um autē; valde vicina
sint p̄c̄m mortale a veniale in eodem genere
materie: difficile est dicere vsq̄ ab quid ex̄t̄
ditur veniale peccatum a qm̄ incipit esse mōle
Tercium notabile est. **C**ancellarius tracta-
tu suo de vita aime. Doctrina m̄qt salubris p̄
doctoribus theologic est: vt non sint faciles

asserere actiones aliq̄s aut obmissiones esse
p̄cā mortalia p̄sertim sub verbo vniuersali a
dum predicandū erit ad ppl̄m: h̄is mot⁹ au
toritatibus p̄sus nihil de p̄iis int̄co dicere
in sequentib⁹: sed dūtaret autenticorū in sac̄
pagina verba fideliter curabo onede sc̄i th̄e
potissimū: nisi q̄n̄ alium doctorem noi auero.
p̄ cuius verba statim sequunt̄ verba b̄i th̄o
me. q̄ ipse omnes videtur coiter mgr̄os pre
cellere vbi de differentijs p̄cōrum agitur.

Primum capitulū est de supbia.

Que supbia igitur primū capitulū v̄tinz
quale sit p̄cā Quid sit cōceptus. Spe
cies supbie. ingratitude. iactantia. ex
cusatio in p̄cā. p̄sūptio pusillitas. Gra
dus supbie. infidelitas. blasphemia. p̄cā in
sp̄m̄sc̄m. vi. odiū dei. scisma a inobediētia a c̄

Sc̄d̄m capitulū est de inani gloria. a v̄tinet
filiās inanis glorie. q̄ sunt nouitatū p̄sūp
tio. inobediētia. iactantia. p̄p̄eris cōtencō. p
tinacia. discordia. a q̄d sint iactantia p̄romia.
ābicio. p̄p̄eris. simulacō. p̄tinacia. mollicies
adulacō. curiositas. cōtus supfluitas. a cōtus
defect⁹ **T**erciu capitulū v̄tinet q̄d a q̄ sint spe
cies auaricie. p̄digalitas. iniusticia a ei⁹ sp̄s
Filiē auaricie q̄ sunt obduratio. inquietudo.

a n

violencia. fallacia. periurium. fraus. pbitio.
Opa misericordie qñ sint in precepto. **S**ollici-
tudo quid sit fraus. violencia. fallacia. piuri-
um. restitutio. symonia. vsura. emptio. vendi-
tio. puiscencia. sacrilegium. psonaz accepco
a restitutio **¶** **Q**uartum capitulu dñet quid
sit luxuria. pollutionum diuersitas. gradus
luxurie. morosa delectatio. a eius osensus qd
sint. **S**pecies luxurie septē. s. fornicatione. ad-
ulterium. stupr. raptum. incestum. sacrilegi-
um. vitium contra naturā. modos eiusdem **M**o-
dos incontinentie. a filias luxurie que sunt. ceci-
tas mentis. precipitatio. inconsideratio. inconstan-
tia. amor sui. odiū dei. affectus presentis
seculi. desperatio siue horror futuri.

¶ **Q**uintum capitulu dñet de iracundia. ira
p zelum. ira p vitium. seueritas seu crudelitate.
Quid sit vindicatio. species ire. **F**ilie ire sex: q
sūt indignatio. tumor metis. clamor blasphemia.
contumelia. rixa. seueritas seu feritas. crudelitas
remissio. ipacia. impseuerantia seu mollicies
inconstantia. intimiditas. timor mundanus
humanus. seruilis: a alij timores. inuerecūdi-
a. discordia. contentio. litigium. derisio seu illu-
sio. maledictio. contumelia. rixa. sedicio a bel-
lum quid sint.

Sextum capitulū. Quid sit gula. tibi mensura debita. Gule quinq; spēs. Gula quā sit p̄c̄m. Inpantia q̄d sit. insensibilitas. dimīnu cō ci bi quā sit p̄c̄m. Dīa carnalium a spūalium vitioꝝ. Ebrietas a eius dīe. Filie gule quinq; que sūt. immūdicia. multiloqum. ebitudo mētis. inepta leticia. scurrilitas. ludī malī q̄ sint. chara. ruelacō sigilli cuiuscūq; secreti a cōfessiois

Septimū capitulū cōtinet inuidiā: a eius ptes. Quid sint emulatio a odiū inimici. Et q̄ cunq; quō diligendi. Tristitia quōtuplex sit. Filie inuidie a q̄ sunt. Odiū afflictio in p̄speis. Exultatio in adūsis. Detractio. susurratio. detractionis audientia. susurrū. iudiciū temerariū. suspicio. presūptio. a iudiciū de occultis cordis an fieri possit.

Octauū capitulū cōtinet de accidia. negligētia exteriori. gaudio vero. dilectione dei et p̄mi. a eius obmissione. inimico diligendo. scādalo. Ordīe actuum humanōꝝ interiorōꝝ. prudentia. imprudētia seu temeritate. precipitacōne. inconsideracōe. inconstantia. negligētia interiori. pigritia. torpore. obmissione. astucia. Prudentia carnis seu mundi. ignorantia. inq̄titudine. correptione fraterna. voti fractione. orōnum debito. Accidie filia b̄ q̄m gre. q̄ sūt. malicia. rancor. pusillitas. despatio. torpor

circa precepta. vagatio mentis. accidie filia
bus fm p̄sidoꝝ q̄ sunt amaritudo. ociositas.
somnia. impoꝝtunitas mētis. inq̄tudo
corpis. insensibilitas. curiositas. v̄bositas aē.

Nonum ca. continet multa p̄cā. Coñ p̄mū
p̄ceptum de calogi p̄petrabilia vt de. viij. speci
eb⁹ vbi demones exp̄sse inuocant. a de sex: v
bi tacite inuocant. Item de sortib⁹ obseruati
onib⁹ v artijs. arte notoria in mutacōnibus
corp⁹. imaginib⁹. fortunijis a infortunijis. sus
pensionib⁹: a ligationib⁹. incantacōibus ser
pentū. maleficio p̄ quod aliq̄d cognoscat eē
sup̄sticio sū. ac iurationib⁹. temptacōe dei.

Decimū ca. continet de sc̄do p̄cepto vt de periu
rio multa de tercio p̄cepto viz de obfuaōne
sabbati. De quarto. s. de honore pentum. pre
lator⁹. dñorum a benefactor⁹. ac de obia. De. v
p̄cepto viz de non occidēdo vel primum in cor
pore ledendo. de differentijs occidētū: a de dif
ferentijs ceptus in vtero necantium.

Vndecimum capitulū continet de vltimis. iij
p̄ceptis. s. mechia. mendacō multiplici. de ne
gantē veritatē. testimonū ferentib⁹ accusacō
ne. calūmia. preuaricatione. tergiuersatione.
pena talionis. aduocacōe. iudicibus. de dese
dentibus se in iudicio. a de appellacōe.

Duodecimū cap. continet q̄ sint necāria in oi

saeramento. de baptismo. confirmacione. eucaristia. confessione. pnie inunctione. forma absolutionis. extrema unctione. et de matrimonio.

Credendum capitulum continet de matrimonio impedimentis que solum dirimunt matrimonium tractandum non tractum. et sunt. ix.

Credendum quartum ca. continet de impedimentis que tractum matrimonium dirimunt et tractandum impediunt. et sunt. xij. Item quod continent sponsalia. quod impediunt p. x.

Cxv. ca. continet quoniam vir possit vel teneat dimittere uxorem propter fornicationem. perfidiam vel propter aliud crimen. et econverso mulierem.

Cxvi. capitulum continet quoniam actus matrimonialis sit meritorius. quod in. x. casibus mortale peccatum. quod in sex casibus est veniale peccatum.

Cxvij. capitulum continet quoniam alter coniugum possit sine peccato reddere debitum etiam alio peccante et tunc aliquis tenet alter reddere. et quoniam nequaquam tenetur reddere: ut in sex casibus. atque de triplici fornicatione que fieri potest in matrimonio.

Cxviii. ca. continet quinquaginta quoniam licet vel non licet exigere debitum in matrimonio. et quoniam nuptie celebrari possint vel non.

Superbia dupliciter capitur. Vno modo generaliter pro contemptu preceptorum dei et sic reperitur in omni peccato mortali. quia ita ambrosius

diffinit p̄c̄m̄. **E**st p̄t̄uatiō legis d̄m̄e a
lestiū motedientia mandatoꝝ. vnde sic sup̄bi
a non ē sp̄ale vitiū nec capitale: sed reḡma oī
um vitiōꝝ. Alio mō est speciale vitiū. a sic est
appetitus morbiatus seu immoderatus p̄p̄rie
excellētie. a sic idē est cū nolle obedire superi
ori. p̄ferri deo a regulis eiꝝ debitis. nā sic qđ
libet p̄c̄m̄ h̄z duo. s̄. auersioneꝝ ab incommu
tabili bono. a ouersionē ad mutabilē creatu
ram. Ita a sup̄bia h̄z duo. vnum p̄ se a p̄pleti
uū peccati ac formale a hoc ē cōtemptꝝ. Aliud
materiale a illud ē appetitꝝ immoderatꝝ p̄p̄rie
excellētie. p̄pter primū h̄z sup̄bia q̄ est maxi
mum p̄c̄m̄ a reḡma vitiōꝝ. nō aut̄ p̄pter s̄m̄.
Vn̄ nolle subijci deo vel superiori loco dei ac re
gulis eoꝝ. sed cōtemptus taliū ē p̄p̄rius ad̄ su
p̄bie: immo talis cōtemptus dei ē maximū pec
catum. a additus alijs facit p̄fidia. desp̄atio
nē. a oia alia p̄c̄a maiora facit. **I**n sup̄ oia a
lia p̄c̄a excepto p̄ refato cōtemptu p̄cedūt p̄n
cipaliter aut ex ignorantia. aut ex infirmita
te. seu p̄pter desiderium cuiuscunq̄ alterius bo
ni a deo: a ista h̄nt pro foꝝ mali. auerti v̄ro a
deo p̄ materiali. **S**ola aut̄ sup̄bia econũso h̄z
pro foꝝ mali auersionē a deo seu cōtemptum a
id̄ circo etiam principaliter h̄z q̄ est peccatꝝ
mortale. **E**iꝝ autē motiū ē v̄mtas p̄ncipatꝝ

vt in angelo patuit a hoie primis. p matcia
li vero h; ouersionem ad omutabile bonum.
Supbia g̃ est appetitus immoderat⁹ pprie
excellencie. Aliud aut̃ ē appetē excellentiā dic̃
alexander. a aliud ē appetere excellentiā ppri
am vt ppriam. Appetere em̃ excellentiā cui sit
naturale angelo a hoie: inq̃ntum sint facti ad
imaginē dei non est p̃c̃m. sed appetere excellē
tiam ppriam vt ppriam seu immoderate sp̃ est
p̃c̃m. Et hoc fit multip̃l̃r. **P**rimo reputando
se illam h̃re a se non ab alio **S**ec̃do reputando
se illam h̃re ab alio sed suis meritis. **T**ercio
reputando se falso illam h̃re cum non h̃eat.
Quarto reputando se h̃re illud in quo excellit
plus oibus Et ideo in diffinīōe h̃ pprie sonat
in vitium. puta cum dicit in corde suo q̃ h̃eat
aliquid a se. vel cum dicit meritum esse a se a
sic de alijs differentijs seu speciebus p̃ beatuz
gr̃e assignatis. **S**upbia opleta ē fm̃ suū ge
nus mōrle p̃c̃m tripl̃r. **P**rimo q̃ñ est cōñ di
lectionē dei: vt q̃ñ post deliberationem rōnis
renūit subijci deo et regulis eius. ad q̃ necita
tis debito tenet **S**ec̃do q̃ñ est otra dilcōem ppri
mi. vt q̃ñ aliquis sic se p̃fert primo superiori
q̃ab eius subiectione se subtrahit ad quā te
net debito necitatis. **Q**ui inquit deus vos sp̃et
mit. me sp̃nit. **T**ercio p̃c̃ā ista que ex supbia

completa pcedunt: etiam sui tvel fieri possunt
mortalia. Veniale vero pctm est qñ nolle sub
iñci supelori preuenit iudicium rōnis vel appe
titus immoderatus pprie excellentie. **C**ancel
diffinit otemp tū dicens. Contemnere aliquā
rem vt autoritatē superioris est ipsam vere &
interpretatiue nullā vel vilem aut min⁹ iustā
reputare. Contemnens itaq; autoritatem su
perioris non ex passione vel fragilitate: vel ig
norantia: sed ex otemp tu qui est p̄ncipalis
causa aut finis transgressiōnis siue reus mōr
lis peccati existit. vt dum quis dicit superiori
in eo q; superior. **E**go in despectū vestri hęc agā
qđ inhibetis alias non acturos. c. ij. vi. vij.
Species supbie sunt q̄tuor fm beatum gre.
a bedam. **P**rima: credere se h̄re bonum a se &
q; aliquis mod̄inato appetitu pprie excellētie
ita de bonis suis gloriē: ac si ea a se haberet.
Nā si in vniuersali simpliciter quis crederet q;
bonum a se haberet esset infidelis seu heretic⁹
& infidelitatis species. Sub illa specie si non p
prie: nec velut species oinetur ingratitude q;
quis sibi attribuit qđ ab alio habet. **S**ecun
da species est credere bona sibi data pprijs me
ritis habere & q; aliquis ex immoderato appe
titu pprie excellentie: ita de bonis suis gloriē
ac si ea pprijs meritis haberet. **C**redere autē

aut sentire q̄ ex meritis precedentibus aliq̄d
bonum aut premium consequatur: non ē pre
sumptō vel error si ad deum tanq̄ ad origina
le principiu adu vel habitu solum referatur
Sivero q̄s crederet simpliciter a m̄ vniuersali
q̄ bona a se h̄iet pprijs meritis: eēt species in
fidelitatis pelagianorum. In istam sp̄m: h̄ nō
velut species: etiā reducit̄ ingratitudo q̄ quis
suis meritis bona ascriberet que meritis h̄; a
lienis immo ista ingratitudo est maḡ effect⁹
prime vel sede speciei. **Tercia** species est iacta
re se habere q̄d quis non habet. vnde p̄sump
tio de multis meritis a gratijs si nō infūt: vt
interdū fit in deuotarijs a eoz reuelationib⁹.
pphecijs. a hmōi falsa est a temeraria: vel at
tribuere sibi maius bonū q̄ quis h̄; ad idem
reducitur. Differt aut̄ ista species a iactātievi
tio. q̄ iactācia ē species mendaci⁹ quo ad ex
teriorē actū facti. s. quo q̄s falso sibi attribuit
q̄d non habet vt habes in capitulo. ij. a. viij.
Sed ista species omittitur quo ad interiorē
cordis arroganciā. qua. s. quis se alijs p̄fert.
Excusāō in pc̄is p̄tinet etiā aliq̄liter ad istā
speciē. q̄ ibi sibi q̄s attribuit inocentiā quā
non h̄; Excusāō enim in pc̄is non ē species
supbie: h̄ maḡ effect⁹ eius. vel dispositō ex ip̄a
ōis. immo d̄; pprie effectus p̄sumptōis. Item

excusatio peccati est quodam circumstantia aggra-
uans omnem peccatum: etiam ipsam blasphemiam. **Q**uarta
species est. despectis ceteris velle singulariter vi-
deri. vide de hoc c. v. §. viij. ix. x. xij. xxi. Itz
infra pñti c. §. xv. c. vij. §. iij. **A**d istam speciem pu-
net presumpcio Est autem presumpcio vitium quo quis
assumit statum sine fiducia dei auxiliij opus
magnu ad agenduz ea que preferunt sue virtuti
seu que proportionem sue facultatis excedunt **V**n pre-
sumptuosus estimat erronee se martiriu sus-
tinendu vel ad vincendu temptatione: quoniam mate-
riam eaz proximam non vitat vel se estimat ma-
iores diuicias. scias aut potius habere que habeat vel
que se estimat magnu a magnis dignu. ex quo
non est. scilicet propter diuicias boni fortune. vel propter vel-
tes a filia. **P**usillitas per defectu opponitur
vitio presumpcionis. dicitur autem pusillais qui
recusat in id tendere quod est sue potentie et mensu-
ratu. **I**tem pusillais est qui dignus est magnis.
vel proportionatus ad magis faciendū secundum habi-
litate ad virtutes. que habilitas in se eivel ex bono
disposicione nature. vel ex scientia. vel exteriori fortuna
quibus cum recusat vti pusillais dicitur a redditur.
Et ista recusatio est negligētia orit aliquando ex pre-
fata hilitate tendi. **E**st autem pusillitas maius
vel peius vitium que presumpcio. dicitur etiam cancel. tra-
ctatu suo de vicia vitiorum sic. **P**usillanimitas

qua quis vtra iudicium superioris sui a pruden-
tioris sui reputat se min⁹ iusto ad aliq̄ facien-
da: ⁊ p̄tinaciter refugit officia a superiore im-
posita. ad inobedientiam sup̄biam imputat:
q̄ iudiciū suū nimis p̄fert ⁊ inmitit pruden-
tie pp̄rie. Secus si ducatur pp̄ria lege sp̄ssā.
de qua d̄ esse certus. Secus p̄tēa si sciat pe-
riculū suū euidenter de quo fidē facere superiori
neq̄t. Nota etiā q̄ q̄libet sp̄s sup̄bie h̄z tres
grad⁹. Primus ē sup̄bia in corde. sc̄ds in ore.
tercius in opatione. Ansel. pomt. iiii. gradus
Prim⁹ ⁊ pessimus ē sup̄bia in opinione: q̄n
aliq̄s op̄mat vel existimat se dignū aliq̄ ma-
gno honore: ⁊ in hac estimacōe sic delectat̄.
Sc̄ds sup̄bia in voluntate: q̄n aliquis non se
estimat esse dignū aliquo honore: vult t̄n il-
lum h̄re: non p̄curans ope vel sermone: ⁊ de-
lectat̄ in voluntate: ⁊ istud ē minus malū q̄
primū. **T**ercius est exaltatio in sermone
q̄n quis nō estimat se esse dignū honore ali-
quo: nec vult ipsum h̄re: nec laborat ope ad
obtinendū: nihilomin⁹ t̄n magnificat se in s̄-
mone. **Q**uartus ē exaltatio in opere q̄n nul-
lum triūm facit: ⁊ tamen facit aliqua opa ex
quibus dignus h̄atur: ⁊ iste ē minim⁹. Iste
d̄ie fm alexand̄z sunt materiales superbie:
fm greḡ. sunt fōiles. **S**up̄bie itaq̄ v̄dicōes

sunt fm thō. ad regulam rōis recte fm quam
aliq̄s veram estimatōem de se habere potest
non attendere a de se maiora q̄ sint estimare
Alioz defect⁹ non p̄rios cōsiderare. superioris
mandata cōtemnere. **S**up alios videri. appetere
excellentiā veram. in alijs exntem fastidire
a in p̄ria excellētia m̄ntum p̄ria delcāri vel
le. Infidelitas etiā cū suis specieb⁹ apta nata ē
ex supbia gn̄ari. **E**st aut̄ infidelitas vitium
quo q̄s repugnat seu dissentit auditui vere fi
dei. aut qui cōtemnit ipsum. **T**res sunt infide
litis species. **P**rima iudeoz q̄ remittunt̄ fidei
suscepte in figurā. **S**ecūda peior paganoz q̄ remi
tunt̄ fidei non suscepte. **T**ercia pessima xp̄ia
noꝝ qui remittunt̄ fidei iam suscepte in ip̄a ma
nifestacōe veritatis: a hanc h̄ntes dicunt̄ he
retici: vel sectam habentes vel apostate. **S**pe
cies aut̄ infidelitatis que accipiunt̄ fm d̄uer
sitate erroris in d̄uersis que ad fidem perti
nent non sunt determinate: sed fm errores in
infinitum possunt multiplicari. vt alia est he
reticis arrianoz. alia sabellianoz a sic de alijs
Blaspheḿia opponitur confessiōi fidei ve
re: a est derogatio vel detestacō alicuius excel
lentis bonitatis diuine presertim. Et ē duplex
blasphemia. quedam in corde. alia in locucōe
Species improprie blasphemie sunt tres.

Vna cum quis attribuit deo vel alicui sancto
quod ei non uenit. ut dicendo deus est mendax. Se-
cunda cum a deo remouet quod ei uenit. ut dicen-
do deus non est bonus. **T**ercia cum attribuit cre-
ature quod deo appropriat. ut dicendo. iste homo est
deus vel scrutator cordium. prescius futurorum ex li-
bertate arbitrii dependentium. Sic etiam blasphemia
est triplex. **G**radus etiam sunt in blasphemia.
Primus quando aliquis credit corde id quod blasphemat
et ibi est infidelitas. **S**ecundus si ibidem sequitur detesta-
tio uoluntatis. **T**ercius si prumpit in uerba. sicut
etiam laus fidei augetur per dilectionem et confessionem.
Quartus cum quis blasphemat in opere. **I**ta etiam
blasphemie quando sit peccatum non dicitur gradus.
Unus est quando blasphemias subito in uerba ima-
ginata ex aliquo passione prumpit: et significatio-
ne eorum non consideret: sic est peccatum ueniale. **S**ecundus quando
quis aduertit hoc esse blasphemiam considerans sig-
ficata uerborum et tunc non excusat a mortali peccato
sicut nec ille qui ex subito motu aliquem occidit.
vide ca. v. vi. xi. et xxij. **B**lasphemia est peccatum
in spiritu sancto: quando aliquis ex certa malicia per
contemptum abicit et remouet spiritalem aliquem ef-
fectum spiritus sancti. scilicet illud quod electione pec-
cati potest impedire. et sic quodlibet peccatum in spiritu sancto
dicitur uideri fieri cum contemptu. **Q**uid autem sit con-
temptus dictum est §. v. **E**t sunt sex species peccati

in spm̄ sc̄m̄. prima desperatio: nō q̄ ibi misē
ricordia nō credat̄: s̄ q̄ otemit̄. de hoc euidē in
frac. viij. §. ij. iij. a. xxv. **S.** a p̄sumptio nō q̄
dei iusticia nō credat̄ s̄ q̄ ommittitur. **I**sta p̄e
sūptio ē q̄n̄ quis p̄sumit gloriā adipisci s̄e
meritis: vel veniā sine p̄m̄a. **N**ō t̄n̄ q̄ peccare
cum p̄posito p̄seuerandi in p̄cō sub spe veniē
ē p̄sūptio a auget p̄c̄m̄. sed peccare sub spe
veniē q̄n̄q̄ p̄cipiendē cū p̄posito abstinenti
a p̄cōa penitendi de ipso: hoc non ē p̄sūpti
o: s̄ diminuit p̄c̄m̄. q̄ p̄ hoc videt̄ h̄ie vo
luntatē minus firmatā ad peccandū. **T**ercia
sp̄s ē imp̄m̄a q̄ ē p̄positū nō penitendi. **Q**̄rta ē
obstinatio q̄ ē firmatio p̄positi in p̄cō. **Q**̄nta
impugnatio veritatis agnitae: q̄n̄. s̄. aliq̄s veri
tate fidei impuḡt vt licenti⁹ peccet. **S**exta inui
dentia frat̄erne gr̄e: puta q̄n̄ aliq̄s non soluz
inuidet p̄sone frat̄ris aut bono ei⁹: sed etiam
inuidet de augmento ipsius gr̄e dei in mundo
crescente. **O**dire vero deū oim̄ auctorē ex delibē
tione inuenit̄ in oī specie peccati in spm̄ sc̄m̄
Ideo nō inter sex species peccati in spm̄ sanctū
o putat̄. vide hoc. c. viij. §. vi. a. x. **I**tem c. v. §. viij
Item c. viij. §. vi. **S**chisma ē eadē op̄mantē atq̄
eodē ritu colētē q̄ ceteri solo ogrega cōis delēari
dissidio. **S**chismatici dicūt̄ q̄ p̄pria sponte a intē
cōe se ab ecclā sepant. vt q̄ subē renuūt pape

et q̄ mēbris ecclīe ei subiectis coicare r̄cusāt p
tinaciter. q̄ precepta papē d̄temnūt a iudiciū
eius subire renuūt. **I**nobediētia ē pprie d̄tem
ptus̄ precepti supioris cui quis obedire tenet̄
Si quis aut̄ nō pp̄ter precepti d̄temptuz̄ facit
aliquid d̄tra preceptuz̄. sed pp̄ter aliquid ali
ud ptinet formaliter ad aliā speciē peccā. **Q**uid
aut̄ sit d̄tempt⁹ a quō aliquid possit quodam
mō d̄temni v̄ irrōnabile a infructuosū rep̄ta
ri habes. c. ij. §. vij. a hic §. v. **G**rad⁹ h̄z mōbe
dientia. **P**rim⁹ q̄n̄ deus d̄temnit̄ in suap̄sona
directe. sicut in odio dei vel blasphemia dicitur
est. **S**ecūdu⁹ q̄n̄ d̄temnunt̄ bona. p̄ q̄ sit peccm̄
i spūm̄ scām. a sic ē peccm̄ i spūritūscām vt̄ diffi
nitum ē. **T**erci⁹ q̄n̄ quis d̄temnit̄ dei aliqd̄ pre
ceptū. Et q̄tuz̄ ē dei p̄ceptū de meliori bono. tā
to mōbediētia ē peccm̄ maius. **Q**uart⁹ q̄n̄ d̄tem
nit̄ homo precipiēs v̄ p̄sona precipiētis. **Q**ui
tus q̄n̄ d̄temnit̄ ec̄ preceptum hois. **S**ext⁹ q̄n̄
quis non pp̄ter precepti d̄temptū facit aliqd̄
contra preceptum: s̄ pp̄ter aliquid aliud. S̄z
talis mōbediētia ptinet formaliter ad aliāz
speciem peccā

Ca. ij. de inan̄ glo.

Gloria inanis seu vana v̄ appetit⁹ vane
glie ē mot⁹ mōrdinat⁹ ad laudem̄ hūa
nā. a ē p̄ma filia supbie atq̄ viciū ca
pitale. **P**ro cuius noticia sciendū q̄ gloria est

frequēs de aliquo fama cū laude. vel est clara
cū laude noticia. Et ore multorum celebrata lau
datio. Vnde gloria ē effectus duorum. scilicet laudis et
honoris. quod in hoc quod aliquis laudat vel honorat
clarus redditur in noticia aliorum. Appetitus ergo
glorie ē quidam effectus clarificationis seu mani
festationis talis boni spiritualis vel temporalis quod a
pud homines decoris videtur. Appetitus gloriae non ē
peccatum. immo meritorium. quod tunc ē de vero bono
gloria digno. **P**rimo quoniam quis solus bonum proprium
quod vere ē bonum considerat et hoc approbat.
Secundo quando aliquis bona sua quae vere sunt bona
vult ab alijs approbati. Tercio si appetit glo
ria ista intentione solum ut deus ab homine glori
ficetur. Quarto si appetit illa intentione ut homines
proficiant ex bono quod in alio cognoscunt. Quin
to si ista intentione ut ipsemet homo ex bonis quae
in se cognoscit per testimonium laudis aliene
studeat in eis perseverare et ad meliora proficere.
Sexto si desiderat per evitacionem infamiae ad bonum
finem. Sed gloria vana et appetitus vane seu
inanis gloriae semper est peccatum. quod vane seu ina
ne idem ē vel pene siue falsum. **P**ro quo non
dum quod secundum alexandrum de hall. in tertia parte quod ap
petit gloriae ē velle laudari vel honorari. Divi
na autem laus quintuplici ratione quidam amissi
mum est. primo quod sanctus antiphona dicit. Omnis creatura

in q̄tum talis h̄z solim ex se q̄ ē ex nihilo sed
laus ē creatura **S**ecūdo q̄ vana laus h̄z malū
finem a m̄debitū. ideo eēvanū quid ē. q̄ vanū
est quod non sortit̄ debitū finem. **T**ercio ex
pte eoz q̄ laudant h̄z vanitate. q̄ hominū iu
diciū est instabile. nunc redū nunc curū. **Q**u
to ex pte materie de q̄ laus ē. q̄ sunt verba p
oīs vent̄ fractus vel aer. **Q**uinto ex pte ei⁹ de
quo ē laus. quod aliquñ iudicat̄ ab vno bonū
econūso ab alio. Ergo q̄ delectant̄ i vana glo
ria delectantur i re vāssima **E**st aut̄ appe
titus vane glorie quadruplex **P**rim⁹ qñ quis
gloriam appetit de eo quod non ē. **S**ecūd⁹ qñ
gloriam q̄rit de eo qd̄ est. h̄ non ē gloria dig
num. vt de re fragilia caduca **T**ercio quando
q̄rit gloriam ab hoīe. cuius iudiciū non ē cer
tum **Q**uarto qñ gloriam nō refert i debitum
finem actu vel habitu. s. ad dei honorez vel pri
mi salutem **D**int̄ eē manis gloria a supbia
sicut causa a effect⁹. q̄ supbia mordiate excel
lentiā appetit. h̄ manis gloria appetit excellen
tie manifestacōem **V**nde alexāder de hall. dic̄
Non sūt item formaliter supbia a manis glo
ria. licet vnum ɔtingat cū alio esse vt i pluri
bus **N**am appetit⁹ laudis vt q̄s honoretur a
laudet̄ ab alijs verbo ē manis glorie si est i m
ani vel vano. **A**ppetere vero p̄esse a efferri
b n

supra alios ē supbie Et q̄uis mānis gloia nō
fit ex suo genere p̄ccm mortale. fit tamen pec
catū mortale q̄tuor modis. p̄mo q̄n q̄s gloria
tur de aliquo falso quod vtrariat sine reuerē
cie. vt si quis attribueret sibi q̄ esset de⁹ et si
mītia **S**ecūdo q̄n quis bonū t̄pale de quo glo
riat̄. puta fortitudinem diuicias ⁊ honores ac
h̄mōi p̄fert deo. sicut de quibusdā principi
bus videt̄ in euangelio ioh̄. eo q̄ p̄ferebāt
testimonū hoīs. dei testimonio v̄ licet in xp̄m
corde crederent. tam̄ ne eicerent̄ de synagoga l̄
honorib⁹ t̄paliibus: non fatebant̄ xp̄istum
ore ⁊ operib⁹ **T**ercio q̄n gloia est de peccō mor
tali deliberate. vt cū quis gloriat̄ deliberate ai
mo op̄lacenter de luxurijs suis. vel alijs peccīs
mortalib⁹ que fecit **Q**uarto q̄n quis nō curat
transgredi p̄ceptū dei vel ec̄ce p̄pter vanam
gloriam. sicut in torneamentorib⁹ patet. ⁊
de ornantibus se vt luxuriose appetant̄. sicut
infra de ornantibus dicit̄ in fine huius capitu
li. **Q**uinto q̄n quis intentionem suaz refert ad
gloriam tanq̄ ad vltimum finem. ad quem. s.
oia virtutum opa ordinet̄ p̄ quo osequendo
nō p̄termittat facē eē ea q̄ sūt cōī dei. alias
appetit̄ mānis gl̄e si nō repugnet caritati dei
aut p̄ximi q̄tū ad id de quo ē gl̄a nec q̄tū ad
intencōz gl̄az q̄rentis tūc ē solū veniale p̄ccm

Filie autē matris glorie sūt septē vij; nouita
tū presūptio. inobediētia iactātia. p. potētia.
otentio. p. tinacia discordia. **E**t nō q. fm alex
andru de hall. **F**ilie dicūt nō q. sint sp. eiusdē
sp. cū matre vel q. vna q. q. denomiētur vt ma
ter. s. q. q. difformitatē hnt eq. litatis a qua imme
diatē nascunt vel apte nate sunt nasci. **N**ouita
tum presūptio ē qn quis intēdit manifestacō
nem sue glorie p. facta vera habētia aliquā ad
miracōez. **Q**uid aut sit presūptio habes in q. e
ta sp. supbie supra. **I**nobediētia non ē sp. in
amīs glorie seu supbie formaliter. s. nascit ex
ea. **I**nobediētia ei sumit. penes nolle subesse
volūntati alteri. vel precepto. **S**upbia vero su
mit penes velle preesse. **D**icit tñ scotus in. iij.
circa di. 3. tres p. positōes. **P**rima nullus tenet
ad aliq. p. ceptum d. i. u. nisi p. aliq. p. do
neum a. autenticū sibi promulget vel ex fama
veridica a testimonio bonorū cui d. 3. quilibet a
rōnabiliter credere. **E**t hoc inquit intellige de le
ge p. sitia que non ē nota interi. in corde. **S**e
cūda p. positio. **R**ōnduz gnāliter q. p. mulgacō
facta de p. s. hio d. i. uo obligat ad nō o. temneduz.
Qui em o. temnit p. s. hū: o. temnit p. s. ulentē in q. n
tum p. s. ulentē. **E**t ideo nolens seruare p. s. hū di
uinū euangelici. a o. temmens illud t. p. irrōna
bile a infructuosum. peccat mortaliter. **V**nde
b. iij.

videat moꝛdētes paup̄tatē euangelicā. ne forte si nolunt seruare. quia nō est necessariū nō oꝛtemnant. qꝛ tales oꝛtemnūt xꝑm q̄ hanc sua fit seruari tanq̄ merito riā a vtilem ad vitam eternā. vt de verborū significantiis li. vi. **T**ercia pꝑosito pꝑulgatio pꝑ moduz pꝑcepti facta obligat non solū ad non oꝛtemnendū. sꝫ eē ad seruandū si est affirmatiuū: vel cauenduz si est negatiuum. **H**ec dixi intelligendo de cōsilio et pꝑcepto dīno: qꝛ secus ē de hūano **E**t loquēdo de cōsilio vel pꝑcepto hoīs sup̄ioris seu prelati. licet em̄ tam cōsiliū qꝫ pꝑceptū alicuiꝫ sup̄ioris oꝛtemnere. irrōnabile a infructuosū iudicare. **S**ed nō licet pꝑcepta prelati dūm ē prelatus oꝛtemnere nō obſuando ea. **Q**uia dī mathei. xxiij. **S**up cathedrā moyſi ſede. ſeri. et pha. q̄ dixerit vob. facite. **I**stud autē de oꝛtemptu cōsiliij vel pꝑcepti sup̄ioris probat. qꝛ non tenet necessario hīe falsā op̄imōnē de suo sup̄iore. **N**unc autē cōsiliū eius vel pꝑceptū pōt esse in se irrōnabile a infructuosū. a rōnabiliter a vlt̄iter tunc laborādūz ē ad eiꝫ reuocacōz a ad correpcōez et amōncōez talis prelati fatue pꝑcipiētis. **N**on tñ tenet subditꝫ repudiare pꝑceptū eius vel reputare tꝫ irrōnabile a infructuosū **S**ed pōt opposituz reputare sicut ē. et sic oꝛtemnē non approbādo hīe facto. **H**ec ſco. nō

preterea fm terri. clara. vtra hnt. de gan. d. iiii
q. xxxij. Dicitur contemne. p. r. e. a negligere. qz vte
ptus no solu importat priuacoem; actus volen
di ad illud qd contemnit. s; e; actum positiuu di
splicentie. **V**n actus vilipensiois positue est de
racone contemptus. s; negligetia non importat ac
tum displicentie circa illud qd negligit; s; solu
puat actu placetie **V**n si negligo ire ad eccam;
non oz qz displiceat mihi ire ad eccam; s; suffi
cit qz non placeat m **D**icitur ei displicere a pla
cere sicut volens a no volens. qz volens dicit actu
positiuu. sed no volens non. vt p. 3. in. ethicoru
Vnde ois qz contemnit negligit a non econuso.
Inotedieta quid sit habes in. c. precedentis. s;
xviii. **I**actantia est mendaciu quo qs verbo vel
signo sibi attribuit bonu l pfectione qua no
h; **E**t consistit vt plurimu in verbis. puta quando
quis se verbis extollit supra quod in veritate
in eo est bonum. **E**t oritur aliquando ex super
bia impellente. vt ex arrogantia qua aliquis
interius supra seipsum eleuat. **T**alis arrogantia
vt s. viii. primi capi. supra tactus est species e
supbie. **I**actantia aut non e ista arrogancia s;
frequentius eius causa est. **I**deo et greg. p. iij.
specie eandem vocat iactantiam. **I**actantia prete
rea aliquando oritur ex inani gloria. quia ex
vanitate quis ad iactantiam procedit. a in hoc

D m

delectat a ad glam quandā tendit p iactāciā
a sic rōe finis ē filia mānis gl'e **I**actantia infu
p aliqū orit̄ ex auaricia rōe finis **V**n̄ aliq̄ se
ip̄os iactant nō solū ppter gloriā. s̄ ppter lucz
q̄ de seip̄s fingūt ea ex quib⁹ lucrai p̄nt. puta
q̄ sint medici vel sapiētes vel dim̄. **I**actantia ē
pcēm mortale **V**no mō qn̄ aliq̄s iactāter pro
fert id qd̄ est oītra gl'az dei. vt dicēdo se deum
esse a similia **S**cđ mō si q̄s se iactat de eo qd̄
esset oītra dilcōnez p̄rimi. vt pharise⁹ qui ait
Non sū sicut ceteri hoīm fures latrones. velut
ec̄ hic publican⁹ **T**ercio modo si pcedat p̄nci
paliter ex fine qui est pcēm mortale. seu ex cā
que ē pcēm mortale: tunc ec̄ iactācia est pcēm
mortale. **E**xēplū grā **S**i iactācia pcedit ex sup
bia mortali. vel ex māni gloria mortali. vel ex
auaricia mortali principaliter **Q**uonia est
viciū oppositum iactācie a ē mendaciuz quo
quis de se dicit aut fingit minora a veritate de
clinās. puta qn̄ aliquis de se asserit aliq̄d vile
quod i se non recognoscit. vel negat de se ali
quod magnū qd̄ tñ p̄cipit i seip̄so esse **A**m
bicio ē appetit⁹ mordimat⁹ honoris **E**t omittit̄
tripliciter. p̄mo p h⁹ q̄ aliq̄s appetit̄ testimo
niū de excellētia quā nō hz. **S**cđ q̄ honorē sibi
cupit nō referēdo in deū cui tñ honor oīs habe
at a deo non a nob. qz excellētia oīs vera est

quasi quoddam diuinum in homine. **Tercio** per hoc quod appetit eius in ipso honore quiescit. non referens honorem ad utilitatem aliorum. **I**dem in quo homo extollit. dat ei a deo ut ex eo alius proficiat. **P**rocrisis fit quoniam quis simulat personam boni seu virtutem quamcumque quam non habet. **I**ntus enim malus est aut intentionem malam habet. **S**ed exterior personam bonam ostendit. Et sic in procrisis duo sunt. **V**nus est defectus scientiam quam quis non curat habere. aliud est simulatio ipsius scientiam. sic quod solus curat sanctus apparere. et ad istam intentionem procrisis fertur. **P**rocrisis enim dupliciter dicitur. **V**no modo ille cuius intentio fertur ad duo. videlicet ut non curet scientiam habere. **S**ed solus sanctus apparere et sic proprie capit in scriptura. **S**ecundo modo dicitur procrisis ille qui intendit simulare scientiam a qua deficit. **V**nde quoniam aliquis per bona opera que sunt ex suo genere ad dei seruicium pertinencia non querit deo placere sed hominibus simulat ream intentionem quam non habet. et sic est procrisis. **I**tem si quis ista intentione habitum scientiam religionis assumeret. ut se iustum ostendat quod tamen eo sciente iustus non est: talis esset procrisis. **N**on est autem procrisis nec simulator qui habitum sanctitatis assumit intendens se ad statum perfectionis transferre: etiam si per infirmitatem deficiat a perfectione. **Q**ueritur quod sunt fructus vel signa per que procrisis cognoscitur

res. alexāter. iij. vij. fauor hūanus. quest⁹ tpa
lis. a laus hūana. q̄ cum q̄s ose cut⁹ fuerit vel
eē si videat se non posse conseq̄: tunc cessat ab
opib⁹ exteriorib⁹. q̄ prefatis trib⁹ p̄pōta p̄n
cipaliter intēdit frui. Ideo sic cognoscat q̄s sit
pastor vel lupus. ¶ **H**ypocris̄ ē p̄c̄m mortale
Primo q̄n quis non curat sc̄tatem saltē que
est de necessitate salutis habē. a t̄n similat eā
h̄ie tantū vt appareat. **S**ec̄do q̄n intentus finis
similacōis repugnat caritati dei vel primi. vt
q̄n quis similat sanctitatem. vt vel falsam do
ctrinā seminet. vel vt adipiscat eccāsticā dig
tatem indign⁹: vel quecūq̄ t̄p̄alia bona i quī
bus finē cōstituat. **S**i vero finis intent⁹ non re
pugnat caritati: ē veniale. **S**i autē q̄s intēdit si
milare sc̄tatem a q̄ deficit p̄ p̄c̄m mortale ta
lis q̄uis si om̄ p̄c̄o mortali. non t̄n semp̄ ip̄a
similatio ē ei p̄c̄m mortale. **C**ontingit autē q̄n
q̄ q̄ ali q̄s similat p̄fectionē sc̄tatis q̄ non ē
de necessitate salutis. Et talis simulatio nec semp̄
est p̄c̄m mortale nec semp̄ cū p̄c̄o mōtli. **P**re
tereā dīc̄ cancella. **C**elare p̄c̄cā sua non ē ex se
ypocris̄ s̄ cautela prudens a debita. sec̄o si fiat
hoc ex appetitu laudis false ā alterius malicie
p̄ncipaliter. l̄ si ad malū finē vltimate refera
tur. **S**ecus eē si p̄ mendacia opm̄ vel signorū
vel rectorū talis abscon̄sio querat̄ fieri quem

admodū si ad celandū peccā sue luxurie fingat
se aliq̄s ope signo aut verbo luxuriā maxime
detestari a castitate amplexari. cuz sufficere de
beat vt illā non ostēdat. **S**imilacō vero pprie
sumpta ē quoddā mendatiū in exterioribus
signis factorū consistens. Et fit q̄n aliq̄s p aliq̄
signa exteriora factorū vel rerum aliquid sig
ficat quod non ē. **M**endaciū vero pprie fit vbo
a cordis s̄m a discordante. **N**on aut̄ est simila
tio si aliq̄s pretermittat si ḡmificare quod est
vt si ē peccōr vel nocens. Sicut ec̄ mendax non
est q̄n tacet quod ē. quod aliqui licet. **V**trius
addit q̄ cū aliquis simulat sanctitatez quā nō
h̄z ppter hoc vt aliquid ei detur. Sicut illi de q̄
bus dicit̄ math. xxiij. **V**e vobis scribe a pha
risei qui comeditis dom⁹ viduaz. &c. peccatu
mortale est. **Q**uia rapiūt quod debet scō. qz qd
datur ei datur noīe iusti. **I**tem q̄n talem simi
lacionem facit ex insatiabili auaricia. Si aut̄
aliquis pro sua necessitate simulat amplioz
indigentiā q̄ habeat. non ē hoc peccm morta
le. Sicut faciunt coiter trutam. qz ibi s̄m cri
plus est culpa diuitum aliq̄n q̄ pauperum.
Vtrum aut̄ aliquis similans sc̄itate ad ho
nozem dei a edificationē proximoz peccet. Re.
d. iij. p. de tar. distinguēdo qz duplex ē simila
tio. q̄ba; fit ab aliquo vt inq̄tas sua palliet

et ipse ab hoibus laudet et bonus reputet. et
sic e peccm. **A**lia e que fit ad honore dei primo
rum edificatoez vt aliquis religiosus maiore
religionem ont coram secularib9 q coraz suis
fratrib9 vt ipsi magis edificet: iste no peccat
s meret **P**ertinacia e viciu quo qs plus q o3
pseuerat in ppria smia: mollis aut min9 q o3 p
seuerat. **S**ed pseuerans di qui otinuat fm q
o3. **P**ertinacia vero in opimi omb9 et adib9 p
prijs p qua quis non e paratus corrigi dam
nabilis a vir sanabilis presumptio e Et dum
in rectore alioru aut apud religiosuz est cune
ta turbat a perdit **C**ontencio a discordia quid
sint dicit in .c. vj. xvij **A**dulato: fit qs mul
tipliciter a peccat **P**rimo qn quis aliu laudat
in malis **S**cd quado alium laudat in incertis
pveris **T**ercio qn quis laudat aliquem q veri
similiter de hoc in inanē glaz cadet. vel i supbi
am. **Q**uarto qn laudat aliquem ec de vero bono
vt placeat ei ppter inanē glam **Q**into qn aliqs
vult placē alteri et ipsu laudat ppter hiecum
Virtus vero affabilitatis nulluz peccm est qn
quis laudat aliu a intendit deleare eu **P**rimo
qn hoc facit vt ex hoc euz osolef in tribulacoi
bus ne deficiat **S**cd si laudat aliquem vt in vir
tutib9 pficiat vel pfice in eis de studeat. **T**ercio
si laudat a vult placere ppe nutrienda caritate

et vt hō in alijs spūaliter placere possit. Abulatio ē peccm mortale. **Primo** cū quis laudat alteri⁹ peccm graue. p̄sertim q̄ dei iusticie nocet a p̄ximū scandalizat. **Secūdo** q̄n aliuz laudat fraudulenter vt. s. ei nōbiliter noceat cor poraliter l̄ spūaliter. **Tercio** q̄n preter intēcoz adulatōis q̄s alteri est occasio peccādi grauit̄er saltē. q̄ tunc est scandalū. a de eo sic de scādalifātibus est iudicandū de hoc hētur infra c. viij. §. viij. viij. a ix. **Veniale** v̄o peccm ē. p̄mo q̄n quis adulat̄ ex sola auūditate delectādi alios. **Secūdo** q̄n adulat̄ ad euitandū malū. **Tercio** q̄n adulat̄ ad cōsequendū aliquid i necessitate. **Curiositas** ē viciū quo q̄s inordinate affectat virtutez aliquā inq̄rere. Et fit hoc peccm p̄ se vel p̄ accidēs. **Primo** quādo q̄s sup̄bit de cognicōe veritatis. **Secūdo** q̄n q̄s vti⁹ cogniciōe veritatis ad peccandū. **Tercō** quando q̄s studet sciām veritatis vt ex̄inde sup̄biat. **Quarto** q̄n quis studet addiscere aliq̄d ad peccandū vt de sup̄sticōe a hmōi. **Quinto** quādo q̄s etiā circa sensibilia quo ad exteriores sensus studet inq̄tum cognitiō sensibiliū non ordinat̄ i aliquo d̄vtilē. sed poti⁹ auertit hōiem ab aliq̄ vtili cognicōe. vt videntō canes leporez m̄seq̄ a similia. **Siliter** quādo q̄s p̄ studiū min⁹ vtilē retrahit a studio q̄d ei ex necessitate incūbit

Septo quā quis studet ad discē ab eo aq̄ non li
cet vt a sup̄sticioso. l̄ incātatore veritatē furti
inquire Septio quā quis appetit cognoscere ve
ritatē circa creaturas. nō referendo actu vel ha
bitu ad debitū finē. **S**ad cognicōez dei **O**ctauo
quādo q̄s ordinat studiū suū circa sētibilia ex
quib⁹ verisilz p̄cēm sequit̄. ut in inspectōe mu
lierū aliq̄n. a inspectōe ludoz aliq̄ruz. **N**ono
quā aliquis studet ad inquirendū vicia p̄rimoz
ad despiciēdum eū vel detrahendū ei. vel saltē
inutiliter inquirendo **L**icitū tñ est p̄quire fac
ta vel act⁹ p̄rimoz si sit bono aio **P**rimo si sit
ad vtilitatez p̄riā. vt. s. hō ex bonis opib⁹ p̄ri
moz puocet ad meli⁹ **S**ecūdo si sit ad vtilita
tem alteri⁹ vt. s. corrigat fm regulaz caritatis
a debituz officij si aliquid ab eo agit viciose.
Etia l̄icitū ē si q̄s circa sētibilia affectet veri
tatē inquire **P**rimo si sit p̄pter necessitatez na
ture sustentandā. **S**ecūdo quā sit p̄pter studiūz
intelligēde veritatis. **O**rnat⁹ veltū calciōrū et
exterioroz rerū fit p̄cēm. p̄mo quā q̄s sine rōbili
cā alijs velti. vt. q̄ hēat vsuetudo eoz q̄b⁹ cō
uivūt di. sine rōbili cā. q̄ statiz exp̄met̄. **I**xxij.
Secūdo quā q̄s ex sup̄fluo cultu gl̄az q̄rit **T**ercō
quā ex sup̄fluo cultu delicias q̄rit a nō fm q̄ve
ritis ordinat ad corp̄is fomentū. **Q**uarto si q̄s
innā sollicitudinē appōnit ad veltiuz cultū

Quinto quoniam sine necessitate mulier veste veste
viriliter et conuerso vir veste muliebri Sexto
quoniam mulieres que viros non habent nec volunt habere
sunt in statu non habendi volunt placere viris per
vestium ornatu ad concupiscendum. quod hoc est eis
dare incentiuum ad peccandum. Item de viris ex
ga mulieres est dicendum. Unde quod tales por
tant ornatu ad lasciuia puocandu est illicitu
Est autem semper peccatum mortale quoniam mulieres que vi
ros non habent nec volunt habere et sunt in statu
non habendi se ornant ut viros puocent ad con
cupiscentiam Si autem ex quadam leuitate vel et ex
vanitate propter quandam iactantiam se ornant non
semper est mortale peccatum: sed quoniam quod veniale. Et eadem
ratio est de viris. Secundo propter ostentat vestiu l' orna
tus dicit vlti. est peccatum mortale cuius est contra p
fessionem alicuius. sicut aliqui mulieres professse
paupertate et seculi abrenuntiant ornant se ad
modu theatricaru mulierum. Tercio secundum eun
dem. quoniam monachi abiecto habitu religionis
sue deserunt habitum clericorum seculariu. Quar
to secundum eundem. quoniam hoc procedit ex supbia dam
nabili et ex supbia vel inani gloria que esset mor
le peccatum ut supra patuit. Inexcusabiles sunt autem
mulieres cum a viris prohibite. nihilominus se im
moderate ornant. Propter enim quod tunc hoc faciunt ex su
pbia l' ex libidine Porro mulieres se colorantes

vel alia signēta ad apparentē pulcritudinez
adhibētes a hmōi faciētes sp peccāt. ad min⁹
tū venialiter qñ fingūt pulcritudinem nō habi
tam **S**oluz aut p talia peccāt mortali ter. pmo
qñ ista sūt ppter lasciuia. secūdo qñ fiūt in dei
contemptū **S** non peccāt qñ solū occultant tur
pitudinē ex aliq̄ causa puenientē. puta egtu
dine vel aliq̄ hmōi. q̄ vt ap̄ l̄us di. **Q**ue puta
m⁹ ignobiliora mēbra esse hīs honore abun
dantiorē circūdam⁹ **O**rnat⁹ vero vestiu l
preciositas eaz ā similiū. p̄t haberi sine pccō
Primo rōe dignitatis officij dīni. ppter sacm
em quis p̄t preciosiorib⁹ vt. eē ad significāduz
excellentiā sui stat⁹ vel cultus dīni **S**ecūdo rōe
dignitatis alteri⁹ officij publici l nobilitatis eē
ppter excellentiā sui stat⁹ significand ā. **T**ercō rōe
vsue. eoz cū quib⁹ viuūt **Q**uarto rōe sollēni
tatis mūmonij mēūdi. vt sit ēca nupcias **Q**u
to rōe otinētie seu castitatis mūmonial i alte
ro viuatoz vsuāde **S**ic ei fm ap̄ l̄m mlz pōt
studē vt placeat viro. **P**orro ornat⁹ def cūs fit
pccm. pmo qñ q̄s cōn vsue. eoz q̄b⁹ viuūt ir
rōnabilē vestes mutat **S** addit q̄ rōnabili
ter h⁹ siel p̄t vt statū dicit⁹. **S** xxv. secūdo qñ q̄s
ita negligēs ē vt adhibeat studiū vel laborem
ad hoc q̄ exteriori cultū vtatur fm q̄ oportet
vt qui non leuat vestes sed trahit per terram

tercio qñ quis ipsum defectū exterioris cultus
ad gloriā ordinat : vt hypocrite faciunt aliquñ
Quarto qñ q̄sex auaricia vestes viles coñ sta
tus sui decentiā portat. **R**onabiliter autē a sine
p̄tō p̄t quis viles vestes portare. **P**rimo rōe
officij predica cōis vel fructus aīaz p̄curandi
illud p̄phete q̄dam fecisse legunt. **S**ecundo rōe
penitentie. vt religiofi vel alij. sicut rex nimue
facto se induit. **T**ercio rōe edomacōis carnis
vel humiliandi sp̄m p̄prium sicut fecit alexi⁹
a heremite. multi etiā seculares.

De auaricia ca. iij.

Auaricia est fm auḡ. immoderatus a
mor hñdi pecunias. vel q̄d mensurari
p̄t pecunia. a omittitur adibo interiori
rib⁹ tripliciter. **P**rimo qñ q̄s immoderate di
uitias amat q̄s hz. **S**c̄do qñ q̄s immoderate di
uitias desiderat q̄s non habet. **T**ercio qñ im
moderate in diuitijs hñtis delectatur. **E**xteriori
bus etiā adibus omittitur duplt. **P**rimo qñ
quis plus debito pecunias acquirit: aut plus
debito t̄palia cōseruat. **A**uaricia p̄t fieri mor
tale p̄c̄m. **P**rimo. si q̄s tenetur dare pauperi
bus in articulo necitatis. **S**c̄do si habet super
flua p̄sone status a honestatis. de hoc vide. **J**
viii. **V**ltimis duobus modis est p̄c̄m mōrle
ex suo gñe. s̄ trib⁹ primis modis nō ē mōrle.

nisi tantum cresceret q̄ preferretur caritati dei
aut primi vt. s. p̄pter diuitiar̄ amorē aliquis
nō vereat̄ facere ōtra amorē dei aut primi. sic
em̄ erit mōile p̄dm̄. Si aut̄ mōrdinatio amo
ris infra hec sistat. s. vt hō q̄uis sup̄flue diuiti
as amet. non tñ preferet eaz̄ amorem amori
diuino. vt. s. p̄pter diuitias non velit facere ali
quid contra deum̄ q̄ primum. sic ē veniale pec
catum. **C**ancela. ponit breuius ista sic. **A**uari
cie obiectū ē immoderata possessio. **Q**d ex ge
nere suo non videt̄ esse mōile vt. sed in mōile
transit. **P**rimo dū ex deliberatōe efficaci a ab
soluta appetunt̄ vel queruntur vel rapiuntur
aut retinent̄ aliena inuitis dominis q̄licunq̄
mō fiet clam̄ vel palaz̄ vel fraude ōsilio vel au
ritio preferim̄ si res sit notabilis detrimēti
Secō dum appetitu suffocante rōem̄ a dei ser
uicio penitus impediēte etiā licita vel p̄pria
bona nimia libidine. sollicitudine appetunt̄.
quetuntur seu retinent̄ quasi in eis spes tōi
auxilij velut in deo ponētur: mōile ē. Quā aua
ricie speciem ap̄ls ob hoc appellauit p̄doloꝝ
seruitutem. **E**x quibus p̄z cum auaricia sit im
moderatus amor hūdi q̄ hoc fieri p̄t tripl̄.
vt dicit autor̄ expendij thome viz̄ in appetēdo.
in acq̄rendo. a in retinendo. **S**i p̄mo mō tunc
est p̄dm̄ mōile tripl̄. **P**rimo qñ q̄s appetit

aliena appetitu cōpleto q̄ p̄cederet in opus si
eēt facultas. **S**cd̄ q̄n̄ q̄s appetit illicita volun-
tate cōpleta. vt si aliq̄s indign⁹ conatur benefi-
cium eccāsticum adipisci. si tñ appetret talia
siue aliena siue illicita cū voluntate cōdiciona-
ta. s. si posset h̄ie sine offensa dei. vel iniuria p̄-
ximī: tunc ē nullū vel veniale p̄ctm̄ siue cōdico
adualiter siue h̄itualiter addatur. **T**ercio q̄n̄
q̄s simpliciter appetit supflua: a hoc appetitu
suffocante mentē a a cōsideracōe suā cōsiderati-
one diuīnorū; **S**i tñ supfluo amore inlereret
tpalibus infra dei amorem ē veniale p̄ctm̄. **T**
Si aut̄ auaricia cōsistit in scd̄. s. in acquirendo
est mortale p̄ctm̄. **V**no mō si acq̄rit res inius-
te quocunq; modo. **S**cd̄ si acq̄rit res p̄ tale
opus aut artē vel officiū qd̄ p̄ se mōte p̄ctm̄
est: si etiā esset sine lucro vt in p̄curantib⁹ ad
venerea extra matrimoniū a similib⁹. **S**i autē
acq̄reretur res p̄ ea q̄ solū venialia sunt vt cū
aliquis verba iocosa cōponit ad lucy salua tñ
honestate veniale est. **T**ercio si aliquis p̄pter
delectatiōē dissoluōis totaliter se talib⁹ p̄re-
fatis iocosis daret. **D**ico aut̄ p̄pter delectacōē
q̄ si aliquis p̄pter nccitatē p̄ talia sustenta-
tionem sibi cōquireret: q̄n̄ aliam artē lucro-
sam nesciret non eum reputarem in statu dā-
natorum. **S**i autem auaricia cōsistit in tercio

A. in retinendo fit mortale. **P**rimo quoniam quis retinet scienter animo retinendi ea que restitue tenet. **S**ecundo quoniam quis retinet superflua respectu persone et suorum respectu conseruacionis status sui et suorum hoc tpe extreme necessitatis aliorum. **T**ercio si retinet superflua etiam circa extremam necessitatem ex insatiabili cupiditate. cuius precipuum signum est quod quis potius res putrescere sinit apud se quam alius dispenset. **S**i quis autem retinet superflua quodam ex modo ordinato amore temporalium pro quibus modicum deficit a medio largitatis: saluo tamen statu virtutis sic est veniale peccatum. **N**ullum vero peccatum est quoniam quis retinet ea que ad necessitatem pertinent suam et suorum. vel ad conseruacionem status sui et suorum sicut quod de cet suam dignitatem. **S**unt autem nouem species auaricie etiam sicut philosophus in libro iii. ethicorum. sicut quod diuersi auari denotantur. **P**rimus dicitur procius: qui scilicet nimis parum dat. **S**ecundus tenax qui nihil dat. **T**ercius chimmibilis qui cum magna difficultate dat. de pueris magnam vim faciens. **Q**uartus iliberales operationes operantes. qui sunt qui turpia lucrantur vel vniuersalia vel seruilia opera exercent. **Q**uintus de meretricio peccati: qui aliquid de uiciosis actibus lucrantur ut de meretricibus et huiusmodi aliquo. **S**extus uofurarius qui lucrantur de eo quod est gratis decedere. et quod lucrantur parua cum magno labore a multo.

Septimus latrones qui lucrantur aliq̄ iniuf
te vim inferendo. **O**ctauus mortuorum spolia
tores filē vim inferūt. **N**on⁹ aleatores q̄ iniuf
te lucrantur aliq̄ ab inimicis. **P**ro digalitas
est vitium quo q̄s t̄palia dat vel cōsumit mori
natea opponit auaricie. **I**n iusticia etiam hic
cōprehenditur q̄ est vitium gn̄ale quo q̄s in
fert alteri nocumentum cōtra ius. a ē ex gn̄e
p̄dm̄ mortale. **I**lle tñ qui in p̄uis facit iniusti
ciam: deficit a p̄fecta ratione eius q̄s est inu
stū facere: inq̄ntum p̄t reputari non eē oīo cō
tra voluntate eius q̄ hoc patit: puta si aufeāt
aliquis alicui vnum pomū vel aliq̄s tale. de q̄
p̄babile sit q̄ ille inde non le datur: nec ei dis
pliceat. **I**n iusticia autē est duplex. **V**na ille
galis sp̄ale vitium inq̄ntum respicit bonū cō
q̄s cōmittit: sed gn̄ale q̄ntum ad intencōem.
q̄ p̄ cōtemptum boni vis p̄t rō ad oīa p̄ctā de
duci. **A**lia p̄ticularis q̄ fit s̄m̄ in equalitatem
ad alterum: put. s̄. homo vult plus habere de
diuitijs a honorib⁹ a minus de malis puta la
toribus a damnis. **P**rima opponit iusticie le
gali. sed a p̄ticulari iusticie. **S**ub iniusticia cō
tinent quinque iniusticie: viz carentia hituum
regnatiue. s̄. politice simplicis. **R**egitiue siue p̄
conomicæ a militaris debite in eē alicui. **F**ilie
auaricie sunt septē. s̄. obduratio. in quietudo.

violencia . fallacia . periculum . fraus . pbitio .
Prima . S. obduratio est cōtra misericordiam a
fit qñ quis nimis tpaia retinet . a cor e' mise
ricordia non emollit vt de diuitijs suis subue
niat miseris **A**d sciendum aut q' opa miseri
cordie sint necēria **N**otandū q' .vi. sunt opa
misericordie corporalia . iuxta illud . **V**estio . ci
bo . potu . dō . tēdū . visito . solio . **S**pūalia sūt to
tū . iuxta illud **C**onsule . castiga . remitte . sola
re . fer . ora . **N**ōndum q' ad talia opa miseri
cordie exhibenda quis tenet sub pcepto . pu
ta diues ad dandū eliam . medicus ad pstan
dum medicinā . aduōtus seu pzonus ad oñu
lendū . a sic de alijs multis obitiōibus viz se
quentibus simul occurrentibus . **P**rimo quā
do locus adest . non enim tenetur quis p mun
dum curare ad qrendum egentes sed sufficit
si eis qui sibi occurrunt misericordie opus im
pendat . **S**ecundo etiam quando tps occurrat
q' non tenet homo future necessitati alterius
puidere : sed sufficit si presēti necessitati succur
rat . **T**ercio cōsideret q's si egens sit ei coniu
ctus quacūq' necessitudine . q' talibus max
ime curā quis debet impendere suoz viz a ma
xime domesticoz s'm aplm . vt sunt pntes . p
lati . pueri bñfici . a sic de alijs hīs occurrenti
bus . **Q**uarto videndū an aliq's tantā necitate

patiat q̄ nō in p̄mptō appareat quō ei possit
aliter subueniri. et in tali casu teneat ei op̄ mi
sericordie impendere. Si aut̄ in p̄mptō appa
eat quō ei aliter subueniri possit: vel p̄ seip̄m
vel p̄ aliā p̄sonā magis diuictā aut maiorez
facultate h̄ntem: nō teneat tunc ex necitate in
digenti subuenire ita q̄ nō faciēdo peccet. vñ
cancel. dicit. Nemo de necarijs suis simpl̄r te
neat elargiri: immo nec de necarijs s̄m statim
Sed nec de sup̄fluis suis: vt sua sunt sub pena
peccāi mōris nisi vbi gr̄atis necessitas circa al
terz immineret: ipso p̄sumere d̄ntē q̄ alijs nō
succurret. Necitas em̄ extrema p̄xim̄ p̄feren
da ē soli decentie p̄rij status: q̄nto magis su
p̄fluitas. Preterea scienter dimittit̄ sup̄flua
sua nōbilit̄r vsūm p̄ putrefactionē. ā alias
poti⁹ q̄ in vsus pios ipsa largiant̄: vix a cul
pa mōris aut nunq̄ p̄nt excusari. In sup̄ no
tand̄ q̄ thesaurisare de se non ē illicitū sed p̄
uidū q̄uis ex circūstantijs possit fieri cōmina
le: vt si fiat ex alieno ā despando de d̄mo auxi
lio. ā in ḡnde p̄iudiciū reipublice. ā si alijs
peunitib⁹ nō succurrat. hec cancel. **S**ec̄da filia
ē inq̄etudo q̄n. s. q̄s immā h̄z sollicitudinē et
curas sup̄fluas in acq̄rendo diuitias. Est aut̄
sollicitudo studiū q̄sd̄am adhibitiū ad aliq̄d
vsēq̄nōm. Et si ē circa sp̄ualia ē laudabilis

si sit discretata. **C**irca tpalia vero fit p̄am. **V**
no mō ex pte eius. de quo q̄s sollicitatur. **S**i
.s. tpalia tanq̄ finem q̄rit. **S**cdo mō ppter sup
fluuz studiu qd̄ apponitur ad tpalia. siue fit
ppter vidū neccārium. siue ppter opa pietatis
supflua ppter q̄ homo retrahit a spūalibus.
q̄bus p̄ncipaliter in se uiuere d̄z. **T**ercio ex pte
timoris supflui: q̄n. s. aliq̄s timet ne faciendo
qd̄ d̄z: neccāria sibi sufficiant. **Q**uō si supflua
q̄rit ultra p̄ntis uite neccāritatem. **N**ecitatez dico
nāe. p̄sone. stat⁹ a honestatis. **Q**uinto si tps
sollicitudinis q̄s preoccupat. **S**ufficit em̄ diei
malicia sua v̄ afflictio sollicitudinis. vt si q̄s
tpe estatis iam cogitaret de v̄m̄ demia actu ali
et similib⁹. **T**ercia filia est violentia qua. s.
quīs in acquirendo bona aliena viuitur vt in
rapina q̄ est rei aliene notabilis a violenta ac
ceptio. **S**imiliter si quis rem nō bilis reputati
onis inuentam q̄ in alicuius dominio fuit nō
habita pro derelicta retinuerit: animo nō re
stituendi d̄no rapinam omittit. **Q**uarta fi
lia est fallacia q̄n. s. quis ad acquirenduz tem
poralia vitur dolo p̄ verba simplicia. **Q**uin
ta filia est periurium quando quis in acq̄ren
do temporali vitur dolo p̄ verba que confir
mat iuramento. de quo infra ca. x. §. ij. **S**ept̄
filia ē fraus q̄n q̄s in acq̄rendo tpalia vitur dolo

lo q̄ntum ad res in opere . vt in furto quod ē
occulta et dolosa rei aliene accep̄o **S**eptima
est p̄ditio: q̄n̄ q̄s in acquirendo t̄p̄ali vtitur
dolo in ope quantum ad p̄sonas **D**icit autē
cancel. q̄ non debet aliquis dici tenē rem ali
enā inuito domino q̄uis nescienti: q̄n̄ domi
nus presumitur rōnabiliter ofensurus ex fai
liaritate vel aliunde dum scuerit: vel si iuxta
dictamen recte rōnis deberet ofensire. **S**ub fu
ribus vel sacrilegis vel raptoribus op̄rehen
dunt̄ quo ad criminis eq̄litate quicq̄d sit i
restitutiōe facienda ipsius a duocati fouētis
cām quā credere debet iniustā. aut p̄ culpā p
dentis iustā et medici infidelis et iudicis mali.
Et prelati q̄ p̄ficiunt officijs p̄blicis et beneficijs
presertim curatis illos quos scire debent esse rapto
res et aiaz destructores bonis sp̄retis. **I**lli proz
fus cōsiliarij dñorum ad tallias iniustas. **E**t
gnaliter q̄ talia agunt aut etiam cōsentiunt
agentibz **H**ec cancel. **A**ddit idē retinē tributa
et subsidia rōnabiliter introducta peius ē fur
to simplici in subditis. rigere vero violenter
ā fraudulenter subsidia m̄debita a subditis
p̄ principem. rapina dānata ē. **Q**n̄ aut̄ hoc est
et q̄n̄ non gnali regula tradi nequit. **I**dē. fur
ā rapto tenet restituē ablata. et nō solū hec.
Sed etiā dāna in de seq̄ntia: oibz rite op̄ensatis

Silr retentores testamentoꝝ. aut plus iusto
differentes eoz ꝑletionē in grauē iaduram
animaz. **I**te. mutatio monetaz ꝑt esse par:
aut maior delictū ex se q̄ esset in casu falsā a
liquā fabricare. q̄ fm damnū reipublice q̄
libet opus assumit modū culpe. **S**i si ꝑnceps
dicat se dñm monete eē. **S**it ḡ dñs bon⁹ dispē
lator: nō tirann⁹ nec dissipator. **N**ōnduz tñ
q̄ oia sūt principis: nō quidē ꝑrietario iure:
nec ꝑ se. sed ꝑ necitate reipublice. Et qd mix.
cuz necitas facit ꝑsone etiā singulari aliena
etiā sua. **O**ia etiā beneficia sunt pape tanq̄ or
dinatori supmo nō tanq̄ dño aut possessori.
immo nec etiā tanq̄ immediato dispensatoꝝ
regulariter a vlr mñ prelatoz inferiori miq̄
tas: a manifesta eccēvilitas in casib⁹ certis il
tud exigēt. hec cancel. **S**unt pretea fm tho. vi
tia duo spālia: astucia viz a dolus. **A**stucia ē
studium quo q̄s ad finē bonū vel malū veniē nī
tū nō veris vñs: s; simulatis a apparentib⁹: a
ē spāle vitium. a sic astucia ad executōem deāꝝ
viāꝝ ꝑtinet. **D**olus aut etiā ad astuciā ꝑtinē
a ē ꝑrie deāꝝ viāꝝ assumptio fm executōem.
Et fit dol⁹ tripliciter. in locutōe. a sic ꝑrie ḡ
dolus. ope sic ꝑrie ḡ fraus. **C**orde etiā fit exe
cutio predeā. a ḡ machinatio. **S**imonía s; b
iij. sup tacta specie ꝑtinet. **E**st aut symonia

Subiōsa uolūtas emēdi aliqđ spūale uel an
nerū spūali. a ē de gñe suo p dñi mōre plus a
mīnus. pprie uel imprie. iuxta nām eius qđ
đi spūale. ut đt cancel. Et fm tho. omitti p̄t m
multis viz circa factā. circa spūales act⁹ a cir
ca munera. In sac̄is a circa hos modos viz
circa baptismū. missam. cōfessionē. absolucōz
ab excoicatione. epōrum cōsecratiōe. abbatū
benedicōe. ordimb⁹ clericōz. crismate. oleo scō
benedicōe nuptiaz. remocōe obstaculoz ad
ep̄atum a similibus. Circa spūales act⁹ omitti
p̄t. ut circa orōem. laudes diuinas. predica
cōem. p̄cessionēs. anniuersaria. curacōes. vi
sitacōes. dispensacōes. ingressus religiois. vi
cariatus. correctiōnū dimissioēs. doctrinā an
nexā beneficio a similib⁹. Circa annexa spūa
lib⁹ omitti p̄t. ut circavasa cōsecrata. sepultu
ras. iusp̄ionatus decimarū. ius beneficiōz.
fructus relictos a p̄latis. collacōes beneficiōz a
filia. Circa munera p̄tēa omitti p̄t: ut si dē
tur p̄ obsequio seu seruicio inhonesto. p̄ ob
sequio ad carnalia ordinato. ut p̄ famulis cō
sanguineoz uel p̄ imonij alic⁹ ep̄i a hmōdi.
Item qñ qđ dat beneficiū alicui hoc pacto a
hac intencōe ut exinde suis cōsanguineis p̄ui
deat Itē qñ aliqđ prelatus preces p̄ indigno
exaudit. Itē qui p̄ indigno petit p̄ncipalem

intencōem hñs ad fauorem humanū. Itē q̄
p se petit beneficiū curatum. q̄ eo ipso indignus ē. **h. c. de tho. ij. ij.** **V**idetur etiam
specie auaricie. Est autē furā proprie deā: q̄ diuino
et nāli iuri cōtrariatur: a de se mōrem culpā
h̄z: q̄n v aliqd recipitur ex pacto ultra sortē
Cancel. Sortē vero est imā appellatur ius qd
hētur in re p venditiōē aut emptionē aut a
liūm modū fm quē transit dñum rei in emē
tem vt in sua. **V**enditio fit p dñm fm tho. p̄mo
q̄n quis vendit rem plus q̄ valere debeat. Se
cūdo q̄n q̄s vendit rem defectuosā tanti sicut
non defectuosā. **T**ercio q̄n quis celat defectū
non patentē rei vendē. a non defalcās de pre
cio q̄ntum defectus ē malus. **E**mens etiā rem
preciosā p modico precio scienter: q̄n eā ven
dens ex simplicitate putat vilem. **Cancel.** dic
vendēs rem carius q̄ empta est si nō bilis sit
excessus in lucro. oibus piculis a industrijs
hincēde opensatis est regulariter de se malū
a peius q̄ si ppter indigentiam p̄mi hoc fiat
a si res vendita ex sua industria meliorē vditū
onem nullā adeptā est: nec in se nec in extrinse
ca consideratione. vt quia p̄m quior a ad vsū
facilior a similia. **D**efectus etiam rez vendē
daz q̄s quilibet ad extra presumē vgnoscē
defacili: sic nec abscondēdi sūt fallacibz cautel

hic nec eos dici necesse est: presertim quo ad fo-
ri extrinseci iudiciū a quo ad deū etiā si precij
q̄ntitas p̄portionabiliter ad defectū minuatur.
Preterea dāna q̄ aliq̄s nō ex culpa et negligē-
tia sua mercando incurrit: pōt vendēdo deduce-
re: presertim si damnū sit p̄tinens de se: a q̄ si re-
gulariter ad mercaturā. alioq̄n non oz. vt si
demerito ꝛ merces ignis fortuitus absumpsit.
Secus preterea vbi ex culpa vel sponte aliq̄s
merces defectuosas oduxerit. vt in eq̄s a mu-
lis fieri solet. Sed nō h̄z vt vendat. p̄ integris
neq̄ deus irridet deceptōmb. **V**ltra mediū iu-
sti precij tractū iūtu leges exterminant. In
alijs vero casib⁹ etiā si peccent vendētes res su-
as enormiter tñ restituē nō tenent̄ euentib⁹
q̄ntum regulę occurrit iudicandū. hec ille. ¶
Paruitentia ē sp̄ale vitū quo. s. q̄s cū tristi-
cia vel tarditate expensas maḡs facit. p̄ mag-
no ope. Sicut q̄n quis intendit min⁹ expēdere
q̄ntum dignitas opis magni req̄rat. Banau-
sia vero seu osūptio est vitū quo q̄s plus ex-
pendit q̄ sit magno opi p̄portionatū. Sed ¶
Magnificētia est v̄tus tenens mediū. vñ pui-
ficus diligenter rōcinijs intendit: mod̄mate
timens bon oz suoz cōsumpōez etiā in mini-
mis. **S**acrilegiū omittit̄ quācumq̄ aliq̄s fit qd̄
ad irreuerentiā sacraz rez p̄tinet. **V**nde qui

rem sacrā violat: ex hoc ipso contra dei reuerentiā
am agit. sicut qui p̄fōat purpurā impatoris
dānat tanq̄m in impatore agēt. **S**pes ei⁹ autē
tres s̄m. 3. res sac̄s. p̄ma ē q̄n q̄s p̄sonā sacrā
v̄ d̄mo cultui dedicatā irreuēnter tractat: vio
lando. **I**lls t̄n solū p̄sone sacre p̄ctm̄ ē sacrile
gij qd̄ agit directe cōn̄ ei⁹ s̄c̄itatē. puta si v̄go
sacrata deo fornicet̄ ac̄. **S**ub ista specie ē si q̄s
deo consecratam p̄sonā p̄cutit vel cū ea fornicet̄
vel eam rapit. Et in ista p̄ma specie sunt ḡbus
s̄m d̄iam p̄sonarū sacrarū. **S**ec̄da species ē q̄n
quis locis sacris irreuēntiā siue cōtemptū ex
hibet. puta cimiterio. ecc̄e. altari. sepulchris a
h̄mōi. Et in ista specie etiā sunt gradus sc̄dm
d̄iam locorū sacrarū. **T**ercia species ē q̄n q̄s re
bus sacris irreuēntiā infert vt dictū ē. Et ibi
etiā sunt grad⁹ s̄m d̄iam rerū sacrarū. **P**rim⁹
a maximus ē sacrilegiū qd̄ cōn̄ eucaristiā cō
mittit̄. deinde q̄n in alia re sacra sacrilegiū cō
mittit̄. **S**c̄dm locū tenēt vasa sacra ad sac̄mē
torū suscep̄em. Et ipse imagines sacre a sc̄orū
reliq̄e. 3. gradū tenēt ea q̄ p̄tinēt ad ornatū ec
c̄e a ministrorū. **Q**uārtū ea q̄ sūt de putata ad su
stentac̄em ministrorū: siue sint mobilia siue
imobilia. **P**ersonarū accep̄em ē iniusticia q̄
preferet̄ p̄sona p̄sone p̄pter cāz̄ m̄debitā vt di
alexā. Et s̄m eundē fieri solet triplr̄. **V**no mō

in pmo dō ad dignitates. **A**lio mō in executōe
iudicij. **T**ercio mō in exhibitōe hōris. vñ fm
tho. **A**ceptio psonē omittit cū aliqd psonē
attribuit ptes pportionē dignitatis ipsi⁹. **E**t fit
qñ aliqs alteri ofert aliqd bonū qd d; dāē de
bitō iusticie. nō respiciendo cām q faciat reci
pientē dignū recipere illud bonū sed respiciēdo
psonā aut quācunq; obicōnē nō facientē ad
cām ppter quā fit q; dign⁹ certo dono. vt q; p
moueret aliū ad prelatōem vel mgriūm q; di
ues. aut q; cōsanguine⁹ a similia. **V**nde ille q;
in iuste vel ex inuidia impediuit aliū ab a dep
cōe alic⁹ spūalis beneficij tenet ad restitucōez
Cancel. dicit. psonaz acceptio in gubernatōe
reipublice a gñaliter apud oēm iudicē a pīm
cipem de se illicita est: nunc mōlīter: nunc ve
maliter ex circūstātijs a obiecto: a est potētie
cuiuslibet maxime turbatiua. **N**ō ē aut accep
tio psonaz n̄ vbi debitiū ē a paritas vtrobiz
q; in gratijs faciēdis vnū cape aliū dimittē
nō ē acceptio psonaz. **A**ut si res nō sint pes
Sūs tho. **S**t q; restitū ē est aliquez iterato in
possessionē vel dñm suū statuē. **N**ō dimitti
tur aut dicit aug⁹ p̄ctm: nisi restituaē ablatū
ñ fm cancella. nisi voluntas efficax restitūēdi
assit dū possibilitas a oportunitas accesserit a
put sapiēs p̄sertim ofessor p̄lat⁹ defmiabit.

vt q̄ x̄ris d̄nis si sup̄ sunt ā suis heredi bus ā
si fieri neq̄ant q̄ non sunt . aut igno. ant̄ . in
pios vsus referant̄ ablata **V**bi etiā adūct̄nd̄
q̄ nemini de bonis alteri⁹ ip̄so inuito li; dūcē
statū vltra p̄cam nec̄itatē suā suoz marie
vbi poss; laborare ā etiā in casu mēdicare. p̄p̄
hoc bonoz oim cessionē p̄ finali remedio iuā
ostituunt.

De luxuria ca. iiii.

Luxuria ē libid̄mose volūtatis appetit⁹.
vel cupiscētia nimia expiende volupta
tis. vel ē adus venere⁹ quo nō intendit̄
gnatio hūana sed delectatio. ⁊ fit h̄mōi p̄cām
in. vii. gnalit̄r peccati mat̄rijs. viz cū pollu
cōem in somnis. circa adus voluntatis. circa
species exterioris actōis. circa fomēta libid̄is.
circa circūstantias vicinas etiā aliqñ circa a
dū m̄rimoni; ⁊ circa filias luxurie. **P**ollutio
q̄ fit in somnis li; nō fit de se p̄cām: est tñ sig
nū aliqñ p̄cāi precedētis licet non sp̄. **P**ōt em̄
fieri sine p̄cāo precedēti. **P**rimo cum nālit̄r
in aliquo sup̄abundat semē sine precedēti ex
cessu in cibo ⁊ potu ⁊ imaginatiomb⁹ p̄uuis.
Secundo qñ aliqñ fit resolutio h̄mōdi p̄ cale
factionem notabilem corp̄is. vel p̄ quācunq;
omotionem sine peccatis p̄uuis **T**ercio qñ
seq̄t̄ ex cogitacōe pure speculatiua in vigilia p̄
cedēti de venēis. **Q**uarto qñ ex cogitacōe p̄cedēte

in vigilia hita q̄ licet non fuerit pure specula
tiua: facta tñ est cum horrore seu cū affectōne
affectōne horroris ⁊ displicentia. **Q**uinto qñ
debita precedēte diligentia: dyabolica solū fit
illusione. est aut signū peccā precedentis. **Pri**^o
qñ fit ex negligētia preparandi se cōi te in tēp
tacōem demōnis in vigilia: ne q̄s illudat a de
mone. **Sec**^o fit ex supfluitate cibi inordināte
sumpti. **Tercio** qñ fit ex potus inmoderātia.
Quarto qñ fit ex cogitacōe in vigilia precedēte
cum affectōne aliq̄ vel delectatione seu occupacōe
tia vel sine horrore prebitis dum tñ nec cōsen
sus in opus: nec in delectationē morosam pre
cesserit. **Quinto** qñ fit ex cōsensu prebitis siue
in delectationē morosā de fornicacōe siue ex cō
sensu in opus si facultas adesset **Sex**^o qñ fit
ex fomentis prebitis luxurie cum cōsensu in
opus vt sunt oscula. tact⁹. verba. amplex⁹ ⁊
similia **Septimo** qñ fit ex coitus precedētis p
petracōe illicita. primis. iij. modis ē venialis
peccā signū ipsa pollutio. vltimis vero tribus
ē ex mortali cāta. **C**irca actus interiores mē
tis in peccō luxurie p̄t esse talis p̄gressus. **Pri**
mo ex visu. auditu. ex imaginacōe. ex fomito.
vel ex instinctu demōnis. **Contigit** qñq̄ aliquē
de seia aliena cogitare aliq̄d venēū sine oī cul
pa precedēte. ⁊ nunc ad h̄mōi sequit̄ nāliter

in appetitu sensitiuo concupiscentia quodam respe
ctu eiusdem femine. que concupiscentia dicitur pri
mus motus seu passio. Et quoniam talis precedit
omnem actum rationis nullum est peccatum. quod non est in potestate
nostra quod talibus visis ut dicit Augustinus. non tangamur.
sed in potestate nostra est cum eis tangimur
libere ea respicere aut acceptare. Secundo si non re
spicitur seipsum prefatum desiderium sensitivum seu mo
tus ad eam ratio illi motum precipit aliquiter
nec voluntas respicit statim: tunc voluntas mo
uetur motu delectationis delectando appetitui
sensitui et homini est veniale peccatum. quod non vigi
lant ratio: vel negligens fuit ad expellendum per
liberum arbitrium. Tercio si non resistit: sequitur
motus desiderii et sensus surrepticii ad pleque
dum illud in opus. et hic est terminus peccati
venialis inclusive. Dicit Henricus de Gan. in 48. li.
Quarto si non resistit sequitur sensus interpretati
in delectatione morale cogitationis de fornicatione
Qui sensus interpretatiuus oriri potest: quoniam ex delecta
tione voluntatis interiori absorbetur ratio ut non possit
interferere iudicio et negligit voluntas movere ratio
ad iudicandum: et permittit transire tempus quo de
liberare posset. Quod cum pertransierit et si non vere
sensit: tamen interpretatiue. et est morale peccatum Unde
Dicit S. Thomas. q. de veritate. Ante quam ratio delectationis
propendat a no cum tunc ipsi non habet interpretatiu

consensu etiam si non resistat Sed quoniam iam ppendit
ratio delectatione in surgente et de no cumento ante
ut puta cum percipit homo totaliter se per huiusmodi de
lectationem in partem inclinat. et in partes euerit nisi
expresse resistat videtur consentire. et tunc partem
ad rationem transfertur ut patet. quod agere et non
agere cum quibusdam agere ad generum actus reducuntur
sicut quod partem obmissionis ad partem ad reducitur.
Ad idem est bona ventura. ij. dicens. Tunc
inducit mora temporis in consensum interpretatum quoniam
homo aduertens vel debet aduertere periculum de
lectationis veneree refertur; negligit eam repemere. hoc
autem non est absque contemptu salutis proprie pro eo quod dis
criminem se exponit Delectatio enim sic spens intrat
et nisi resistat venerea diffundit per quam spiritus rona
lis incurrit mortem culpe. Sicut ergo salutem suam cor
palem negliget qui serpentem iuxta se scientem col
locaret; ita in tali delectatione aduertens periculum
vel debens aduertere voluntarie vsatur et exponit
se discrimini quoniam negligit repellere. Quid autem sit
interpretatum consensus etiam in alijs materijs dic
cancel. Interpretatum consensus tunc esse dicimus
dum habuit ratio sufficiens tempus deliberandi et efu
giendi ea circa quoniam vitanda esse prouigil tenebat
Qualiter dicit lex forensis. Qui tacet consentire
videtur dum vis repugnare debet Quinto sequitur per
tercium vel quartum per hoc et alij gradus consensus

S. verus in delectationem cogitationis de fornicatione.
cōe. Vere enim sentitur post iudiciū vel s̄mā
rōis **Vnde. s̄. l. x. vbi pri⁹ di. Simplex** videtur
sensum in delectatione fornicationis: vel alteri
us mortalis esse p̄c̄m mortale **Ex** quo etiam
sequitur inquit: q̄ quicquid homo agit ex cōsen
su talis delectationis ad hoc vt h̄mōi delectacō;
natiat vel teneat. sicut sūt turpes tad⁹. ad⁹
vel libidinosi oscula vel aliq̄s h̄mōi totum ē
p̄c̄m mortale. Et bonavent⁹. vbi prius **Mora**
t̄p̄is tunc occasionaliter in ducit sensū v̄z:
q̄n̄ de venereis libido crescit adeo vt hō velit oī
no in interiori delectatione persistere ⁊ morari.
Vnde cancella. Consensus in delectationem lu
xurie circa obiectū sibi p̄hibitum. s̄. sub pena
p̄c̄i mōr̄lis est mōr̄le peccat⁹. sine sit in cogi
tatione. siue in verbis. aut in visu. aut tactu. aut
nutib⁹ **Sexto** sequitur sensus in actū seu opus
peccati mōr̄lis. vt in fornicationem stupr⁹: ⁊
h̄mōi. ⁊ ē p̄c̄m mōr̄le etiā si opus nō p̄ficiē.
q̄ voluntas apud deū p̄ facto computatur. **Septi**
mo sequitur ipsum opus si facultas assit. **Igit**
circa exteriores actus venereor⁹ ⁊ luxurie sūt.
vij. species q̄ recipiunt s̄m̄ d̄ias p̄sonar⁹ in q̄
bus est coitus. ⁊ iste species se vt sequuntur
gradatim in malicia excedūt. **Prima** ē simplex
fornicatio. secunda adulterium tertia stupr⁹

Quarta raptus aggrauas n̄ prefatas duas .
q̄ si ē raptus v̄gimis est grauius p̄t̄m̄ q̄ stu-
p̄z simplex. **S**i aut̄ ē alteri⁹ cōiugis ē graui⁹
q̄ simplex adulteriū. **Q**uinta ē incestus. **S**e⁹
sacrilegiū omnes prefatas species aggr̄uans
Septima ē vitij contra n̄am. **F**ornicatio sim-
plex ē vagus concubitus preter m̄imomū cui⁹
aliqua corrupta . vt cum meretrice: vel alias
corrupta seu concubina. **V**el est vt St alexāder
luxuria qua solutus solutam n̄ā v̄su cogno-
scit. Et intelligit̄ solutus a soluta a vinculo cō-
iugij . consanguinitatis . affinitatis . ordinis ⁊ re-
ligionis vel voti continentie. **N**ā h̄ v̄sus int̄ligi-
tur ad d̄iam illi⁹ v̄sus q̄ est cōn̄ n̄am. Dicitur
aut̄ simplex nō q̄ fornicatio sit p̄uum p̄t̄m̄:
sed op̄atione ad alias species peiores. Immo
quadruplici de cā fornicatio ē certis respectib⁹
maximum p̄t̄m̄. **P**rimo rōne libid̄m̄osi ardo-
ris s̄m̄ quez nobilissima aīe potentia . s̄. rō ag-
glutinā v̄lt̄ime potentie eius a vilissimo cor-
pori . n̄ā p̄ ḡnatiuā potentiam q̄ ē infima et p̄-
ma v̄bi fit p̄n̄. **S**ec̄da ē ascendēdo nutritiua .
tercia vero appetitiua sensitua vbi fit rō sua
corp̄is. **S**ec̄do rōe ḡn̄alitat̄is . q̄ p̄ hoc vitium
plures subdunt̄ dyabolo q̄ p̄ alia . ⁊ p̄ ill̄ ve-
lut sagena fit demoni p̄latoy ⁊ s̄bditoꝝ . q̄ ea
rapiunt. **T**ercio rōe s̄ditatis in quo excedit.

aliavitia. Vnde non tm̄ templū dei in anima
verum etiā templū dei in corpore violatur: s̄m
ap̄lm. Nā corpus extra inq̄nat. a aim̄ intus
inq̄nat adeo vt luxuriosi min⁹ q̄ alij sūt apti
ad virginis sibi in eucaristia sumendū. **¶** Secūdo
rōe duplicis temptacōis. q̄ hostis tempta⁹
ibi ē a carnis. **¶** Secūda species est adulteriū lux
uria. s̄. q̄ iugalis thorus violatur. **¶** Fit enim
q̄n libidinis inst̄ctu vel aliene cōsensu cū al
tero altera cōtra pactū iugale cōcumbit. **¶** Et fit
vno mō q̄n vir m̄rimonio iūct⁹: accedit ad
alterius vxorē. **¶** Secūdo q̄n maritus alic⁹ accedit
ad quācunq; aliā virginē vel non virginem.
Si accedit ad virginē h̄z rōnem stupri. si ali
quā rapit h̄z rōnem raptus. Si ex pte viri s̄p
h̄z rōnem adulteriij. **¶** Tercio quodam mō ad
ultra ē q̄ est solutus. a alic⁹ vxorē cognoscit.
¶ Tercia species est stupr⁹ viz luxuria q̄ virgi
nalis incorruptio dissipatur. vel ē illicitus cō
cubitus quo deflorat alienav̄go volūtariē vel
involūtariē. **¶** Quarta species ē raptus qui est
actus venereus q̄n q̄s. s̄. de domo parentū seu
tutor⁹ violenter recipit virginē: vel alic⁹ vxo
rem vel viduā vel corruptā sibi nō d̄sponsatā
volūtariā vel involūtariā cognoscēdo. **¶** Vel
vt allex. di. rapt⁹ omittit q̄n puella violēte
a domo patris abducit vt corrupta in vxorē h̄at

siue puelle solūmō siue pātibus tm̄ siue vtrū
q̄ vis illata cōstituit. vide infra. c. xiiij. §. xii. et
agguat vt. §. §. x. dictum ē **Q**uinta species ē
incestus q̄ est coitus cōn s̄ sanguinitatem vel
affinitatē vel op̄initatem vel spūalem cogna
tionem cōmissus. a ē tanto grauius q̄nto p̄so
ne sibi p̄p̄inquū cōiuncte sunt in gradib⁹ pre
fati s̄. s̄. affinitatis. s̄ sanguinitatis vel op̄aterni
tatis. de hoc infra c. xiiij. §. ix. Itē c. xiiij. §. iiii. r.
a. xv **S**exta species ē sacrilegiū put est abus⁹
reuerētiē femine ad diuinū cultū voto appli
cate. Vñ vt alleyan. dicit q̄ uis sacrilegiū sit
cōe ad le sionez cuiuslibet rei sacre hic tñ acci
pitur p̄ lesione p̄sone sacre a taliter. s̄. p̄ vitū
luxurie. Vñ sacrilega luxuria meli⁹ d̄. h̄mōi
aūt est coitus cōtra votum cōtinentie vt q̄n q̄s
violatur vel in se. vt cum clericus in sacris or
dibus cōstitutus vel religiosus peccat cū ali
q̄ soluta. vel in altero. vt cū q̄s peccat cum sc̄a
mōiali vel aliq̄ cum sacerdote. vel cum quis
peccat cum aliq̄ deo p̄ simplex votum cōtinen
tie astricta. Pōt autē hoc sacrilegiū cōcurrere
cum speciebus diuersis luxurie. Exēpli gratia.
Si q̄s abutitur p̄sone cōiuncta sibi s̄m spūa
lem cognacōm: cōmittit sacrilegiū p̄ modū in
cest⁹ **S**i abutit⁹ v̄gine deo sacrata inq̄ntū ē sp̄o
sa xp̄i ē sacrilegiū p̄ modū adulteri **I**nq̄ntū

¶ m

vero est sub spūalis pūis ultra cōstituta: erit
q̄sdam spūale stupr. Et si violentia inferat:
erit spūalis raptus. **S**eptima species ē vitū
otra naturam. luxuria viz qua natūalis vsus
coeūdi maris a femine puertit. a ē m oī adu
venere ex quo gnatio sequi nō p̄t. Et q̄uis
hoc vitium sit pessimū inter species luxurie: cō
mittitur tñ multis modis. a diuersos hz gra
dus viz quinq. quoz posterior sp̄ peior ē pri
ore **P**rimus est qñ absq; oī cubitu causa de
lectacōis venere pcuratur pollutio **E**t vocatur
p̄tīm immundicie vel mollicie. q̄d cōstitit in
sola obmissione cubitus ad alter. **S**cdus ē
qñ seruat debitum vas a instm̄ debitum: sed
nō seruatur nālis modus cubendi cum feia
Alij aut̄ modi menstruosi vel bestiales cubē
di fiunt. qui tanto peiores sunt: q̄nto p̄ eos mi
nus nata ē sequi ceptio fetus. **Q**uoz. iiii. po
nit alb. m. iiii. **P**rimus qñ cognoscit laterali
ter. **S**cdus peior qñ cognoscit sedendo. **T**ercius
peior sc̄do qñ cognoscit stādo. pessimus vero
est q̄rtus qñ cognoscatur velut bestia tergote
nus. Et quintus etiā inter prefatos simplici
ter quarto pessimus ē ille: qñ mulier sup gre
dit̄ viz. vnde infra. c. xvi. §. viij. vsq; ad. xiiij.
Tercius gradus vitij cōn nām ē qñ nō seruat
vas debitū seu instm̄: licet seruet sex⁹ debite

Quartus qñ nō seruat̄ sexus: sc̄b spēs vt masculi cū masculo: feia cū feia. qđ vocat̄ sodomitici. Quintus qñ nec species seruat̄. vt hoīs cū bestia: qđ vocat̄ bestialitas. Nunc de fomētis libidīs q̄ impudicia vocant̄ s̄m apl̄m. Nōn dum qđ s̄m alexand̄y libido nō d̄r quicunq; ardu: luxurie: s̄ q̄ discurret per turpitudines. Turpitudines aut̄ dicunt̄ qñ in debito mō p̄ q̄l cunq; ptes corpis q̄s luxuriat̄: nō tñ cū re alia vtra nām. Sit aut̄ fomentū luxus p̄ quatuor. s̄. visum. alloqum. tactū & osculū. Visus ē rei distantis. alloqum magis p̄mque. tactus est vniūctio aliquoz mēbroz. osculum vero oris que oia p̄nt fieri mortalia. vt tactum ē de consensu in delectacōem luxurie. Et s̄m th̄o. omnia hmōi prefata & etiā amplexus & v̄ba sūt peccata mōrta qñ fiunt p̄pter delectacōem libidinosam. vel ad cōsentiedū delectacōi luxuriose extra th̄oz legitimū. Qñ aut̄ fierent hmōi sine libidine p̄nt sine p̄cō fieri. Vno modo p̄pter cōsuetudinē patrie. Alio mō p̄t aliquā neccitatē. vel p̄pter aliquā rōnabilem cām. Oia aut̄ taliaviz: visus. alloquium. tactus. amplexus. oscula & similia dicunt̄ impudicia. Sub alloqo cōtinetur vitū scurrilitatis & turpiloquiū: p̄rie tñ scurrilia v̄ba sunt q̄ leuiter & ex inconsideracōe dicunt̄. Turpiloqum aut̄

fit qñ cor luxuriosi est plenū turpib⁹ cupiscentijs. Pñt g̃vt dicit alexan turpia verba pcedere ex quadā lubricitate lingue: a impetu irascibilis vel cupiscibilis: a obrepcoe rōnis vel pñt pcedere ex deliberacōe rōis a mala vsuetudine lingue a puerla affectōe siue maligna cupiscibilis a irascibilis. Et sm hoc re torq̃bit vel ad libidmē mōilem seu ad venialem tanq̃ ad radicē. a sm hoc erunt vel mōilia a vel venialia pctā. Dicuntur tñ eē mōilia qñ sunt in prelato. **S**ed quid de auditorib⁹ tali um verboꝝ non displicentiā oñdentium. Res. **D**uplex est auditio. Vna illoꝝ q̃ sustentant turpiloquos a pcurant vt fiant turpiloqa a talū est maior pctā q̃ turpiloqñtiuz. q̃ autores magis sunt in culpa q̃ ministri eoz. Ex maiori em libidmē pcedit. Est aut alia auditio casualis: cum tñ offerē placet. a hñ min⁹ creduntur peccare q̃ turpiloqñtes. **S**tultiloquū quis omitterit qñ suis verbis p̃fert delectationes quas appetit quibuscūq̃ alijs rebus. **L**udicra verba sunt: qñ q̃s verba ad delectationem ordīat. De circumstantijs aut coitus q̃ a liqñ vitiant etiā coitū in m̃rimonio nālem. a qñ actus iugalis sit meritorius pctā mōile vel veniale. aut qñ quis ibi obedire teneatur vel non. habes c. xvi. p totum. **P**ostremo

de filiab⁹ luxurie pōnt greg. viij. Vna ē cci-
tas mentis qua q̄s ppter vehementes delectā-
ones nō apprehēdit in agilib⁹ finē: vt bonū
de q̄ etiā infra. c. viij. §. xvi. Seda ē p̄cipitatio
q̄ in agilib⁹ subtrahit cōsiliatio ppter vehemē-
tiā delectacōis. de qua infra c. viij. §. xij. a. xij.
Tercia ē inconsideratio q̄ ppter vehementiā de-
lectacōis de agendis q̄s nō iudicat. de quov i
de infra c. viij. §. xiiij. Q̄ta ē inconstātia q̄n q̄s
ppter vehementiā delectacōis impedit ne exeq̄-
tur illud qd̄ decreuit esse benefatiendū. de quo
vide infra. c. viij. §. xv. Quinta ē amor sui: q̄n
q̄s ppter delectacōem se nimis diligit a quodā
mō velut finē. Sexta ē odiū dei q̄n quis h̄z dis-
placētā de deo qui phitet delectacōem cupi-
tam. Septima ē affectus p̄ntis seculi quo ali-
quis vult frui voluptate. Octava ē desperatio
siue horror futuri seculi q̄n quis fastidiēs spi-
rituales delectacōes non curat de eis. nimis de-
tentus in carnalibus.

De iracundia. cap. v.

Iracundia directe opponit mansuetudini q̄ ē
excessus ire. a ē aliud capitale vitium. a vocatur
ira p̄ vitium. Diffinit̄ q̄ ē appetit⁹ inordinā-
tus seu irrōnabilis motus v̄m̄d̄cē sub rōe bo-
ni vel iusti. Eius em̄ motū ē appetit⁹ v̄m̄dicte
quā a solo deo vel eius iudice appetere deberet

Ira autē quāq; est meritoria. quāq; nullū p̄ctm̄
s̄ passio. quāq; mōrle p̄ctm̄. quāq; veniale. Me
ritoria ē ira q̄ vocatur p̄ zelū. a est rōnabilis
appetitus v̄ndictē: puta q̄ q̄s irascitur culpe
pprie p̄ otricōem p̄ quā sumit v̄ndictā de se.
Vel irascitur aliene culpe nō p̄sone quā cul
pā vult v̄ndicari p̄ eū ad quē ptinet puta de
um vel suum iudicē cum alijs circūstātjs de
bitis. Ira igit̄ p̄ zelū q̄ est de malo culpe dicit̄
ex se laudabilis: sed ex mō p̄sequendi p̄t fieri
vitupabilis: dum nec tpus: nec locū: nec mo
dum nouit obseruare: p̄estim q̄n p̄tinacie
v̄iuncta ē: a turbationū ac seditionū magis
adductiua q̄ sedatiua. Ira p̄retea q̄ ē motus
v̄citatus ad m̄ferendū v̄ndictaz p̄ malo sibi
vere illato si sit s̄m ordinē iuris nō est de se vi
tupabilis: s̄ reducit̄ ad iram zeli. vt in iudice
vel p̄ iudicē. Secus si ex libidine pprie v̄ndicē
p̄ncipaliter. vel m̄iuria nō sit vere facta s̄ leui
tera irrōnabiliter estimat. Ira talis p̄ zelum
sequit̄ dictamen rōis: non p̄cedit. In ea em̄
p̄mo q̄s deliberat de v̄ndicā iuste m̄ferenda de
m̄de impat̄ ire vt exequitur s̄m rōis de cāmē. pas
sio em̄ coopat̄ actiōm: vt sit efficacior. vt; in
bello iusto. in corrōe fratna. a in adib; iusti
cie. **D**int igitur ira p̄ zelum. quia tali irasci
mur vitio. a ira p̄ vitū quo irascimur p̄sone

Dicit alexander Quisq; ira est nalis passio vt
in melancolicis a colericis. a sic diffinit a da
mascono Est feruor eius q; circa cor est sangui
nis ex euaporaco'e fellis: vel p' turbaco'nem
fiens. Quisq; ira e' primus motus. vt si appetit
vmdc'e de iniuria illata solu' appa'renter prece
dat tam subito a pueniat ro'em. q' ro' nec acce
ptet: nec negligat qn' pot' reprimere quin reprimat.
a sic itez non e' p'ctm. Quisq; ira e' sola im
pacia absq; appetitu vlt'ioris vmdc'e Quisq; re
frigeratio q'dam caritatis erga primuz citra
odiu. In quib; casib; ira aut nullu' e' de se. aut
veniale p'ctm. Sed ira q' e' appetitus deliberat
vmdc'e p'prie p'el' aut con' iuris ordm'e ex se. a
vt sic e' mo'le p'ctm. presertim si vmdc'a sit no
bilis detrimenti. **P**ro quoz latiori declarati
one non dnm fm tho. q' ira sex modis fit pec
catu' **P**rimo qn' q's appetit puniri eum q' no
meruit. **S**ecdo qn' q's appetit puniri eu' q' penaz
meruit: sed appetit eu' puniri vltra q' meruit.
Tercio qn' quis appetit puniri eu' q' meruit: s;
appetit hoc fieri no' fm legitimu' ordm'e: puta
sine autoritate superioris a debito p'cessu **Q**uar
to qn' quis appetit puniri reu' sed no' debita in
tencoe. s. p'pter dei honorem. coraco'em rei: vel a
lioz vt timeant: sed libidine vmdc'e p'prie. **Q**u
to qn' aliquis etiam nullo p'edictoz modoz

excedit: sed tñ motum ire intra non seruat In
ordiate vero feruescit iram non opescendo ubi
pt. **Sexto** qñ ira etiam nimis in exterioribus
feruescit p manifesta exteriora ire signa Ira
g seu appetitus morbiatus vidicte e peccatum
mõle fm suum genº primis quatuor modis.
si est ex cõsensu rationis deliberate: a m nocu
mento notabili facto vel verbo inferibili **Ulti**
mis vero duobus modis ex genere non e pec
catum mortale sed pt fieri mõle. puta si ex ve
hementia ire interioris vel exterioris aliquos
excidat a dilectione dei aut primi. sed veniale
patm est quatuor primis mod. **Primo** si ira
est actus impfectus iudiciũ rõnis pueniens
Secdo si qsm aliquo modico se appetit vidica
re qd qñ nihil e reputandũ. ita q etiã si actu
inferretur non eet peccatum mõle. puta si ali
quis paz trahat aliquem puez p capillos.
vel aliqd huiusmodi. **Est etiam veniale pec**
catum duobus vltimis modis nisi quis exci
deret p eos a dilectione dei a primi. **Uñ** pre
terea q crudelitas seu seivicia speciale vitium e
quo quis excedit mensuram in vidicando. **Vi**
tium etiam est: qñ quis nimis remissus e im
puniendo. **Uñ** iudicatio insup e vitium qñ qñ
p penam quam infert nõ intendit emendati
onem peccantis. vel cohibicõem eius a qete

alioꝝ iusticieꝝ qꝫ seꝛuaꝝ eꝝ eꝝ dei honoꝛē. **V**i
de de hoc infra c. xv. §. p. **S**eueritas vel feritas
est vitium quo qꝫ in penis hoim ꝑpter se dele
ctatur etiam sine cā non respiciendo culpam
rei: sed soluz in hoim delectando cruciati. Et il
lud ꝑprehendit sub bestialitate. **C**rudelitas
vero est vitium quo qꝫ causam hꝫ puniendi
sed modum nō hꝫ. a sic attendit talis culpā
in eo qui punitur: sed modū excedit. **R**emis
sio aut est vitium quo quis pretermittit ordi
nem iusticie: qñ aliqꝫ deleteret puniri ꝑpter cul
pam. a Si etiam impunitio **S**pecies tres sūt
ire. **P**rima fellea seu acutoꝝ eoz qui nimis ci
to irascunt ex qualibet leui cā. **S**ecūda amara
seu maniseoꝝ in quibus ira nimis diu ꝑseue
rat: in quoꝝ. s. memoria nimis diu manet in
iuria illata. **V**n ꝑpter diutinā tristitiā cōcep
tam sibi ꝑꝑhis sūt graues a amari. Et tales qꝫ
nō ꝑꝛūpunt in exteriora iracūdie signa: non
pñt ꝑꝑuaderi ab alijs. nec ex seipꝫ recedūt ab
ira: n̄ ꝑꝑt diuēnitatem tꝑis tristitia aboleꝫ Et il
la scōda spēs in re ē odiū vt dicit alexander. qꝫ
ira crescit in odiū qd ē ira inueterata. de quo
odio hēs. s. c. i. §. xvi. **T**ercia species ē diffici
lis seu grauis vel furor dicitur. a ē eoz qui ob
stinate appetitum indecām qꝫrunt. qui nō dimitt
tunt iram nisi quousqꝫ puniāt. **Q**uelibet etiā

ira q̄ est appetitus v̄m̄d̄c̄e h̄ie p̄t tres gradus
Primus est cū in corde occupatur. Sc̄ds cum si-
gno exteriori oñditur anteq̄ prumpat q̄s in
lesionē primi. **T**ercius cū quis prumpit in v̄-
barel facta lesiua primi. **F**ilie ire sunt sex.
Prima ē indignatio q̄ est ira cordis p̄ quam
quis v̄tra primum irascitur quem reputat i-
dignū vt sibi tale quid fecerit. vel ē voluntas
qua alios p̄ signa molestie v̄tristare desideā-
mus. ideo eis subtrahimus locutiōem a socie-
tate. **I**ndignatio aut̄ illo mō ex ira nascit̄ sed
alio mō ex supbia vel inani gloria. et tunc in-
dignatio est q̄n̄ quis reputat alios sua socie-
tate vel locutiōe et aspectu indignos. et est ideo
q̄s sp̄s supbie q̄ appellatur plus oibus siue
v̄temptus quo reputant̄ primi viles. **S**ecū-
da filia ē tumor mentis q̄n̄ quis ex ira excogi-
tat diuersas vias v̄m̄d̄c̄e: et talibus cogita-
tionibz animū suū replet. et sic tumor mentis
est dispositio ad illacōm v̄m̄d̄c̄e inordmata
diffinitur em̄ sic. **T**umor mentis est volūtas
v̄m̄d̄c̄andi in iniuriā facti p̄cedens. **N**ō acci-
piē aut̄ hic tumor mētis p̄ supbia: sed p̄ quo
dā conatu siue audacia hoīs m̄tētantis v̄bi-
dā. **T**ercia filia ē clamor: q̄n̄ q̄s irā suā oñt
inordmato mō loquendi. **E**st em̄ clamor inor-
dmata et ofusa locutiō p̄ exaltationem vocis

vt ab alijs cognoscatur a iniuriā illius vtra
quē q̄s irascit **Q**uarta filia ē blasphemia cū
ex ira fit cōiū deum vel scōs locutio inordinata
Videns em̄ iracundus q̄ deo aut sc̄s eius no
cere non p̄t ope: maledicit ore. vel res ei conse
cratas a apportatas deturpat vel dissipat **P**o
nit aut̄ p̄s̄. blasphemīā filiam supbie p̄pter
annexā ei maximā supbiam sine qua nunq̄
est blasphemia: qua. s. supbia erigitur cōtra
creatorem ad pugnandū put p̄t. **I**mmedia
tus tñ exitus blasphemie ē ex ira vt alexan.
dicit. **V**ide de istis supra in. iiii. specie supbie
ca. p̄ri **Q**uinta filia est contumelia q̄ fit vtra p̄
ximū qñ quis turpia verba pfert vtra iniuri
antē. de quo infra s̄. xxiiij. **S**exta est rixa q̄ ē
libido v̄dicandi a iniuriā facti p̄cedens **E**t
p̄ rixam intelliguntur oīa nocumētā q̄ factis
p̄rimo inferunt ex ira **D**e rixa habes infra s̄.
xxiiij. **S**unt p̄terea multa alia vitia q̄ p̄nt ex
ira nasci q̄ sequuntur vij. **I**mpaciā qua q̄s p̄
aduersa quecumq̄ tristitiā inferentiā a bono
virtutis recedit. **I**nlonganimitas qñ q̄s non
h̄z animū tenendi paciētiā in longinquit̄.
cum bonū qd̄ speratur differēt. **I**mpseuerātia
seu mollicies q̄ q̄s in virtutib̄ d̄iuturnitatez
non sustinet put necē est. **E**t illud p̄rie vocat̄
mollicies. q̄ mollicies est q̄ aliquis de facili

recedat a bono virtutis ppter aliqua difficilia
q̄ sustinere non p̄t. **Mollis** em̄ p̄prie d̄r qui re
cedit a bono virtutis ppter tristitias cātas ex
defectu delectationū. **Inconstantia** est vitium
quo quis non firmiter p̄sistit in bono cōtra
difficultatem q̄ p̄uenit ex quibuscūq; exterio
ribus impedimentis. **Audacia** ē tunc vitium
q̄n caret mō rōnis: a ante cōsiliū rōnis qd̄ cor
de fieri deberet insurgit. **Intimiditas** aliq̄n ē
vitium cātum ex defectu amoris debiti ad se l
ad alia. aliq̄n ex elatione. aliq̄n ex stolidita
te. primo mō a secundo modo sp̄ est peccatum
sed tercio mō non: q̄n causat a stoliditate in
uincibili. **Timor** human⁹ siue mundanus p̄
prie ē quo quis mūdo im̄titur tanq̄ fini. vt
q̄n quis aliqd̄ amans a timēs p̄dere illud: po
t̄ recedit a iusticia a perdit deū eū in suis pre
ceptis relinq̄ndo vel cōtemnendo. **Si** em̄ est re
spectu p̄sone ē hūanus. si respectu rez ē mun
danus. **Timor** frūlis tm̄ est quo q̄s cōuertit̄
ad deū a dimittit p̄ctm̄. deo q̄ m̄heret ppter ti
more pene. Et in isto timore pena formidat̄ vt
p̄ncipale malū. **Timor** ḡ tunc ē p̄ctm̄ q̄n appe
titus alie⁹ fugit mala q̄ fm̄ rōem non sunt fu
gienda. Est autē timor p̄ctm̄ mōrle q̄n q̄s p̄p̄
periculū mortis l̄ qd̄ cūq; aliud malū tp̄ale
sic dispositus ē vt faciat aliqd̄ p̄hibitum per

preceptum. vel premittat aliqd qd e precep-
tum in lege diuina: alioqn erit veniale qn est
git aliqd qd non e fm rōem fugiend. **T**imor
etiā qui reuocat hōiem a pfcōe dñij euāgeli-
ci qnq veniale pām est. qnq nullū. puta cū
aliqs hz rōnabilem cām timoris. **A**liqn timor
etiā nullum pām est: puta qn nāle est hōiem
timere. vt terremotū. inundationes aquaz.
Sic etiam ois timor de malo tali cui qs resistē
non p̄t. ⁊ ex cuius sustinentia nihil boni pue-
nit hōi. qz recta ratio dicit talia esse fugiēda.
Sic preterea mors p̄t timeri: ⁊ quicqd aliud
ab hōie p̄t inferri m̄ntum p hoc p̄t homo im-
pediri ab opibus virtuosis: vel q̄ntum ad se
vel q̄ntum ad p̄fectū quē in alijs facit. **I**nue-
recidia ē intimiditas de turpi actu q̄n. s. quis
non timet de aliquo turpi qd ē exprobrabi-
le seu turpe. **D**iscordia ē disgregatio q̄dam
volūtātū m̄ntum volūtas vnus stat in vno ⁊
volūtas alteri⁹ in alio. **E**t fit duplr. **Q**uedā p
se. vt si aliquis scienter ⁊ ex intencōe dissentit
a bono pximi in quo deberet d̄sentire. ⁊ sic est
pām mōle ex suo ḡne. **A**lia p accidēs ⁊ p̄fē-
intencōm. vt qn intencō aliquoz ē ad aliqd
bonū qd p̄tinet ad honorē dei vel ad vtilitatem
pximi. sed vnus existimat hoc eē bonum. ali⁹
aut̄ habet contrariā opimionē: tunc hoc nō est

p̄m̄ nisi q̄n̄ hm̄oi discordia fit vel cũ errore
circa ea q̄ sunt de necessitate salutis. seu p̄tina
cia abhibeat. Et differt discordia a rira. q̄ ri
ra ē in ope. discordia in voluntate. **C**otentio q̄n̄
dam contrarietate importat in locutione. sic didū
ē de discordia in voluntate. Est em̄ contentio impug
natio veritatis cum confidentia amoris. Et viti
atur intentione mala vel mō loquendi. **C**on
tentio est p̄m̄ mōle. vno mō quando quis
impugnat veritatē ex intentione. et p̄ mōrdia
tum modum. qui nec negotio ducit nec p̄so
ne. **A**lio modo q̄n̄ quis impugnat falsitatem
cū tali mōrdinato modo q̄ ex eo ḡnatur scan
dalū et subuersio fidelū. et sic etiam videt esse
mōle p̄m̄. **C**otentio p̄t esse p̄m̄ veniale
q̄n̄ q̄s impugnat falsitatem cum mōrdinato
modo sine hoc q̄ inde scandalū generet. Quā
do etiam quis non intendit impugnare verita
tem s̄m̄ q̄d sibi vix videtur: hoc tñ facit cũ in
ordinata intentione. sicut discipuli contende bāt
de quo non erat contendendum. s. de primatu. et
illud est etiam peccatum ac. **L**itigiū est q̄n̄
quis mōrdinate verbis alterius contradicit
tatione persone quam quis contristare in
tendit: seu contristare nō veretur. **V**nde sic adu
lator intendit placere: ita litigans contristare
vbi nō d̄z: q̄n̄ nō d̄z. et sic de alijs circumstantiis

Si vero aliquis verbis alterius condictit ppter
pſonam dicentis. cui condictens oſentire reſu-
tat ppter defectū amoris aīos vmentis ſic nō ē
pprie litigiū ſed diſcordia. de qua ſupra Deri-
ſio ſeu illuſio fit qñ defectus preſertim peccati
hoīs alterius pro ludō vel riſu accipitur: puta
quādo aliquis dicit de aliquo turpia. defectus
vel mala. intēdens ponere eum in erubescēti-
am p quandā oſuſionē. a est quasi idē subſā-
natiōm. **S**ed deriſio fit ore & verbo: vel cachim-
nis. ſubſānatiō at naſo rugato. Deriſio ſeu il-
luſio eſt pām mortale tunc qñ malū alterius
accipitur quaſi puum rōe pſone. ſicut deſcis
puerorū & ſultorū parū ponderare ſolem. **S**ic
aliquē illudere vel irridere eſt eū aīo puipende-
re: a eū tam vilem eſtimare vt de e⁹ malo non
ſit curandū: ſed ſit quaſi p ludō hūidus. Et hz
illa deriſio peccāi mōris gradus ſm q pſona
q irridetur plus reuereri deberet. **P**rimus ē cū
irridet deus vel ea q dei ſunt. **S**ec⁹s cū irridentē
pentes. **T**erci⁹s cū irridentur iuſti hoīes. **V**e-
male vero pām fit irriſio qñ malū alterius ac-
cipitur vt puum ſm ſe. vt cū aliq⁹s alteri⁹ per-
ſone malū vel defectū in ludū vel riſū pomit. qz
ſm ſe puum malū eſt a nō accipitur qñ puū
rōe pſone. a eſt veniale vel leue peccatum ſm
ſuū gen⁹. **M**aledicere ē malū alteri optare. &

impate **E**t e p̄tm̄ mōile fm̄ suū genus q̄n ali
quis impat vel optat alteri malū m̄q̄ntū ma
lum ē q̄n ip̄sū malū intendēs . a tanto graui⁹
ē p̄tm̄; q̄to p̄sonā cui maledic⁹ magis ama
re a reuēri tenemur. **M**aledicere aut̄ reb⁹ irro
nabilib⁹ vel rōnabilib⁹ m̄q̄ntum sunt creatu
re dei ē p̄tm̄ blasphemie q̄ redūbat m̄ creaturē
Veniale v̄ro p̄tm̄ eē d̄tingit maledicē p̄sone
Primo p̄pter p̄uitatez mali q̄d q̄s alteri male
dicendo imprecāt. **A**lio mō p̄pter affectū eius
qui p̄fert maledicōis v̄ba dū ex leui motu. Et
etiā ex ludō aut ex fure p̄cōe aliq̄ v̄ba p̄fert
Vnde auḡ. maledicōem m̄ter v̄malia annūat
Maledicere v̄ro creaturē irrōnali fm̄ se d̄fideā
te ē ociosū a vanū a p̄ cōis illicitū. maledicere
etiā q̄nq̄ nullūz p̄tm̄ ē. puta q̄n malū aliq̄d
d̄ de alio impando l̄optādo nō sub rōe mali
sed sub rōe boni sic ē licitū; nec ē maledicō p̄ se
loq̄ndo; sed p̄ accūs. a fit q̄nq̄ sub rōe boni iū
sti. sicut iudex s̄m̄ando maledicit latroni a etiā
exercēdo **E**t p̄ph̄e sic fecerūt suā volūtate deo cō
formando in malis futuris sup̄ p̄cōres. **Q**ūq̄
etiā fit sub rōe v̄tilis. vt q̄n q̄s optat aliq̄ez
p̄cōrem pati aliquā egritudinez aut impedi
mentū vt ip̄se melior efficiat. vel vt saltē ab a
lioz nocumēto cesset. **C**ōtumelia ē q̄n aliq̄s
id q̄d ē cōtra hōrem alic⁹ deducit potissime per

verba in noticiā eius et aliorū. In factis etiam
h; locū Et dicitur et ueniunt in aliq̄bus ista. cō-
tumelia. uiciū et impropertū. q̄ oīa sunt in v̄-
bis p̄ncipaliter et p̄ oīa h̄mōi rep̄ntatur ali-
q̄s defectus alic̄m̄ detrimentum hōris ip̄sius
Hm̄ oī aut defectus sūt tres. **V**nus culpe q̄ re-
p̄ntatur p̄ uerba contumeliosa. **A**lius ē defectus
gnaliter culpe et pene q̄ rep̄ntatur p̄ uiciū
q̄ uiciū consueuit dici non solū aīe sed etiā cor-
pis. **V**n̄ si q̄s alicui iniuriōse dicat eū eē cecū:
uiciū quidē d̄t sed nō contumeliā. **S**i quis autē
alteri dicat q̄ sit fur: nō solū uiciū: sed etiā
contumeliā infert. **A**lius ē defectus hōris. **V**nde
q̄ imputat alicui defectū minoracōis siue in di-
gētē q̄ etiā derogat honori cōnti quācumq̄ ex-
cellētiaz illud sit p̄ uerbū impropertij. q̄d p̄prie
ē q̄n̄ quis iniuriōse alteri ad memoriā reducit
auxilium q̄d contulit ei necitatē patienti. **Q**n̄
q̄ t̄m̄num p̄ alio reputatur. **C**ontumelia au-
tem uel uiciū est mōrle p̄ctm̄ q̄n̄ intencō p̄-
ferentis contumeliā ad hoc fertur: ut aliq̄s per
uerba q̄ p̄fert honore alterius auferat. **A**liq̄n̄
etiā si aliq̄s uerbum uiciij uel contumelie alte-
ri dixit: non t̄m̄ aio de honorandis: sed forte p̄p̄-
correctionē uel p̄pter aliq̄d h̄mōi. **S**i tunc ita
ē graue uiciū q̄p̄ incautelā platū auferet:
honore eius utra quē p̄fert: tunc etiā p̄ss;

hō peccatē mōdū: etiam si nō intendet deho-
norationē alteri. Sicut etiā si aliq̄s aliū incau-
te ex ludō pcutiens graūiter ledat: culpa non
caret. Si q̄s aut̄ otumeliā alteri infert nō intē-
dens eius dehonorationē vbi graūiter non de-
hōratur hōpt̄ ēe veniale puta si sit leue iūiciū
non multū hōiem dehonozans. a pferatur ex
animi leuitate: vel ex leui ira absq̄ firmo ppo-
sito aliū dehonozandi. vt cum aliq̄s intendit
aliquē p hmoi verbum leuiter otristare. sicut
fit aliquñ ex ira vel ex leui subrepcōe. Quisq̄ vō
verbū otumeliē illatum preter intencōem de-
honozandi nullū est pām. vt in virtute eutē-
pelie fit. ad quē ptinet bene iūiciari fm p̄hm
et ad eutrapeliū ptinet dicere aliq̄s leue iūici-
um nō ad dehonozationē vl ad otristacōem
eius in quem dicitur: sed magis cā delectacōis a iō-
ci: a hoc fieri potest sine omni peccato si debite
circumstantie seruentur. Vide de hoc infra c.
vñ. xi. **R**ixa est q̄sdam priuatum bellum
quod inter priuatas psonas agitur nō ex ali-
qua publica autoritate: sed magis ex mor-
dina volūate. Vnde sicut otentio importat cō-
tradictionē in verbis: ita rixa in factis. Rixa
igitur est ottraditio aliquoz vsq̄ ad facta p-
ueniens: dum. S. aliq̄s alterz ledere nititur seu
molitur mordimate: alio sciente et repugnāte

Et quicquid est rixa cum peccato veniali: quicquid cum mor-
tali secundum diversum motum animi aliter a diversum
modum se defendendi. Nam si quis animo vni-
dicere vel odij vel cum excessu debite moderatio-
nis se defendit: spiritus quidem peccatum est: sed veniale.
quoniam quis levis motus odij vel vindicte se immiscet. Et
cum non multum excedit moderatam defensionem
Mortale autem peccatum est: quoniam obfirmato animo in im-
pugnantem insurgit ad eum occidendum vel graui-
ter ledendum. Inferens igitur nobis nocum-
tum primo iniuste etiam ope manuali: non est
sine peccato mortali: sed in eo qui se defendit potest esse
sine peccato. **S**editio est tumultus aliquorum secu-
larium presertim ad pugnam corporalem tendentium
a se preparantium: ut quoniam partes vniuersum multitudinis
inter se dissidentis excitantur ad tumultum con-
tra se vel aliam partem civitatis. Dicitur autem seditiosus non
solum ille qui discordiam seminat: sed etiam qui in
ordmate adiuvent dissidentium. Seditiosi dicuntur
Estque seditio secundum genus suum peccatum mortale. Et
gradus in seditioe sunt. quia qui percurant seditioem
maxime peccant mortaliter. Deinde qui tales se
quuntur perturbantes bonum communitatis: etiam peccant mor-
taliter: sed minus quam primi. Qui vero bonum communitatis defen-
dunt reus resistentes non sunt seditiosi. **B**ellum fit
male: primo quoniam fit sine autoritate principis. Se-
cundo si fit absque causa iusta: ubi. scilicet non fuit culpa

fieri enim p̄t. p̄ patria vel reb⁹ damnificatis
Tercio si sit sine intencōe recta q̄ est vt bonuz
pmoueatuz a malū euitetur Quarto si sit a p
sona in sacris ordinib⁹ constituta Quinto si fiat
die festo sine necessitate. Sexto si fieret in loco sa
cro.

De gula. ca. vi.

Gula put ē vitium capitale ē morūma
us siue inimoderat⁹ appetit⁹ comedē
di vel bibendi. Et vocat⁹ alio mō castri
mergia v̄ ingluuies ventris. Gula ex suo gñe
non ē p̄c̄m̄ mōrle: nec delcātio inde seq̄ns: p̄t
tū fieri mōrle p̄c̄m̄ Vno modo qñ delcātionē
gule inheret hō tanq̄ finī p̄pter quā deū otē
m̄: patius. s. v̄tra p̄cep̄ dei agē vt delcācōnes
h̄mōi assequatur Vnde etiā fm cancella. gula q̄
ē mōrdinat⁹ appetitus comedēdi fit mōr̄lis tri
pliciter. Primo mō si comestio ē v̄tra p̄hibi
tionē v̄z p̄ceptum seu v̄tra votum. siue hoc
fit rōe cibi seu t̄pis seu loci. Sc̄dō quando ali
a q̄ fieri p̄cepta solent ob gulam scient̄ vere
vel interpretatiue obmittuntur. vel p̄petran
tur p̄hibita. Tercio dem̄q̄ qñ corp⁹ aut rō nō
bili detrimento p̄ gulam scient̄ vere: vel int̄
pretatiue pregrauant. In moralib⁹ autē ille
d̄: int̄p̄tatiue scire aliq̄d: quā si actu sciē ne
gligit: scire tñ d̄: i discrimm̄ nō semet obijcē

Vocamus insup sciam non p demrationem
sed p vehementer a pbabile dictura. **N**otan
dum tñ q solus appetitus tibi nunq̄ e p̄c̄m̄
nec etiā delectatio tibi vñs e p̄c̄m̄ m̄q̄ntum
ordinae vtra defectū sibi vtrarium. qz hec sunt
pure nātia m̄ q̄bus nullū est meritum nec de
meritū. **S**i aut appetitui neccitatis adiūḡit ap
petitus delecta cōis a voluptatis m̄ cibo hoc est
veiale **V**eniale etiā e p̄c̄m̄ gula vt d̄t th̄o. qñ
q̄sm̄m̄is v̄cupiscat delecta cōes ciboy nō tñ ita
qz ppter hoc aliqd̄ faceret vtra legē dei. **V**ty
aut̄ quantitas a q̄litas tibi sint m̄ vico an so
lus appetitus. Rñt̄ allep̄a. nec substantia; nec
q̄ntitas; nec q̄litas absolute accepta determi
nant rōem illiciti; sed solū m̄ relacōe ad appe
titū vel appetitus m̄ relacōe ad h̄e. **Vñ. ro. xi**
ij. Non e regnū dei esca a potus. **Glo.** nō v̄fus
ciboy s̄ v̄cupia e refrenanda. **Nō** em̄ interest
qd̄ oino alimentoy vel q̄ntum quis accipiat
dum mō illud faciat pro v̄gruentia hōim cū q̄
bus viuit; a p̄ p̄sone sue a p̄ v̄alitudis sue ne
cessitate; sed q̄ facultate a serenitate animi h̄is
valeat; a cum o; etiā h̄is necē est carere vt
dicere possit. **S**cio abundare a penuriā pati
Querit̄ quid e motū huius p̄c̄ia deceptiuuz
aie. **R**es. idem. **A**pparens sufficientia tibi e po
tus. **I**n multis tñ hominibus est ita p̄ illud.

qđ primo videbat eis eē supfluū. pō s̄ modū
ex praua vsuetudine vix videt esse sufficiens.
In multis etiā ipse appetit absorbet iudiciū
rōis. vt si p̄mo moueat eos sufficientia. post
modū aut ad ingurgitacōm inclināt eorū rō.
Querit cum necitas cibi sumpta nō sit p̄m̄
et voluptas q̄ est p̄m̄ sic se s̄m̄ aug. immisce
at q̄ nescit hō aliqñ an necitatez q̄rat an vo
luptatez. vtz ignorantia hoc excuset. Res. idē.
Concedim⁹ q̄ non ē scibile ibi s̄p̄ perceptibili
ter qđ sit licitūz et illicitū: sic nec in alijs p̄c̄is
vtz in ira. Multotiens em̄ hō credit irasci cōi
vitiū et irascit vtra p̄sonā. nec defacili pōt p̄ci
pi. Ignorantia ḡ ista ē pena p̄c̄i originalis:
q̄ ignorantia non fuit in adā. **I**n nobis autēz
non oīno excusat p̄m̄: cum tali peccato vbi
sic ē illicitum non debetur nisi pena tp̄alis vn
de ipsa vñctio fr̄q̄ntius docet sc̄os vt sciant di
scernere quid sit necitas. et quid sit voluptas:
licet nō de se ad hęc attēgant. **Q**uerit cum in
multis approximent necētia supfluis: a deo
vt non possit defacili discerni quid necessariū
sit et quid supfluūz: q̄ritur si iste q̄ ignorat qđ
necessarium et quid supfluum accipiat plus
q̄ necessariū sit: peccet. q̄ si esset certus quid
esset necessariū vltra non accipet. Res. idem.
Si gaudet talis q̄ ignorat: nihilomin⁹ peccat

Seo si tristatur! a sit ita q̄ nō possit discernere
nisi p̄ grām datam. nec est sibi data; tunc di
tinus q̄ nō peccat. **Gule spēs** sunt q̄nq; fm
illud **Preprope** laute. nimis ardentem studio
se. **Prima** preprope & preuenire t̄pus debiti
comedendi. **Secda** laute & nimis precios̄ vten
do. **Tercia** nimis. s. in q̄ntitate fumendo. **Quarta**
ardenter. s. q̄n q̄s non seruat modum debiti
comedendi **Quinta** studiose & cibis nimis ac
curate factis vteno. **Tendit** aut̄ ad mōile pec
catum ieiunij fractio ieiunij. s. quod est prece
ptum **Primo** q̄n quis t̄ps comedendi sine iu
sta cā notabiliter preuenit. **Dicit** t̄n can. **Cari**
tas frequenter cōcedit comestione alia illi
tam. q̄nq; p̄pter hospitem. q̄nq; p̄pter infirmi
solationem. q̄nq; p̄pter obsequiū prestans
vt in seruitorib⁹ monachoz. & etiā principū.
& in pregustantib⁹ cibum eoz̄ efus cōceditur
Secdo comedēdo carnes sine neccitate in ieiunio
eccie. **Tercio** bis comedendo. **De** tertia aut̄ cō
mestione pbabile ē comedentē ter in die ieiu
nij sine cā non eē preuicatorē precepti i ter
cia cōmestione sicut in scda: q̄ q̄ opp̄ositū tenē
sit securi⁹ **Quarto** comedēdo in fraude electua
ria in q̄ntitate magna vel filia. vel nimis ml
tum bitēdo. p̄ prefata em̄ fm aliq̄s ieiunium
soluit. **De** cōmestionib⁹ t̄n specieꝝ & similibus

consuetudo teneatur: et delectationis in minima libido
vitetur. **Q**uinto quoniam quod carnis contra luxuriam
domare ex precepto tenet: nec aliquo modo tali
vel simili peccato resistere potest sine ieiunio vel ab-
stinetia. tunc enim cadere videtur sub precepto de
dilacione sui. **S**eptimo quoniam quod ieiunium in sacramen-
to panis sibi iniunctum seruare contemnit. **S**eptimo
si sine necessitate vel dispensatione voto firmatum
ieiunium frangit. Similiter de ieiunio a prelato
vel regula sibi sub precepto iniuncto. **N**on tamen
quod preceptum de ieiunio ecclesie preceptum aliquando seruandi
dum contra deum moribus gula committitur. Sic in
multis dicendum est. **P**eccat etiam moraliter quod si
sine necessitate scienter ieiunium nature frangit
et sic eucharistie sacramentum sumit. ut si bibet
quis aut comederet. **A**d sciendum autem quoniam in
diminutione cibi et potus sit peccatum. **N**otandum
quod immoderantia est vitium sub quo militat gula.
Est autem immoderantia qua quod delectabilibus potibus
sine tactu et gustu aut aliorum sensibilibus uti-
tur vel ea appetit inordinate que sunt impedimen-
ta salutaris corporalis vel bone habitudinis cor-
poralis etiam pro spiritualium exercitiis debitis. **A**d
uertendum preterea quod quod omnes species insensibilitatis
non omnibus propriis careant. quod raro contingunt. **R**aro
enim modicum quod bibit. comedit. et sic de aliis.
Insensibilitas itaque est vitium quo quod pro loco

et tpe. p se aut fm dgūentiā corz quibz dū
ūt irrōnabiliter nō vtitur sensibilibz. vel ea
nō appetit sensibilia delectabilia q̄ sunt necēri
a hūane salutē. corz palē vel bone hitū dīm corz
palē q̄ntum ad cōseruacōem indiuidūi vel spe
ciei. Vnde in dīmīnucōe cibīa potus p̄t q̄s pec
ca re dedmādo a medio vtutis fm alex. p̄mo
minus sumendo q̄ necē fit p̄pter laudem hōim
a sic reducit ad inanē gloriā. sicut fecerūt p̄po
crite exstīnantes facies suas: vt appārent
hōibz ieiunātes. **S**cđō p̄t aliq̄s dedmāre a me
dio vtutis bona intencōe a decipi suo iudicio:
puerle iudicādo in hoc q̄ macerat carnē suā
vltā q̄ dēret. vt si nesciat q̄d fit necērium. a
q̄d fit dīmīnutū: dicim⁹ q̄ tunc peccet. **S**cđō po
nam⁹ inquit alex. aliq̄s dubitat. timet enim
q̄ si nimis abstineat q̄ nō poterit vacāē ope
ribz debitis. **T**imet itē accipe eo q̄ nō possz
subijcere aut domare carnē suā peccat ne talis
accipiēdo minus q̄ oporteat. **I**tē quid istoz
magis expedit illi. Res. vnus ē timor spūalis
qui d̄z esse in oī ope bono. de quo iob. ix. Vere
bar oīa opa mea: sciens q̄ non p̄ceres delin
q̄nti. **S**cđō alius ē timor dubietatis in eligēdo
de quo ē questio. a dicim⁹ q̄ talis d̄z insistere
securiori p̄ti. **S**ecurior aut̄ ps videt eē in absti
nendo. q̄ in hoc vitatur suū periculū. s. vt non

Sñentur vitia **Q**uerit etiã an abstinentia mi
 nima peior sit voracitate a ebrietate. **R**ñt can.
 Deterior atq; periculosior e abstinentia immo
 derata q̄ voracitas aut ebrietas. si deã absti
 nentia vsq; ad turbationez cerebriã vsus rō
 nis nō biliter a scienter vergat a adducat. **C**
Querit an gula et pctã carnalia sint maiora
 spūalib; Res. allex. q̄ simplr spūalia sint ma
 iora: s̄ fm qd carnalia. **P**ōt em̄ aīa inclinari
 ad pctm̄. a ex pprio dēscu ē in se vel ex fomite
 q̄ ē in carne p̄mo mō incliatur ad spūalia. Se
 cundo mō ad carnalia. **S**i ḡ maioritas atten
 dit rōe fortioris inclinatōis ad quã vseq̄ ma
 iora grauior pugna cū h̄ sit incliatio fomitis
 sic quo ad hoc p̄t dici q̄ pctã carnalia sūt ma
 iora. **V**n̄ greg. sup illud mat. iij. **C**ū ieiunas
 set. xl. dieb; **N**isi primū gula refrenet frustra
 cōn̄ alia vitia laborat. **E**t ihero. Duo sunt vitia
 ex oibus q̄ maxime hoies decipiūt suis volup
 tatib; gula a libido. q̄ ponere est difficili; vt
 vero eis est dulcius. **E**brietas ē tm̄ morbiat;
 siue immoderat; appetitus bibendi id qd̄ me
 briare p̄t. **S**eneca sic diffinit dices. **N**ihil ali;
 diffinio ebrietatē q̄ insaniã voluntariã. a sic
 sp̄ est pctm̄. **E**brietas aut̄ qñ capis p̄ priuati
 one vsus rōnis ex vni sump rōe p̄cedere: tunc
 nullum est pctm̄; qñ ebrius prius nesciuit.

fortitudinē vini nec potū sciūt esse imoderatū
nec estimauit aut estimare debuit potū esse i
ebriare potentē **¶** Fit at̄ ebrietas mōle pccm
qn̄ quis sic ē disposit⁹ q̄ a vīno defacili ledit̄ a
tñ sibi nō cauet. qñ. s. auertit potū esse immo
deratū a mebriantē. a tñ magis vult ebrieta
tem incurrē q̄ a potū abstinere **Vñ** alexāder
dicit **Cū** quis accipit vltra mensuraz quā exi
git nature necessitas sciēt̄ a ex libidine: pec
cat mortaliter **Nec** oꝝ inquit q̄ intendat mebrī
ari. s̄ q̄ intēdat id ad qd̄ sequit̄ mebrīatio. a
sic velit delcāri in creatura supra deū **Sz** quid dē
eo qui aliū mebrīat. **Res.** qñ quis aliū mebrī
aret. a intēderet solū q̄ alter se in gurgitaret
presertim si inuitat ad potū vt intēdat statū
mentis alteri⁹ euertere. et h° facit in eius no
cumentū tūnc peccat mortaliter cū intēdat e
uertere statū mentis. a sic ei magis aufert q̄
si auferret ei t̄pale aliq̄d. q̄ aufert ei vsqz rati
onis **Vemahter** aut̄ peccaret. p̄mo qui aliū in
ebriat. si inuitat aliū ad accipiendū supfluū
vt sic ex ceter̄ leniuolentia l̄ familiaritas **Sim**
pliciter non ē pccm qñ quis aliū nescit esse di
spositū ad mebrīandū a ei dat vinū vel cū in
uitat ad bibendū si alter ebriet̄. vt dicit. s. tho
mas. **Si** vero sic fit q̄ credit eū esse verecundū
et q̄ pre verecundia non accipit necessitatem

fuā: tunc si alter inuitat ipsū ab hoc vt ille acci-
piat necessitatē suā. non peccat inuitās. ec si ille
accipiat plus q̄ necesse sit. ⁊ tñ peccabit ille.
Symiale peccm eē p̄t ebrietas qñ q̄s immo-
derate sumit vinū s̄ nō estimat potū eē inebri-
are potētē. Item qñ vltra necessitatem q̄s ac-
cipit. s̄m mēsurā tñ pceptibile est veniale pec-
catū **C**ancellari⁹ breuiter sic dicit Ebrietas mōi-
lis ē ⁊ gnāliter oīs delectatio cibi ⁊ pot⁹ qñ aliq̄s
tanta libidine comedit ⁊ bibit. q̄ post pomit de-
um. sic q̄ eē vbi dei preceptū vno mō vel alio
deberet violari: nihilomin⁹ a tali delectatione n̄
cessaret. **S**ecus si delectat eē ex consensu libero ⁊
trā deū nō hoc factur⁹ si de⁹ phiberet. tunc em̄
nullū est vel tantū veniale delictū. Et h̄z h̄c re-
gula i multis alijs materijs vtilem locū suū.
Inebricare em̄ aliū scienter. vt vsu careat rōis
in eius notabile detrimentū. peccm mortale ē.
Hec ille. **P**reterea notat alexander q̄ omīs .v.
species versus **P**reprope. laute nimis ardēter
studiose spālia peccata faciūt circa vsū pot⁹
cuiuscūq̄ immoderatū. plus tñ circa mōrdia-
tum vsū vinū **S**ibi gule sūt. .v. vna est im-
mūdicia que ē mōrdmata emissio quarūcūq̄
supfluitatū. vt vrine vomit⁹ vel eē semis de q̄
supra de luxuria. c. iij. s̄. xv. **S**ecūda ē multiloq̄-
um: vbi ē multitudo locutionis cui supfluitate v̄

preter utilitatē aut necessitatē. Dicit alexan
der a fm eundē aliud est pprie multiloquiū
verboſitas ſiue linguoſitas. Nam verboſitas ſi
ue linguoſitas ſonat in cōtemptum pueniētē
ex oſuetudīne ſupflue a inordinate locutiōnis
multiloquiūz vero nō determinat tantū q̄tum
linguoſitas ſed ſtat i genere. Tercia filia eſt
ebetudo mentis vel ſenſus circa intelligibilia
¶ Et cauſantē precedētes a hęc p̄mmo a ſequen
tes filie ex fumis ciboꝝ vel potuū inordinate ſū
ptuꝝ caput turbantiū a gubernaculū p̄ oñs
racōis amouentib⁹ ſeu impediētib⁹ quo ſub
lato ebetat⁹ mens. lingua diſſoluī. et corp̄is
armonia. Eſt igiſ ebetudo ſenſus debilitas mē
tis circa oſideracōez ſpūalium bonorum. a oriſ
ex gula. Cecitas autē mētis eſt oīmōda p̄uacō
cognicōis ſpūalium bonoꝝ. Qñ talis ſicut a e
betudo ſenſus eſt voluntaria. Sicut patet i eo
quī affectus circa carnalia de ſpirituālib⁹ ſb̄
tiliter p̄uere ſaſtidit v̄ negligit tunc ē p̄c̄m
Et hęc cecitas mentis eſt ſpecies luxurie. Stulti
cia vero eſt ebetudo quedā cordis aīa obtuſi
o ſenſuū intellectuāliū i reſpectu dei a altiffiā
rum cauſarū. puta cū homines p̄pter affectuz
nīmū ad terrena deſipiūt eterna. a ē p̄c̄m op
poſitum ſapie ſeu oꝝemplacōi. ¶ Quarta eſt
inepta leticia q̄ oriſtur qñ gubnaculū mentis

ratio elata seu sopitur **Q**uinta ē sacrili-
tas seu ocularitas ex eadē radice. in ope tñ q̄
tunc sic non p̄t cohiberi lingua: ita nec mēbr̄
alia cohibent. quā ad ridiculosos vel eē ad i-
honestos motus ferant **S**ub prefatis pluā
alia vicia continent. viz ludi excessus seu ioci in
verb̄ vel factis **E**t dici p̄t iocularitas. q̄ ibi est
viciū i multis casib⁹ **P**rimo a p̄ncipaliter q̄n
in ludo assumunt verb̄ vel facta turpia **S**cđo
si ibi assumunt v̄ba vel facta nocua p̄rio. vt
fit detrahēdo infamādo a h̄mōi **T**ercio q̄n tōli-
ter in ludo ḡuitas aī resoluit in mēbris vel ar-
mo mia aīe **Q**uarto q̄n nō ōgruit ā p̄sone ā lo-
co aut tpi. a sic de alijs circūstācijs **Q**uinto q̄n
fit directe i doctrina sacra **S**ecus si nō admisce-
ret ei s̄ interponeret distinde ab ea **L**ud⁹ a
iocus ē licit⁹ si p̄fata defūt. **Q**uq̄ ē p̄ccm venia-
le ludus supflu⁹. vt cū aliq̄s nō tm̄ afficit ad
ludum q̄ p̄pter hoc ōmittat vel velit ōmittere
aliquid ōtra dilōnem dei vel p̄rimi. **M**ortale
p̄ccm potest fieri q̄n aliquis causa ludi vtitur
turpib⁹ verb̄ vel factis. **S**cđo q̄n v̄t̄ quis cau-
sa ludi verb̄ aut factis nō biliter nociuis p̄rio
vel etiam quando talib⁹ vtitur q̄ vergūt i p̄ri-
mo nocumentū q̄ de se sunt p̄ccā mortalia vt
q̄n fit ad infamandū. furandū. decipiendū
aut luxuriandū **T**ercio p̄pter defectū debitaz

circūstanciā. puta cū aliqui vultur ludō
tpib⁹ vel locis indebitis aut eē ppter ouemien
ciā negocij seu psonē. Et hoc quī dēz qñ q̄ pōt
esse pccm mortale ppter vehementiā affectus
ad ludū cui⁹ delectatiō nē preponit aliq̄s dilcōm
dei. ita q̄otra preceptū dei v̄l ecce talib⁹ ludis
v̄t nō refugiat: vt de tōrneamētis videt̄ otin
gere. Qñq̄ autē ē pccm veniale. vt cū aliq̄s nō
tantuz afficit ad ludū q̄ ppter hoc vellet cōtra
deū omittēre Agrestes autē dicunt p opposituz
hñtes viciū quod alio noīe dicitur duricies.
et sūt quī a ludō licito deficiūt a ioco Tales ne
q̄ sibi dicūt aliquod rīdicutū. et dicentib⁹ mo
lesti sūt. Choreisare fm albertū. v. v. currentiba
potest fieri sine pccō. Primū qñ fiat tpe debi
to. s. gaudij sicut in nupcijs. vel tpe victorie l
liberatiōnis hoīs vel patrie. vel aduentu ami
ci de terra longinqua Secūduz vt fiat cū hone
stis de q̄b⁹ nō oriāt presūpcō mali nō cū lecca
torib⁹ a cū leccatib⁹ Tercū ē q̄ fiat a secula
rib⁹ psonis. q̄ clericis mō chis a monialibus
spūalib⁹ dedicatis talia illicita sūt. Quartuz ē
q̄ hōesto mō fiat. nō gesticulacōib⁹ nimis iho
nestis l̄ inordinatis Quintū q̄ cātus excitās in
talib⁹ a musica nō sit de illicitis s̄ de morib⁹ l̄
de deo: de melodia autē nō ē curādū Choree fm
eundē sūt male triplici de eā. p̄ma ē p̄ncipal
f. iij.

est mala intencio. vt qñ sūt ad oñtēdā l' puo
candā libidinē: sic fere oēs mō exercent. **A**lia
cā est qñ nō sūnt suo tpe vt tristitie. s. vñ peni
tentib⁹ ludi interdiciunt. **T**ercia ex psona vñ
clericis vt sup̄ interdiciūt. **P**eccāt mortalit̄er
choreifātes siue i festis siue i p̄festis illicitas
choreas ducētes s̄m wil. si hoc faciūt causa m
citandi se vel alios ad libidinē. **S**ecūdo si tunc
choreas ducūt de cōsuetudine: licet hoc non fa
ciāt corrupta intencōne. **S**i aut̄ aliq̄ vel aliq̄s
raro a sine corrupta intencōe se immisceat hmoi
choreis. q̄ sit mōrle nō audz dicē nec q̄ sit ve
niale. **Q**uia videt̄ approbare talis psona clx e
as tales. a suo exēplo dare exēpluz alijs simi
lia faciēdi. **S**ed aduerte q̄ ille doctor videt̄ loq̄
de illicitis a nō de licitis choreis. **Q**uerit̄ an lice
at histriomb⁹ aliq̄d dare. **R**es. alexā. **A**ut dat̄
vt foueant̄ in vicio. s. qd non exercēt sine peccō
mortalī. a tunc ē mortale peccm. et magis dās
q̄ histrio peccat. **V**nde **C**ris. tres gradus po
nit̄. **P**rimū histri onem. secundū videntes. ter
ciū dantem. **S**ecund⁹ plus peccat q̄ primus
s̄m eū. a tercius plus q̄ secund⁹. **A**ut dat̄ cā m
anis gloie ita q̄ nō intēdat ipsū fouere i vicio
sic est veniale peccm. **A**ut dat̄ solius cā necita
tis. vt cū videt̄ ipsū summe indigentē. tunc da
re est meritorū. **Q**ueritur vtrū licituz sit in

spicere hystorica. s. que non fiūt sine mortali
peccō. Res. s. m. eundē que bā inspectio ē transitō
ria. que fit qñ inspiciunt hmoi causa curiosi
tatis. non intendēdo delectationē; q̄ moueat ad
luxuriā. a hoc non ē mortale peccm. **A**lia ē inspe
ctio studiosa. q̄ fit vt inspiciendo moueat ad
luxuriā; a hoc ē mortale peccm. **R**euelatio si
gilli secreti ex ebrietate aliquñ oriē. **V**bi ei ebri
etas ibi nullū secretū. **V**nde puerb. vlti. **N**ul
lum secretum ibi regnat ebrietas. **N**unq̄ emz
a in nullo casu licet reuelare sigillū ofessionis
alias peccm est mortale. **S**ed reuelare sigillū se
creti tunc licitū est. qñ sunt talia q̄ p̄tinent ad
corruptōem multitudinis spūalem vel corpo
ralem. vel in ḡue damnū alicui⁹ p̄sone. vel si
quid aliud est hmoi quod q̄s p̄palare tenet
vel testificando l̄ denunciādo. qz vtra hoc debi
tum obligari non pōt quis p̄ secreti omisso
nem. qz in hoc frangeret fidem quā alteri d̄z.
Recipiēs aut̄ sigillū secreti i talib⁹ que q̄s
prodere nō tenet. sic p̄ sigillū secreti ligatur qz
nullo mō tenet ea p̄dere et ex precepto superi
oris. **Q**uia seruare fidē est de iure naturali. hec
tho. **A**lexāder dic. **R**euelare peccm occultū alte
rius p̄t aliquñ bene fieri. qñ. s. fit non causa no
cendi. sed causa correctionis a ei qui prodesse
p̄t non obesse nisi esset occultū p̄ sacmētalem
f m

oſſione a hoc nullo mō p̄t reuelari Similit̄e
ſi ſciat̄ p̄ ſecreti omiſſionē. ſic em̄ reuelare nō
d̄z niſi forti⁹ vinculū ſupueniat vt excoicacōis
vel precepti diſtricti **E**ſt ḡ triplex ſigillum.
Vnū oſſionis. aliud ſecreti formaliter recep
ti ab alio **T**ercū q̄n aliquis ab amico p̄cipit
vel audit quod verifiſimiliter credit aliu⁹ velle
habē ſub ſecreti ſigillo poſtremū ligat ſed mi
nus q̄ ſecū dū. p̄mū marie **E**t vt p̄ pa. xiiij. di.
q̄ d̄libz illoꝝ ſigilloꝝ frāgēs peccat mōlt̄er n̄
vbi apire p̄t licite **D**e iſto vlt̄io ſigillo oſſio
nis nō. iij. ocluſioes p̄. pa. i. iij. di. xxi. quō viz
tria ḡna p̄ſonarū tenent̄ ad ſigillū oſſionis
Eſt ḡ ocluſio p̄ma Sacerdos q̄ audit oſſionē
alicui⁹ tenet̄ celare p̄ oibus rōe mat̄ie q̄ ſibi
omittit̄ ſub ſecreto a rācōe forme q̄ in ſac̄mē
to p̄m̄e **V**nde ē reuelator oſſionis non ſolū
quī in ſp̄ali nominat̄ crimen a criminofū. ſed
et̄ quī in generali v̄l p̄ſonaz que ex hoc p̄t co
gnosci. vel crimen p̄ſone in gn̄ali. **S**ic quīdā
ſac̄dos otra prochanū oquerentē q̄ negaret
ei eukariſtiā. dixit publice ſac̄dos q̄ hoc facie
bat q̄ ille hēbat pecc̄m a quo eum nō poterat
abſoluere. nec ille volebat ire ad ep̄iſcopum.
Secūda ocluſio q̄ ad celandū oſſionez te
net̄ iſte ad quē oſſio puenit ſiue licite ſiue
illicite mediate v̄l immediate **E**xemplū de licite

et immediate ut dicitur de nō sacerdote q̄ audit
cōfessionē in articulo necitatis de peccatis mortali-
bus lxxviii. similiter interpres quem p̄ se
adhibet Sic q̄ casu audit immo quicūq; audit
vel ad quēcūq; cōfessio puenit tenet ad celā
bū. **T**ercia cōclusio ille tenet celare q̄ aliq̄d
aliter audiuit q̄ in cōfessione. si cepit q̄ in cō-
fessione. sicut q̄n quis dicit alteri. Ego dico tibi
hoc quasi in cōfessione recipiēs tenet celare
non t̄p̄ ex cōfessione seu sacramento. q̄ nullum
ibi fuit: sed ex promisso Et q̄uis tam recipiēs
q̄ mittēs tale sigillū videat irreuerentiā facē
sacramento in eo quod nichil ē eqliter celan-
dum ei quod in cōfessione scitur: t̄n si q̄s recipit
tenet celare **S**z quereres **Q**ue sunt ista ad que
se extendit sigillū cōfessionis R̄nt idem p̄ tres
cōclusiones **P**rima. illa ad que p̄mo a p̄ncipa-
liter se extendit sigillū cōfessionis sūt peccā cōfes-
sa a circūstātie inq̄tum h̄mōi **V**nde et tertia
p̄sona cū qua quis peccāuit cadit sub illo sigil-
lo si in cōfessione expressa ē. immo cū aliquis
dicit cōfessor **E**go audiui tale peccā qd̄ t̄n nō
audiuit nisi in cōfessione cadit sub sigillo de ne-
cessitate non t̄n absolute. s̄ sub cōditione. si ex
prolatōe talū verborū posset per se l̄ p̄ accūs
directe vel indirecte aliqua verecundia vel con-
fusio vel suspitio generari mala vel aliud no

trimentū puenire ofitūi **S**ecūda conclusio. **S**ub sigillo confessionis cadunt eē non peccā aliquā illa
s. p. que possēt directe v̄l indirecte peccm̄ prodi.
Vnde si hō non p̄t ofiteri peccm̄ ppriū nisi reue
let confessionē. non d̄; ofiteri illud peccm̄ durāte
tali casu. s̄ sufficit conteri. et habita oportuni
tate postmodū ofiteri. non reuelat confessio. q̄
maius ē vinculum de nō reuelando q̄ de cōfite
do. **T**ercia conclusio non peccata que possunt
dici sine reuelatōe peccōrum: nec directe nec ī
directe cadunt sub sigillo confessionis. **V**n̄ ea q̄
confitēs interseit ī confessione q̄ non sūt peccā
nec circūstantie. nec potētia deducere ī mani
festatōnez confitētis. vt q̄ ī tali terra sūt bona
blada aq̄ h̄mōi. si ī dicēdo illa non det intelligē
confessori. q̄ vel it ea celari: talia non cadunt
sub sigillo nisi de congruitate. p̄mmo dicēs ali
quē audisse de peccatis confessum noiādo. non
peccat. **Q**uia oīs homo mendax ⁊ peccator est
Sed si diceret sibi confessum. **A.** de magnis et
multis peccatis. esset reuelator confessionis.
Similiter regulam ponit idem dōctor q̄ q̄n̄
p̄ locutionem de peccatis confessis potest deue
niri per se vel per accidēs directe p̄ quemcunq̄
modū ī aliquā cognitōnez vel suspiciōem v̄l o
pinionē. v̄l dubitatōem de cōfesso. vel ī q̄tūz
sibi p̄ hoc p̄t prouenire detrimentū ī aīa vel

corpore vel possessione: aut fama vel amicis vel
inquitum per hoc potest in populo scandalizari: gnari
vel confessio magis odiosa seu minus dilecta. aut
magis onerosa. vel minus preciosa reputari
tunc raro et nunquam potest contingere quod ex reuelatione
peccatorum in confessione auditorum a per viam aliam
non scitorum possit contingere aliquid de peccatis
inconuenientibus quod quis forte quibus nullum contingat
Unde multum habet timere quod non dicat aut
quod dicat

De inuidia. Ca. vii.

Inuidia est dolor seu tristitia de bono alieno inquitum. scilicet estimat ut diminutum proprie glorie et excellentie. et inquitum alter excedit ipsum in bonis
Alexander dicit quod tria sunt in inuidia. Vnum est principale. scilicet displicentia visionis sue que est secundum visionem: dicente seneca. Quicquid mente fugimus in gestu oculis inquitum videmus. Quia sic aliquid placet amanti. ita aliquid displicet inuidenti
Et hec displicentia dicitur non acceptatio: hec displicentia est per visum interiozem seu exterioriorem. Secundum est consequens ad primum ut dolor vel odium
Et per illum dolorem vel odium manifestatur primum principale inuidie. scilicet illa displicentia visionis. siue illa non acceptatio. Tertium vero est in quo inuidia radicat. scilicet ira: quod ex ira inueterata nascitur odium et inuidia. Quartum quod in inuidia reperitur preter id quod est peccatum

est pena **V**nde in diffinitōe dī dolor seu tristitia
a. ymmo facit impressionē in corpe ipsa inuī
dia. a. inuīd⁹ seipm prius q̄ inimicū punit. Et
q̄tūm ad hoc q̄rtūz dī inuīdia maximū p̄c̄m
q̄ nullū aliud ita se punit **V**n̄ glō gal. v. Ma
nifesta sunt opa carnis. emulacōes a. inuīdie
Glosa dicit amb. **H**uic vultus tumax. toruus
aspect⁹. pallor i facie. i labijs tremor ē. est stri
dor i dentib⁹. v̄ba rabida a. effrenata. ciuitiaz
man⁹ ad violentiā p̄mpta. a. si gladio interim
vacua. odio tū furiate mētis ē armata **R**espīc
āt p̄riā excellentiā inuīd⁹ aliter q̄ supb⁹. licz
in vtroq̄ vicio excellentia sit motiū. q̄ excel
lencia que ē supbie non ponit q̄ diminuat v̄l
aufert bonū in alio: s̄ excellentia inuīdie hoc
po nit. **I**n supbia enim ē amor excellentie v̄ ex
celsitudinis. a. hec ē magnitudinis in potētia l
magnitudinis in aliquo alio tono **S**z non po
nit q̄ minuat v̄l aufert aliud in alio tono.
Vnde supbus vult excellere super alios. s̄ nō
appetit racōe superbie q̄ aliquis amittat ali
ud ne auferatur v̄l minuat tonum suū.
sed appetit excellere sup ipsum. **S**ed excellen
cia in inuīdia dicit^r oparatiue. q̄ inuīdia vult
sup alios excellere. et eorum excellentiam vel
tonū minū v̄l aufert **S**ed hoc ē quia appetit
excellenciaz singulariter. **V**nde singularitas ē

ad iudicia sua excellētiē. a tōe illi⁹ appetit bonuz
in alio minui vel auferri. et ideo eē inuidia di
cit de excellētia litigare. Ex quo eē patet qⁱ
uidus vt sic s^p maiorē vel minorē se existimat
Inuidia eē inq^uituz h^umoī semp est respectu su
perioris in p^{re}nti vel in futuro Superioris dico vl
simpliciter vl s^um estimacōez inuidētis **V**nde
inuidet parib⁹ nō q^o pares: sed ne fiant illi su
periores. **I**nuidet inferiorib⁹ nō q^o inferiores
sed ne fiāt ei pares. **D**icit etiā emulatio a inui
dia soluz q^o primū est in exteriori effectu. scā
dū vero i corde **H**ec de alex. vide de hoc. **S**ix. dif
ferūt p^{ro}pterea s^um th^o. inuidia a odiū. q^o inuidia
est q^u diffinita ē Sed odiū est appetitus vl desi
derium mali p^{ro}xiimi absolute v^o inq^uitum malū
Sed inuidus appetit malum alteri⁹ p^{ro}pter ap
petitum glorie. **I**ratius aut appetit maluz alte
rius sub racōe iuste v^ondicte. **O**diū vero dei
ex deliberaōe p^{re}cedēs est simpliciter maximū
oim p^{ro}ccōrum. et p^{ro}ccm in spūm scām. ac omīs
eiusdē. vi. species nesciēs de hoc habes supra
ca. **S**. xvi **I**git^o odiū p^{ro}xiimi dupliciter omittit.
Vno modo quo ad naturā a est q^u aliq^us p^{ro}
ximū ledere intendit. in manifesto vl in ocul
to. **A**lio mō quo ad grām. a est q^u aliq^us p^{ro}
ximū ledere intendit aut i manifesto a in ocul
to quo ad grām **I**nuidia directe cōtrariat

præcepto de dilectione primi. De q̄ dilectione
dat cancella. v. regulas **P**rima diligere pri
mum sicut seipsum est velle proximo ea oia que
sunt recta rationem homo vellet sibi primum suum
velle **N**ec autem sunt indispenſabiliter bona carita
tis et glorie **S**ecunda quod bonis fortune et natu
re et gratie et gratis date possunt homines abuti
in presentem suam aliorum: non quilibet tenet velle
illa cuiusque primo suo. sed aliquando non vel
le Quia et sicut recta ratio ita debet homo vel
le de seipso Sic iudex cum amore proximi necat
ipsum. aut bonis spoliat Sic ingenium et scien
tia et divicie possunt desiderari isti vel illi proxi
mo non adesse dum noctura credunt **T**er
tia ab inimico parato totaliter satisfacere de
iniuria ego teneor satisfactionem suscipere vel
indulgere. tamen verbum meum aut societatem
solitam. aut alia dilectionis signa possum in
terdicere ad mei et sui cautelam et non ad ranco
rem **Q**uarta inimicum non paratum corrigi
diligere quantum sufficit ad salutem si ei nolo
malum damnationis neque damni temporalis
per iniusta media **Q**uinta inimico meo incor
rigibili optare perhas habeo ut taliter sibi sit
in anima vel in rebus. qualiter sufficit ad hoc
quod neque mihi neque rei publice alias iniuste da
num possit inferre. **E**st invidia ex suo gene

peccm mortale. qd dicitur de stratiatur bono pri
mi vel diuino. scilicet caritati que cogaudet veritati
nec emulat. Aliqu inuidia nullum est peccm
viz quando dolor de alieno bono est motus p
mo mo primus ex natura siue negligētia vo
luntatis veniens. sicut quidaz naturaliter in
uidi sūt Et illa non est in ptate nostra qd pue
nit ex malicia aliqu melancolice. ¶ Veniale
peccm est inuidia v tristitia de alieno bono qn
est motus secūdo modo primus v quādo ap
petitus sine cōpleta deliberatione tali passiōe
afficitur. Cum aut dicit q inuidia ē tristitia de
alienis bonis; notat sanctus thomas q tristitia
pōt quatuor modis de bonis otingere ¶ Unomō
quādo aliquis dolet de bono alicuius inq̄tuz
ex eo timetur nocumentum vl sibiip̄si; vl ec
alijs bonis. Et talis tristitia non est inuidia;
a pōt esse sine peccō. Alio modo potest quis tri
stari de bono alteri non ex eo q ipse hz bonū
sed ex eo q nobis deest bonum illud qd hz ip
se. a hoc pprie ē zelus fm phm. Et si iste zelus
sit cca bona hōesta; laudabil ē fm illud v coe.
riij. Emulamini spūalia. Si aut sit de bonis tē
poralib; pōt esse cu; peccō a sine peccō. Tercio
modo aliqs tristat de bono alteri inq̄tum il
le cui accidit bonum ē eo indignus que quide;
tristitia non pōt idē non delect sine peccō oriri

ex bonis honestis. ex quibus alijs iustis efficiat
sicut dicit philosophus Sed de diuicijs a de talibus que prout
uenire dignis a indignis. a que talia bene eueniunt
et indignis ex iusta dei ordinatione seu disposi-
tione vel ad eorum correctionem vel ad eorum damna-
tionem Ideo talis tristitia prohibet in peccatis. Noli e-
mulari in malignantibus Quarto modo aliquis tri-
stat de bono alterius in quantum alter excedit ipsum in
bonis. Et hoc est et secundum philosophum per se malum: quod dolet
de quo gaudere deberet. scilicet de bono proximi. et est ex ge-
nere suo mortale: nisi quando est imperfectus motus appeti-
tus sensitivus. a quando est passio solus. sicut est in pue-
ris inuenitur de tristitia vero accubie vide infra
c. viij. §. ij. **F**ilia inuidie sunt. v. vna est obium de
quo dictum est. Alia exultatio in aduersis proximi. ter-
cia est afflictio in prosperis proximi De quibus duabus
est regula illa cancellarij. quod inuidia que est dolor
de alieno bono. vel gaudium de alieno malo ex
genere suo mortale est quod contra caritatem. presertim
si dolor sit de bonis spiritualibus. sicut ex defectu delibe-
rationis. ut in primis motibus. vel ex malicia con-
plexionis melancholice potest non esse veniale pec-
catum. **Q**uarta filia est detractio. Est autem detrac-
tio demeritio aliene fame per verba occulta. Et fit
vi. modis. Primo quando quis crimine falsum imponit al-
teri Secundo quando peccatum alterius per verba ad auget
scienter. Tercio quando occultum aliquod reuelat

Quarto quoniam id quod est bonum dicitur mala intentione factum esse. Quinto quoniam negat bonum alteri. Sexto quoniam maliciose bonum alteri tacet. Et intellige in omnibus predictis quoniam talia fiunt in fame demeritorum. **D**etractio fit dupliciter peccatum mortale. Primo quoniam quis de alio obloquitur seu detrahit alteri ista intentione ut eius famam demeret. **S**ecundo modo quoniam quis dicit aliqua verba per quae diminuitur fama alicuius non hoc intendens. sed aliquid aliud et tamen verbum quod loquitur est a deo graue quod non libenter famam alteri ledat. Et hoc precipue verum in hijs quae pertinent ad honestatem vite. **V**eniens peccatum est quoniam aliquis dicit aliqua verba per quae diminuitur fama alteri in modico vel leui non hoc intendens sed aliquid aliud. ut si proferat ex animi leuitate vel propter aliquod non necessarium. **N**ullum vero peccatum est. quoniam per verba alicuius diminuitur fama alteri. ut cum loquens hoc non intendit. sed proferat aliquod bonum debitis circumstantijs obseruatis. De talibus et similibus dicitur cancella. hanc regulam. Detractio que est diminutio fame alteri occulta. vel diffamatio que est publica et contumelia et exprobratio que fiunt in facie eius qui leditur. sunt ex genere suo mortales si damnum vel dedecus sit notabile. Et si non trahantur extra propria rationem. ut si fiant ad cautelam aliorum ne seducantur. **A**ut pro bono rei

publice l' coitatis alicui⁹. a p correctōe frater
na **S**ed apud imperfectos ista bñ agere. s. ali
os recte increpare. sicut a se digne laudare dif
ficilimuz ē De p̄fatis vide supra. c. v. §. iij. **C**
Sz qđ de audiente detractorē. Res. q. fm tho. au
diens detrahentē a q̄ detractorē ad hoc inducit
peccat tm̄ sicut detractor. Qui vero detractorem
libenter audit. a detraçtio ei placet ppter odiū
eius cui detrahūt. similiter peccat sic detractor:
ymmo qñq; magis. Quando aut detraçtio ali
cui non placet s; ex timore vel negligētia vel ec
verecundia quadā omittit repellē detrahentē
peccat quide; sed multo min⁹ q̄ detrahens Et
pt fieri in eo ec̄ cui detraçtio non placet. mōle
pccm̄ tripliciter. Vno mō qñ alicui ex officio
incūbit detrahentē; corrigē. Secdo ppter aliqđ
piculum oñs detractorē; Tercio ppter timorem
hūanū dimittit qui ē aliqñ mortale pccm̄. vt
habet supra. c. v. §. xv. a. xvi. **C** Veniale pec
catum ē audire detrahentē qñ alicui nō placet
detraçtio. sed tm̄ corrigere dimittit ppter timo
rem. verecundiā seu negligētiā p tūc talia nō
sūt mortalia. **S**z quō d; corrigē quis detrahen
tem Res. si verū dic̄ detractor: dicat ei redarguē
do de hoc. q. peccat fratri detrahēdo l' saltez oñ
dēdo p trīsticiā faciei q. ei detraçtio displiceat
Si at̄ detractor dic̄ falsū. corrigat eū de falsitate

verbo **P**reterea qđ p̄fatis difficili⁹ ē. tenet qđ
ad restitucōz fame sicut ad t̄paliū rerū restitu
cōem. **P**rimo qñ quis abstulit famāz falsū di
cendo a iniuste ordmē. s. debitū nō seruādo. secū
do qñ abstulit famā rerū dicēdo s̄ iniuste puta
qñ aliqđ p̄dit crimē alteri⁹ ōtra ordmē debitū
de hoc vide tractatūquē collegi de manuali cō
fessoz i fine. **Q**uinta filia ē susurratio Est at
susurratio q̄ qđ p̄ occultā oblocucōez inter ai
cos seminare discordiā mitiē a sep̄are amicitia
Profert em̄ talis de primo q̄ p̄nt omouē aim
audientis **E**t q̄uis talis nō m̄tēdat semp̄ sim
pliciter malū dicere. intendit tñ dicere qđ aim
vnus possit p̄urbare ōtra aliū etiā si sit sim
pliciter bonū: a tamen apparens malū inq̄tuz
displicet ei cui d̄i dicit̄ eē susurro biligiuis qđ
idem est. qz susurro m̄ticitur ex v̄traqz p̄te amici
ciam rumpe **E**t ideo duab⁹ linguis v̄titur ad
duos. vni dicens malum de alio: alteri vero di
cens bonum **J**udicium suspiciosum. qz sepe
extra ex inuidia oritur. **I**dem notandū sim
tho. qz iudicium est diffinitio vel determinatio
eius quod iustum est **E**st autem iudicium
in genere tripliciter. **V**no modo quādo est cō
tra reatitudinez iusticie. et tale dicitur iniustū
vel peruersum seu temerarium. cum non fit de
bitis obditionibus ab illo qui habet potest atē

¶ n

iusticie **S**ecundo modo quando iudicat homo in hijs in quibus
non habet auctem. a deo iudiciu v furpatu. sumit
qz ex pte ipsi p que fit iudiciu. **A**lio modo dicitur p
sumptuosu. qz presumit id qd ad se no ptinet
puta qn aliqs iudicat de intencoe cordis l ali
is incertis **S**imiliter qn ho non habet iurisdicem
vel si habet no extendit ad illam causam vel psonam
Vnde peccatum est iudicare de rebz diuinis que sunt su
pra nos que debentur simplici corde credere non
scrutari temerarie **S**ic nec secularis iudex debet iu
dicare de clericis vbi ei non subicitur **T**ercio modo
qn deest rectitudo rois. puta qn aliqs iudicat
de hijs que sunt dubia vel occulta ppter aliqs le
ues coniecturas. a sic dicitur iudiciu suspitionis l te
merarium **P**ro cuius intellectu notat alexan
der qd iudicium est sententia firmata. **S**uspicio
non iudiciu sed est opinio mali vt dicit thomas
ex leuibz procedens iudicij. vel quod idem est
vt alexander dicit acceptatio vnius partis cum
formidine alteri **E**t de ista suspicione dicit alex
ander qd prauum iudicium est ex errore proce
dens temeraria sententia. vel suspicio mali de
occultis aliorum. **E**t dicit sanctus thomas qd
potest fieri tripliciter scilicet tres gradus **P**rimus
est quando homo ex leuibz iudicij de bonitate
alicuius dubitare incipit. et hoc est leue a ve
male peccatum. **S**ecundus est cum aliquis p certo

maliciã alteri est imat ex leuib⁹ iudicijs et si
hoc sit de aliquo g^ui: e pccm mortale inq^untum
nõ est sine cõceptu p^rimi. Sic eẽ dubia in pei⁹
interp^rtando quo ad vitã p^rimi. in grauib⁹ de
terminãdo siue diffinẽdo e simile pccm **Canẽ.**
addit zelotipia q̄ est vehemens amor suspici
onus non satis fidẽs de re amata. et ille suspiti
ones maluole vt dum aliq̄s semp putat irri
deri a falli. vt quidã melãcolici. a quidã ex r̄i
giosis. tales facili^r cadũt si non reprimant^r
S; si addat cõsensu liter. sũt vt plurimũ mor
talia delicta aut mortaliũ delictoz vehemẽs cã
Terci⁹ qũ aliquis iudex ex suspiciõe pccedit ad
aliquẽ cõdemnandũ: a hoc eẽ est mortale pccm
Judicare autẽ alterũ t̄p̄ malum si fiat ex offici
o iudiciũ a p^r testes legitimos non e ex se ma
lum sed virtuosũ. eẽ si p^r cõfessionem aut aliter
sciret esse p^r iudicem innocens nec aliud pate
ret effugiũ quĩn suo sũngeretur officio. Sed
quereret ex qua suspiciõe potest dici iudiciũ
rectum a ex q̄ non Res. alexan. Est iudiciũ qd
dam eoz que occulta sũt in corde. a e iudiciũ
aliud eoz que sũt in ope **Quorundã** põt esse
probatio. quorundã non **Ocultozũ** ergo cor
dis a occultozũ simpliciter operis non e faciẽ
dum iudiciũ p^r suspensionem. vt homo solus su
spiciõibus imitatur **Vbi** vero est opus qd p

signa pbari p̄t: distinguendū ē Est ei suspicio
similiter presupcio triplex. temeraria. p̄babi
lis. & violenta **T**emeraria q̄n multa sūt signa
boni & pauca mali. & tunc iudicare ex suspicōe
& condemnare ē peccm mortale si fiat cū delibera
tōe. vt in **1^a 2^a 3^a 4^a 5^a 6^a 7^a 8^a 9^a 10^a 11^a 12^a 13^a 14^a 15^a 16^a 17^a 18^a 19^a 20^a 21^a 22^a 23^a 24^a 25^a 26^a 27^a 28^a 29^a 30^a 31^a 32^a 33^a 34^a 35^a 36^a 37^a 38^a 39^a 40^a 41^a 42^a 43^a 44^a 45^a 46^a 47^a 48^a 49^a 50^a 51^a 52^a 53^a 54^a 55^a 56^a 57^a 58^a 59^a 60^a 61^a 62^a 63^a 64^a 65^a 66^a 67^a 68^a 69^a 70^a 71^a 72^a 73^a 74^a 75^a 76^a 77^a 78^a 79^a 80^a 81^a 82^a 83^a 84^a 85^a 86^a 87^a 88^a 89^a 90^a 91^a 92^a 93^a 94^a 95^a 96^a 97^a 98^a 99^a 100^a**
dicitū est. **S**i vero fuerit suspiti
o probabilis. q̄n multa sūt signa mali & pau
ca boni. tunc iudicare ex hmōi peccm est: s̄ nō
ita graue. sed veniale dum stat in suspicōe **S**i
vero veniat ad assercōez firmā cū p̄tinacia: p̄
sumit esse mortale **I**tem ē suspicio violenta cū
om̄ia signa mali apparent & nulla boni. & tunc
non ē peccm **E**t de isto ec̄ dicit cancel. sic **J**udica
re p̄pria estimatione aliū ex aptis signis exte
riorib⁹ que non p̄nt bene fieri. non ē ex se pec
catū mortale. licet q̄nq; sit curio sitas venialis
Quq; mortalis dum homo ab alijs meliorib⁹
aut debitis nimis impedit. aut dum p̄ hoc in
supbia; erigit. **Q**uerit de quib⁹ p̄sonis pos
sit iudicium suspiciosū haberi & de quib⁹ non
Res̄ idem per sex regulas. **P**rima de eo de quo
constat esse bonum non est iudicandum esse
malum **E**t si iudicatur esse peccm: alias iniuria
fieret p̄rimo **S**ecūda de eo econūso de quo con
stat esse malū. si iudicat̄ v̄l dī esse bonū: ec̄ est
peccm: q̄ ē mendaciū. **T**ercia vbi vero non cō
stat de aliquo q̄ sit bon⁹. nec cōstat q̄ sit mal⁹

presumendum est ibi de quolibet iuxta regulam iuris quod sit bonum donec constet vel appareat contrarium et tunc potest contingere quod ille sit malus. **Quarta** non autem de quolibet presumendum est quod sit malus donec constet contrarium. **Quinta** quod quis in uno quoque sit aliquid preeminencia. dicente apostolo quod arbitremur alios superiores. Hoc intelligendum est ad imitationem eius humilitatis nostre. quod quantum bonum contulerit deus alij nescimus. Non tamen si constet de malicia actuali per tempus illud. debemus ipsum iudicare bonum. Et quod in quolibet instanti malus penitere potest. ideo si post actum peccati mortalis appareat in tali signa penitentiae. suspicandum est ipsum esse bonum. quod quis et in bono aliter sit quam in malo. quod per uno malo de quo constat potest dici malus. Pro uno vero bono de quo constat. non potest propter hoc iudicari siue diffimari bonum. Bonum enim est in uno modo. malum autem omnifarium secundum deum. Aliter autem est iudicandum de actibus quam de personis quod se possumus iudicare bonas presumendo quod uerse sint statim. **Queritur** cum dubia sint in meliorem partem interpretanda. cur hoc sit Res. secundum thomam. Quia sic non fit iniuria primo. alias fieri posset. Alexander vero dicit idem quod secundum senecam ex humanitate sapientis quicquid accipit bene illud interpretando leuat et magnificat. quicquid dubium est ex humanitate inclinat in meliorem. **Et** si queritur quid

¶ III

fit ista hūanitas **Ref.** Est vis infusa hūane nature a principio q̄ sic p̄ hūc habitum fit respectus ad p̄p̄riā salutē: sic p̄ hūc habitum nature. fit respectus ad ea q̄ sunt p̄ximī **Querit̄** An de occultis cordis hō abū iudicare possit. **Ref.** Solius dei ē iudicare de occultis cordis iudicō certitudinis **Sz** q̄ p̄rou. xxvij. **Sz** Quō in aq̄ resplēdet vultus p̄spiciētis: sic corda hōim māifesta sunt prudentib⁹. Et ec̄c. xix. Ex visu cognoscit̄ vir et ab occurſu faciēi sensat⁹ **Math.** q̄. vij. **A** fructib⁹ eorū cognoscetis eos **I**deo alexan. ad primā auctem dicit sic. **I**lla manifestatio qua corda dicunt̄ esse manifesta prudentibus non ē nisi quedā notīcia fm̄ oīedturam. p̄pter quā non d̄z homo p̄cedere ad iudiciū bonitatis aut malicie fm̄ certitudinē. **Sz** ex hoc p̄t oriri q̄daz p̄sūptio. **S**iliter dic̄ ad secūdā dicend̄ ec̄. q̄ oīedtuā cātur ex iudicijs ext̄iorib⁹ eorū q̄ latēt̄ i corde **A**d terciā v̄o dic̄ q̄ fr̄cis dicunt̄ illa iudicia manifesta p̄ q̄ p̄t eē cognicō p̄sūptōis nō certitudis. **V**el si p̄ fr̄cis mtelligunt̄ p̄ccā tūc sūt ea q̄ sūt manifestayt̄ blasphemia furta ac̄. q̄ p̄ illa iudicare p̄mittit̄ **Queritur** **A**n hō seip̄sū de occultis cordis iudicare possit iudicio diffinīcōis **Ref.** fm̄ e undē p̄. v. oclūſiones **P**rima loq̄ndo de p̄sona q̄ de futuro etiā de fragilitate sua. aut de p̄tinēte ad fragilitatem

fatis de se certā. quis potest pferre smam. De
virtute aut suavi aut nunq̄ pōt de se ferre se
tenciā verā. potest tñ hō qui nō hz ofciā ma
li habē certitudinē ofidencie de futuris a si nō
certitudinē iudicij. **Vñ. Jo. iij.** Si cor nostrū
non reprehēderit nos fiduciā hēm⁹ ad deum q̄
quicq̄d petierim⁹ accipiem⁹. **Secda** loquēdo de
facto p̄sone de actōe a de p̄nti: tunc hō p̄t de se
certam dare smam quo ad gen⁹ opis boni v̄l
mali v̄l mōr̄ntis. **Tercia** loquēdo quo ad p̄so
nam. tunc de malo pōt homo iudicare. s̄ de bo
no nō. nisi fuerit ex sp̄ali gracia data a dño. si
cut qñ dixit ap̄l̄us. **Certus** sū q̄ nec mors aē.
me sepabūt a caritate xp̄i. **Potest** tñ vt p̄ri⁹
didū est haberi certitudo cōfidencie **Quarta** dū
bia de p̄ri⁹ factis in p̄tem deteriorē sūt interp̄
tanda quo ad suscep̄tōem p̄m̄e **Hec** aut̄ inter
pretari non ē affirmare l̄ iudicare simpliciter
s̄ se gerē circa dubiū. ac si deteri⁹ otigisset. **Quā**
ta. null⁹ in hac vita iudicābus est t̄q̄ dignus
inferno: q̄ sp̄s sanctus op̄atur subito. **Simi**
liter ḡ in alieno hoīe vt plurimū facta. non p̄
sona sunt a nobis iudicanda

De accidia. Ca. viij.

Accidia s̄m̄ thō. ē tristitia de sp̄uali bo
no inq̄tum ē diuiz. ad q̄s q̄s de neces
sitate tenet vt qñ ratio ofsentit i fugā

a horrore a detestacōe; boni diuini. carne oino
otra spm̄ preualēte. Et ē ex suo gnē peccm̄ mor
tale **V**nde ec̄ damas. eā diffinens dicit **A**ccidia
ē tristitia agguans q̄. s. ita dep̄mit aīm hōis vt
nichil ei agere libeat boni spūalis ad qd̄ de ne
cessitate tenet. **N**otat alex. q̄ spūale dupliciē
capit̄ **V**no mō gnāliter p̄ oibus preceptis dei
a phibicōibus **S**ecō mō spāliter put̄ solū re
spicit illa opa q̄ ordīnāt in deum p̄ se sicut sūt
orare. p̄fallē. legere. a h̄mōi Et hoc mō spūale
laboriosū determinat speciez pecc̄ in accidia. p̄
mo em̄ modo nō **P**referea notat q̄ accidia
est tristitia similiter inuidia **S**; dicit q̄ inuidi
a ē tristitia aggrauās de alieno bono. **A**ccidi
a ē tristitia agguans de bono pp̄rio spūali. qd̄
videt̄ malū. q̄ laboriosū. **N**otat insup̄ q̄ tristi
cia seculi put̄ disponit̄ ad mortē culpe non est
maximū peccm̄. q̄ i multis accidit q̄ sūt ad hoc
naturaliter dispositi. sicut in melancolicis **V**n̄
multo ciēs ottingit̄ ex infirmitate melancolie
vel ec̄ aliā **H**ec alexan. **C**ancellari⁹ sic dicit **A**c
cidia dicimus oē te diuz̄ interm̄ Et h̄c ex gnē
suo venialis ē. q̄ ottrariatur non caritati s̄ fer
uori eius **F**it aut̄ mortalis dum p̄ eam aut
ex ea mortale crimen incurrit̄. vt qm̄ redub̄at
in peccatū mortale. sicut est obmissio eorum
que sunt de necessitate salutis. aut desperatio

de diuino auxilio aut fuisse interfectio. primū
magnū. fm mai⁹. terciū maximū **S**ubdit So
la negligētia mōelis ē p quā id qd sub pcep
to cadit obmittit quū culpabilior in exercitijs
spūalib⁹ a ierarchicis vt i missa q̄ pphais de
hoc habes lati⁹ infra §. vi. a. xx. **T**ed iuz tū bo
ni aliquū solum ē mot⁹ naturalis. a sic nulluz ē
pccm. Aliquū est appetit⁹ tristati de ope spūa
ti laborioso. a sic ē veniale. ymmo ec̄ appetitus
ille si sit deliberatiu⁹ est veniale. q̄ sensus i ve
niale non ē nisi veniale pccm. **P**reterea rebuz
boni pueniens ex difficultate opis aut ex ma
licia oplexionis absq̄ culpa plus in iohē q̄ i
petro auget meritū a laudez iohis. si a dū in ce
teris ipse cū petro eq̄litr opetur. Difficultas
vero in ope virtutis ex assuefatione vicioruz
puemēs pl⁹ de p se diminuit rōez laudis glo
rie a meriti q̄ augeat. tū male habituatuz q̄
ex maiori conatu op⁹ sile ad bñ habituatuz
p̄ficere neq̄t magis mde reddiē in cōtentaliter cō
mēdand⁹ **C**aritas q̄ ogaudet veritati huic
vicio opponit̄ **G**audiū siue leticia bō q̄ est fm
damascenū q̄ nō penitudinē infert nec alteri⁹
nocumtū ē gnātua. nec vltra excedit mēsurā
nec a studiosis opib⁹ suis nos abstrahit. a in
feruitute redigit. **C**ontra pceptū aut carita
tis ē deum nō diligere sup oia. Diligere at̄ deū

sup oia ex toto corde ex tota aia ⁊ ex tota vti
te q̄tum sufficit viatori ad salutē dicit canē.
est taliter affici ad deū actu vel habitu q̄ dei a
micitia cuiuslibet alteri⁹ rei dilectōi anteponat
sic q̄ p nulla dilectōne l sui alteri⁹ caritatē vel
let deserere p trāsgressiōne cuiuscunq̄ p̄cepti
dini Est ec̄ oītra caritatē loq̄ndo de dilectōe pri
mia dei nō seruare ordinē eius. qui ē q̄ primō
deus p̄ omib⁹ diligat. **Sedō** vt aiam ppriā ⁊
ei⁹ salutem p̄ cunctis creatis diligat **Tercio** ⁊
deinde primū fm aiam principaliter. **Quarto**
corp⁹ ppriū nisi quis p̄ publica id exponat.
Quinto corp⁹ ppriū. circa primū ec̄ dilectōem
diligantē ppriōres ⁊ meliores. plus ppriōri
bus malis. ymmo fm ambrosiū semp boni do
mestici mal filijs sūt preferendi. **Sub** precep
to insup caritatis cadit diligē inimicū in corde
s. q̄tum ad naturā in vli. puta si aliquis dili
gens deū ⁊ primū. ab illa gnālitate dilectiōis
proximū non excludēdo. **Sedō** habē aim para
tum ad diligendū inimicū si necessitas occu
reret **Tercio** oīdere signa caritatis inimico q̄
coīter ab alijs oībus oīdi solent **Quarto** sub
uenire inimico i vltima necitate. **Dilectio** ec̄ pri
mi. iij. ista habere dz. **Sit** serenavt diligat eū
propter deum. **Sit** iusta vt non contēscandat
proximo in aliquo malo. sed solum in bono

Sit veravt nō ppter vtilitatē vel dilcōnem dili-
gat. s̄ q̄ vult primo bonū sicut sibi ipsi vult.
Sit ēē recta seu ordmata vt plus sibi velit ma-
ius bonū. **Primo.** s̄ deum a beatitudinez a vir-
tutem aie. deinde sciam a sapiētiaz. deinde bona
corpis. postremo bona exteriora. **N**on ēē puer-
tat ordmem caritatis supratactum. **I**n hac
em dilectione vel creature bene vl̄ male ordia-
tis quid ē pccm mortale quid veniale a q̄d n̄
lum vt habes in plogo p secundum notabile
Scandalum ēē ex accidia nōnunq̄ nasci solet
Est aut scandalū actiuū fm itero. dictū vel fac-
tum min⁹ rectum pretens occasionē ruine. Et
fit q̄n aliquis dicit vel facit aliqd qd̄ de se ta-
le ē: vt alterū aptum natū sit inducere ad rui-
nam. Est aut scandalū duplex. **V**nū passiuū
a receptum. a illud est generale pccm nō spā-
le. in eo em̄ est q̄ scābalizat. Et est mortale pec-
catum q̄n ex dicto vel facto alteri⁹ quis ruit in
aliquod mortale pccm. **A**liud ē actiuum a da-
tum qd̄ diffinitum est. a est in eo qui scandalū
sat Et fit dupliciter. **V**no mō p accidēs. puta
q̄n fit preter intencōem agentis. q̄n. s̄. aliquis
suo verbo vel facto inordmato non intendit al-
teri dare occasionem ruine sed vult saluti sue
satisfacere. a sic iterum nō ē peccatum spāle
s̄ potest esse peccatū. **A**lio mō p se fit scandalū

quā. s. aliquis suo inordinato dō vel fō intēdit
aliū trahē ad peccm. a sic ē spāle peccm. qz intē
dit spūale primi no cumentū De scādalo itaqz
dat canē. iij. regulas **Prima.** null⁹ agēs bene
fm oēs circūstancias dicit d; dare scādalu; al
teri. q̄tuncūqz scandalisēt ali⁹. qz ī via oīo re
cta si quis ceciderit: non ex scandalo vie s; ex p
prio defectu pueniet. **Secūd** a solus ille scāda
lisat actiue quī aduertens ā aduertē debēs a
lios p̄iores esse ad peccanduz ex mō suo agē
dī q̄ sibi non est ī precepto: nichilomin⁹ ipse o
perari nō desistit. **Secus** in casib⁹ hic exclus
vbi malicia p̄pria est scādalu; gratis acceptū
vbi p̄terea nō est adūtentia nec esse deb; de
scandalo alteri⁹. ⁊ vbi q̄s ad illud opandū te
neret. **Tercia.** ille dī ex malicia sua peccare et
scandaluz accipe non ex actu alteri⁹ quī mfor
matus sufficiēter de bonitate hmōiact⁹. nichil
omin⁹ cedit in ruīnā. vt si ex voto religionis e
missio parentes post sufficientez de religionis
p̄fectu informacoēz se scandalisari oquerant
Scandalum ē hoc nō iam pusilloꝝ sed phari
seorū: acceptum. s. non datum **Quarta** quilibet
ab omni actu cui non est astrict⁹ aliū de tenet
desistere. quī timet ā timē det fm vehementem
coniecturam scandalum pusillorum quousqz
de isto compescendo diligentiam compleuerit

nisi forte p̄ cōiutilitate vñctō spūs sc̄i doceat il
lud tūc agendū. vt x̄ps fecit i publicacōe ve
ritatis sac̄menti. **P**romde sanct̄o thō. **S**c̄ad aliū
actiuuz p̄ accūs est pecc̄m mortale **P**rimo qñ
quis omittit actū pecc̄i mortalis **S**c̄d qñ quis
otemnit salutem pximi. vt p̄ ea c̄seruāda nō
pretermittat aliq̄s facere qd̄ sibi libuerit **V**e
male aut̄ pecc̄m est dupliciter. **V**no modo qñ
quis actuz pecc̄i venialis omittit. **S**c̄d mō qñ
quis omittit actū qui non est fm̄ se pecc̄m sed
h̄z aliquaz speciem mali cum aliq̄ leui indisce
tione **S**candahum vero p̄ se actiuū est peccatū
mortale dupliciter. **P**rimo quādo q̄s int̄dic
aliū inducere ad peccandū mortaliter. **S**ecun
do qñ int̄ndit aliū inducere ad peccandū ve
nialiter p̄ actuz pecc̄i mortalis. **V**eniale pecc̄m
est qñ int̄ndit aliū inducere ad peccanduz ve
nialiter p̄ actū pecc̄i venialis. **A**ccidia eē impru
dentiā causat: ideo de vicij̄s prudēcie oppositis
est videndū **P**ro quoz̄ intellectu fm̄ thō. nōn
dū q̄ prudētia h̄z tres p̄tes i gnē. viz̄ p̄mo
c̄siliū fm̄ quod d̄z quis eubuliā habere **S**c̄d
indiciū seu sm̄am de c̄siliatis **T**ercio p̄ceptū
ad exequendū p̄c̄siliataa sm̄ata. a ad qd̄
libet hoz̄ vt bene fiat multa exigunt̄ **N**ā ad bo
nitatē c̄siliij seu eubulie. v. aut. vi. exigunt̄. vi
delict̄ memoria. s. p̄teritoruz gestoz̄ a similiū

Intelligētia q̄ est p̄ntiū cōtingētū a necessari
orū **S**olercia q̄ est i cōsiderādis futuris euentib⁹
est em̄ facilis a p̄mptā ieduratio de inuenci
one mediū **R**atio seu ratiocinatio q̄ cōfert vnū
alteri. **D**ocilitas p̄ quā q̄s acq̄escit sentēcijs
maioris **E**ustochia vero ē q̄n q̄s ex seipō p̄mp
te iedurat de medio l̄ de quibuscūq̄ **Q**ue vi
sunt media inter supremū aīe q̄d ē ratio a infī
mū hoīs q̄d ē opatio p̄ corpīs exercitiū medi
a. **S**ecūda p̄s prudēcie p̄ncipalis ē s̄ma seu
iudiciū. a h̄z duas p̄tes seu v̄tutes. vna ē sine
lis que ē b̄n̄ iudicatiua de coib⁹ regulis **A**lia ē
Gnomyn q̄ est b̄n̄ iudicatiua de h̄ijs vbi oꝝ a
cōi lege recedē **C**ij. p̄s p̄ncipal̄ prudēcie ē p̄
ceptiua seu executiua. iij. h̄ns p̄tes. p̄ma ē p̄ui
dētia q̄ ordiat aliq̄d q̄d ē fini accomoduz. secū
da ē circūspēctō. p̄ quā id q̄d ordiat i finē q̄s
opat cū h̄ijs q̄ circūstāt: attēdit ei circūstāci
as negocij **T**ercia ē caucio q̄ vitat ipedimēta
p̄ eā ei q̄s sic accipit lō vt vitet mala. a cauet
ab h̄ijs q̄ act⁹ virtutuz ipedire p̄nt. **C**ōtē pru
dentiā ḡ q̄ ē aurigav̄tutū pluā p̄ccā fiūt. p̄ma
imprudētia seu temeritas ei opponit. **C**ōmittit
aut̄ q̄n q̄s diūt̄ a regul̄ dimisputa q̄n q̄s q̄h̄
cōtemnēs a repudiās dīna documēta p̄cipitā
ter agit **V**ult ei talis actū iprudēcie q̄ vult im
prudēt̄ agere oꝝtra p̄tes prudentie viz cōsiliuz

iudiciū a præceptū. **M**ōndū præterea q̄ vicia
oia q̄ opponunt quibuscuq̄ virtutib⁹ otentis
sub prudētia. reducunt ad. iiii. vicia. viz præci
pitacōez. inconsideracōem. incōstanciā. a neg
ligentiā. Et sūt ista a gnālia a spāliavicia. sic
ēē prudētia q̄ est recta ratio agibiliū ē virtus
gnālis a spālis. **P**recipitacio fit dupliciter
Vno mō qn̄ quis p̄ impetū volūtatis vel passi
om̄is p̄trāsit actus seu p̄tes v̄silij. puta qn̄ q̄s
dimittit grad⁹ prefatos. s. memoriaz a c̄. **A**lio
mō qn̄ quis p̄fata p̄transit ex cōtemptu regu
le dirigētis. Et hoc p̄rie vocat̄ temeritas. et p̄
uenit ex sup̄bia q̄ refugit subesse. **I**nconsidera
cio ē qn̄ quis deficit in recte iudicādo. ex hoc q̄
otemnit vel negligit attendere ea ex quib⁹ re
dum iudiciū p̄cedit. puta regulas cōes vel ca
sus vbi exorbitandū est ab eisdez. **I**ncōstā
cia ē qn̄ quis rōne deficit in precipitādo ea q̄
sūt preconiliata a iudicata t̄p̄ bona. Et fit ali
qn̄ ex ira aut inuidia aut delectacōe a similib⁹
p̄sertim ex luxuria. **N**egligētia est defect⁹ de
bite sollicitudinis circa bona que q̄s facere d̄z
Et puenit ex quadam remissione volūtatis p̄
quā ottingit q̄ ratio non sollicitat̄ vt precipi
at ea q̄ d̄z vel eo modo quo d̄z. Et opponit̄ solli
citudin̄ bone seu diligentie. **C**onsistitq̄ i mte
riori adu potū. **V**nde et dicit̄ a ne q̄s est non

h̄v

a eligētia q̄ si nō eligētia eoꝝ que sūt ad finem
Digritia aut̄ importat tarditatē ad exequendū
Torpor v̄o remissionē quā dā in ipsa exequōe
Obmissio eē ptinet ad exteriorē actū debitum
quēcūq; q̄ p̄mittit̄ **N**egligētia itaq; ē p̄c̄m
mōle. vno mō si illis q̄ p̄mittit̄ sit de neces
sitate salutis. siue act⁹ sit siue circūstācia a tūc
trahit̄ ad illud gen⁹ p̄c̄i maḡ manifestus q̄
sit electio interior sola. **A**lio mō si volūtas intā
tum sit remissa t̄ca ea que sūt dei vt totaliter a
caritate dei deficiat. a hoc p̄cipue contingit q̄
negligētia sequit̄ ex d̄ceptu. **I**te si q̄s diliget̄
deū solū amore nāli. tunc cāret̄ negligētia q̄
est p̄c̄m mortale. **A**lio q̄ si negligētia consistat
in p̄termissione ad alicui⁹ circūstācie q̄
nō sit de necessitate salutis ne hoc fiat ex d̄cep
tu s̄ ex aliq̄ deficiēte feruoris caritatis. q̄ impedit̄ a
liq̄n p̄ aliq̄d v̄iale p̄c̄m: tūc ē solū v̄iale. **Q**ue
aut̄ sit d̄ra negligēcie a d̄cept⁹ vide s̄. c. ij. §.
vñ. a. c. ij. §. v. **I**te infra p̄nti. c. §. xx. **P**rudētia
caris seu mūdi ē cura seu studiū. s̄m q̄ q̄s bō
caris h̄z̄ amat vt vltimū finē vite sue Et sic ē
mortale p̄c̄m. **A**liq̄i aut̄ aliq̄s inordinate affici
tur ad aliq̄d delectabile carnis absq; hoc q̄ au
tat̄ a deo p̄ p̄c̄m mortale Et si abh̄beat studi
um ad h̄ac delectatōez d̄ndam. non ē nisi v̄ia
le **S**ic̄ro aliquis actu curam carnis referat in

finem honestū. puta cui quis studet contestio
ni p̄ sustentacōez corp̄is tunc non ē prudē
cia carnis. Et sic prudēcia carnis tēdit ad finē
nō vere s̄ apparenter bonū. Astucia ē sic pru
dencia carnis h̄z cū prudencia vera similitudi
nem non at̄ ex̄nciam. **I**gnorācia ē sepe fa
cit de qua ponit canō. vi. regulas. prima Quili
bet obligat̄ sci re illud absq̄ cui⁹ noticia non
p̄t euitare p̄c̄m **S**ecūda culpabilis ignoran
cia iuris d̄ini nō cadit i facientē illud quod in
se ē. qm̄ sp̄s sc̄is talem hoīem de necessarijs
ad salutē que vires suas excedūt immediate
docere pat̄us ē. **T**ercia ignorācia m̄uincibil
excusat i eis presertim q̄ sūt facti. non aut̄ eras
saxi sup̄ma. q̄ puenit ex negligencia sciēdi a
faciēdi quod i se ē. **D**icit̄ aut̄ m̄uincibil nō qn̄
vici possit. a q̄ ex ea necesse sit tūc opari: s̄
q̄ opans sufficienter s̄m casus euentuū dili gē
tiam nō apposuit sciendi aliquod quod nescit
Quarta ignorācia iuris h̄uani sufficienter p
mulgati nō liberat subditos a pena in foro ex
teriori. licz frequēter quo ad deū excuset a cul
pa quosdā ignorātes. vide de hoc supra. c. ij. §
viij. **Q**uinta nō quilibz tenet̄ scire de quolibet
p̄c̄o mortali an sit tale licz expebiat istud m̄q̄
rere a scire iur̄ vniuersaliūq̄ vires a statū a pl̄
ecclesiasticos q̄ laycos. **E**t inter ecclesiasticos

h̄ n

prelati ex officio tenent q̄ sint pati oī poscēti
redde rōez d̄ ea q̄ i eis ē fide a spe. vi. Ne ovēs
rōe diu ab ignorātia p̄ncipiorū moraliz ex
culat. **F**orte enī morula ad cōsiderandū appo
nere fas ē. **E**x premissis p̄z. a ex scō thoma q̄
quintuplex ignorācia ē p̄ccm **P**rimo eorū q̄
sūt fide necessario tenenda **S**cō eorū que sūt
sub precepto dei: presertim in decalogo facien
da. **T**ercio eorū que sūt a xp̄iano desiderāda si
cut eorū q̄ in orōe d̄mca cōtinent **Q**uarto eorū que
preceptivim h̄nt ab eccā cōiter pmulgata. v.
eorū que q̄libz p̄ suo statu necessario h̄z scire
Vn negligēcia talia sciēda addiscēdi. affectō
talīa n̄ sciēdi. a fuga a p̄dicatōe l̄ doctore vbi
talīa q̄s discē p̄t. sūt pccā sic d̄z ē de negligēti
¶ xvi **I**ngitudo ec̄ sit obmissioe a cōmissi
one. put si obmissioe h̄z tres grad̄. **P**rim⁹
q̄n homo b̄ficiū nō retribuit p̄ loco a tpe fm
suā facultatez **S**cōs peior q̄n q̄s p̄ b̄ficio non
laudat b̄factorez a grās agit. s̄ dissimilat q̄
si nō demonstrans se b̄ficiū accepisse **T**ercius
pessim⁹ q̄n nō recognoscit b̄ficiū siue p̄ obli
uionē siue quocūqz alio mō. **I**sti tres gradus
sūt pccm veniale q̄n pueniūt ex negligētia q̄
dam ā ex aliq̄ indispositōe hoīs ad v̄tutē. pōt
tñ cōtingere q̄ ec̄ talis in gratitudo sit peccatuz
mōle. vno mō p̄pter interiorē cōtēptū. alio mō

propter obediēz eius que subtrahit quod ex ne-
cessitate debet beneficio vel simpliciter siue i a-
liquo necessitatis casu Ingratitudo ec fit com-
missione. vt qn quis no solu pretermittit im-
plere gratitudinis debitū: s; ec contrariū agit. Et
in hoc ec tres sūt gradus Primus qn quis re-
tribuit mala p bonis. Secundus peior qn bene-
ficiū vitupat Tercius pessimus qn beneficiū qua-
si maleficiū reputat Et hñ gradus ec fm obedi-
onez ei⁹ quod agit qnq; sūt peccā mortalia qn
q; venialia. **C**orreptionis fraterne obmissio
potest fieri tripliciter Vno mō meritorie sicut
dicit aug⁹ Si propterea quisq; obiurgādis a cor-
ripiendis male agētib; pccat. qz oportum⁹
tpus inquirat. vel eis de ipfis metuit ne deterio-
res ex hoc efficiantur vel ad bonā vitam a pijs
erudiendis impediātur alios infirmos et pre-
mant atq; auertant a fide. non videt esse cupi-
ditatis obmissio: s; consilium caritatis Alio mō
pretermittit. a est peccm veniale qn timor a cu-
piditas tardiores faciunt hōiem ad corrigē-
dum delicta fratris. nō tamen ita q; si constaret
ei q; posset fratres a peccō retrahere propter timo-
rem vel cupiditatē dimitteret. quib⁹ in aīo pre-
ponit caritatē fraternam. Et hoc mō viri sancti
quandoq; negligunt corrigere delinquentes.
Tercio modo pretermittit cum peccō mortali

h. iij.

quā. s. formidat. vt aug⁹ dicit Iudiciū vulgi. a
carnis cruciatio vel pemptio. dum tñ hec ita
dñentur in aīo q̄ fraterne caritati preponant
Et hoc videt̄ contingere quā aliquis presumit de
aliquo deliquēte pbabiliter q̄ posset eū a pec
cato retrahere. a tñ ppter timorez vel cupidita
tem pretermittit. **V**oti fractio eē peccm̄ de
quo est talis vclutio. q̄ oīs voluntaria voti fra
ctio ē mortale peccm̄. q̄ reddere ē necessitatis a
toctens quociēs frangit: nisi dispenset̄ o mite
tur aut irritet̄ p eū ad quem spectat. Et sūt ḡ
dus ibi. q̄ quā solemnisatum ē p sacū ordīne
vt castitas in sacris ostituto. vel p approbate
religionis p̄fessionē. est mai⁹ peccm̄ si frangit̄
q̄ in voto castitatis priuato. Et i religione ap
probata votū paupertatis est magnū. castita
tis mai⁹. sed maximū obedientie. Sic eē in pri
uatis votis votū castitatis pene vel i toto oīa
alia excedit vota. Quāobre solus papa in eo
dispēlat. vide de h^o infra. c. xiiij. §. p. a. c. xiiij. §. iij.
Itē. c. p. vi. §. xvij. Sic eē vota terre scē liminū a
plōy a scē iacobi reseruant̄ aliquā vt videt̄ pa
pe q̄ ad dis̄p̄latō; Oraconū eē de bitarū obit
sio tendit ad peccm̄ mortale. Primo quā cadit s̄
voto alicui⁹ orō Secō quā obmittit horas cano
nicas legitime nō ipedit⁹ q̄ tenet̄ sub p̄cepto.
Tercio q̄ orōez facē oīem i p̄mē sacō mūctā

quarto q̄ aliūde nō valens temptatōi tendēti
ad mortale resistere deum p̄ gracia nō inuocat
Quinto qui in festis vbi preceptū est deo frui
re. aut non missam audit ā deum nō diligit ā
nō orat nisi esset aliūde legitime impedit? **O**ffi
tie accidie s̄z greg. sūt. vi. p̄ma est malicia q̄n
quis ex tristitia de spūalibus impugnat ipsa
spūalia bona. in quoz detestacōez aliq̄s indu
cit. Malicia tū aliter capitur q̄n dī q̄ quis ex
malicia peccat. v̄ quando p̄ccm̄ puenit ex iudi
nacōne habit⁹. put viz ex malicia peccare di
stinguūt. cōtra peccare ex infirmitate vel igno
rantia. q̄ tunc ex malicia peccare. non ē spāle
p̄ccm̄. s̄ generalis queb̄āz odicio peccati ē. **S**e
cunda est rancor q̄n quis ex tristitia de spūa
libus impugnat hōiem qui ad bona spūalia
inducit. **T**ercia ē pusillanimitas q̄n sic fugit
aliquis tristancia: q̄ fugit ardua v̄siliorum
dei. De qua supra. c. i. s̄. r. **Q**uarta desperacō est
q̄n quis sic fugit tristancia q̄ recedit a fine
vltimo. De qua supra. s̄. h̄. **I**tem. c. i. s̄. xv. **Q**uin
ta est torpor circa precepta. q̄n quis sic fugit
contristancia q̄ fugit dei precepta. de quo su
pra. s̄. r. vi. **S**exta est vagatio mentis circa illi
cita. vt q̄n quis p̄pter tristitiā in spūalib⁹ ab
eisdem se tranffert ad exteriora delectabilia.

Offitie accidie s̄m̄ p̄s̄itōrū sunt octo. **P**rima

Hm

amaritudo q̄ est quidā effect⁹ rācoris. de q̄ bi
dum ē. Secda ē ociositas q̄n q̄s circa precepta
torpet sic q̄ oīo dimittit ea Tercia ē somnolē
cia q̄n quis torpet circa precepta negligēter
ea implens Quarta ē importunitas mētis q̄n
mens sic euagat̄ circa illicita q̄ ipsa atq̄ men
tis importune vult ad diuersa se defūdere Q̄n
ta ē inq̄etudo corp̄is q̄n ex eadez radice mēbra
inordīnate mouent̄ Sexta insēbilitas q̄n ex
prefata radice fit p̄ corp⁹ motio local: vel mu
tatio p̄positi mētis Septia curiositas quando
mens sic euagat̄ ad illicita q̄ quo ad cogitū
onem ad diuersa se vult diffundere ex tristitia
a De quo supra. c. ij. §. xij. Octaua ē verbositas
q̄n idē ad verba se diffundit. De quo supra
c. vi. §. xvi. ac.

¶ De v. precep. ca. ix.

Quæ decaloguz eēt multipliciē peccāre
ostingit. vbi p̄mū preceptuz ē nō deos
alienos colē. eēt absq̄ institucōe yma
ginū. falsos deos nō colē s̄b institucōe ymagi
nū. Nullā sup̄sticiōz exercere q̄ ibi ē cuz demo
ne taciū l̄ māfestū padū **¶** Sup̄sticio autē ē
quedā religio sup̄ modū fuata. viciuz. s. quo
aliquis exhibet cultū dīnuz l̄ cui nō d̄z vel mō
quo non d̄z. Et h̄z species generales. Prima ē
q̄n diuin⁹ cultus exhibetur ei cui exhibend⁹
est. s. deo vero. sed modo in debito. sicut si aliq̄s

tempore gratie vellet colere deum fm veteris le-
gis ritum: seruando. s. legalia. Sic etiã hodie q̄
in eccã cultum exhiberet deo ostra moduz dina
auctoritate ab eccã constitutã i eccã vsuetum
Secunda species est si diuus cultus exhiberet̄
ei cui non deberet exhiberi. s. cuiusq; creature
Et hoc gen⁹ in multas species generales diui-
ditur fm diuersos fines. vi. in ydolatriãz di-
uina cõem. q. obseruationes humanorũ actu-
um **P**rima ḡ species est ydolatria que dinam
reuerenciã in debite exhibet creature. vt si q̄s
offert de omi. eum adorãt q. similia. **S**cda est
dinatio q̄ demones vsulit p aliq̄ pacta cu; eis
imita tacita vel expressa **D**e expressis sũt. viij.
sp̄s: de tacitis. vi. sp̄s. **T**ercia e obseruatio
nũ supsticio vt sunt ligature ac. **D**iuinacõ
itaq; e quedã prenũciacõ futuroz. mō in debi-
to facta seu ysurpata. qd additur. qz si q̄s pre-
nũciaret ea q̄ ex necitate pueniũt velut in plu-
ribus q̄ hũana racõe prenoscĩ pñt. vel si q̄ fu-
tura vtĩgẽtia dei aliq̄ reuelacõe cognoscunt
non e dinatio **V**n diuinare e sibi in debito mō
ysurpare prenũciacõez futuroz euentũ vsi-
lio l' auxilio demonuz. **O**is aut̄ dinatio ex pte
demonuz puenit. **A**ut qz expresse demones in-
uocant̄ ad futura manifestãda. **A**ut qz demo-
nes se ingereunt vanis inquisitiõibus futuroz

vt mētes hōim implicēt vāitate **¶** De pūmo
viz vbi demones expresse muocant sunt. viij.
spēs viz. prestigiū. somniū. nigromācia. diu
natio p phitōnes. geomācia ydro. aeromāci
a. a pyromācia **¶** De scō vbi demones tacite
se ingerūt sūt. vi. s. genēs. auguriū. omen. ciro
mancia s patula smācia. a sors. Prestigiū fit
qñ prestigiosis quibusdā apparitiombus se
demones aspectū a auditū hōim ingerentes
ad pnūciandū futura illicita inducūt **¶** Som
niocū diuimatio illicita fit. qñ opacōe de
monūz aliq̄ fantasie dormientib⁹ apparēt
ex quib⁹ qñq̄ aliq̄ futuā reuelant hīs quī cū
eis hñt pacta imita illicita **¶** Aut expressa. quia
ad hoc muocant. **¶** Aut tacita q̄ h mōi diuima
tio extenditur ad quod nō potest se extendē
Si vērō aliquis vtitur somnijs ad cognos cen
dum futura s̄m q̄ somnia procedunt ex reue
latione diuina vel angelica. vel s̄m q̄ pcedūt
ex causa naturali intrinseca. Sicut medici ex
somnia infirmitates iudicant. vel etiā s̄m q̄
pcedūt somnia ex cā naturali extrinseca. vt
qñ ymaginatio dormiētis immutat̄ ab aere
stinēti. l̄ ex impressione celestis corpis. puta
qñ sic dormiēti aliq̄ fantasie apparent confor
mes celesti dispositioni. quī inq̄ vtitur somni
is ad cognoscendū futuā ex quacūq̄ p̄fatacū

causatur aliqua q̄tum se p̄t virtus tal' cause
extendē. tunc nō erit illicita diuimatio. Ex qui
bus p̄z q̄. v. sunt cause somniorū viz. iij. iam
recitate. Quinta similit̄er put veniūt ex demo
nis pacto tacito vel exp̄sso aut ex illusiōe sua.

Crygomācia fit q̄n p̄ mortuorū apparitiōez
vel locutiōez adhibito sanḡne vel alio vidēt
suscitati mortui diuinare. et ad interrogata re
spondē. Per phitonēs diuimacō fit q̄n futura
prenūciāt p̄ hoīes viuos. sic in arrepticis p̄z.
Quq̄ tñ demon prenūciat futura p̄ exp̄ssas
figuras v̄l signa q̄ in reb⁹ maiatis apparent.

Geomancia fit q̄n futura apparent in aliq̄
corpe terrestri. puta vngue l' ferro vel lapide
polito. Ad idē ptinet p̄tractio punctoz vbi
fit aliq̄n diuimacō sine expressa demonū inuo
caōe.

Hydromācia q̄n futura apparent in a
qua sup̄sticiōse. **A**eromācia v̄ro q̄n apparēt
in aere. **P**iromancia v̄ro q̄n apparent i igne

In sequētib⁹ s̄t sex sp̄ibus diuimacōnū nō ex
presse. s̄ tacite demon se immiscet ad predicē
dum futura.

Prima ē gen̄. Sūt aut̄ geneatici
q̄ ex astris certitudinaliter futura p̄dicē curāt
in effectib⁹ casualib⁹. seu futuris contingētib⁹
de futuris opib⁹ hoīm ex libero arbitrio depē
dentiu. Si aut̄ geneatici fre quēter de talibus
rerum dicunt. hoc cōtingit. Aut q̄ multitudo

hoim sequit̃ corp̃m suoz̃ passiones a nō rōez̃
Aut q̃ demones occulte se immiscēt generati
corū diuinaōibus eē ip̃sis nescientib⁹ **S**ecus
aut̃ ē de effectib⁹ necessarijs .vt de eclipsib⁹ et
de effectib⁹ a corp̃ib⁹ celestib⁹ i inferiora corpa
agentib⁹ .vt de pluuijs siccitate a h̃mōi **A**u
guriū fit q̃n p̃ motū vel voces auū seu quorūli
bet aialium . siue p̃ sternutacōes hoim vel mē
brorū saltus quis illicite futura p̃nūciat **E**t si
talia fiūt ex visu auūm dī p̃prie auspiciū . **Q**ñ
vero ex auditu auū tunc dī auguriū quod eē
est nomen cōe ad oīa p̃fata **N**ihil tñ phibet
ex aialium motib⁹ vel vocib⁹ aliquib⁹ oīectu
rare futura . q̃ ex influēcia celestīū a ex aere
st̃nente immutant̃ ad quedā ex quib⁹ comici
p̃nt̃ futura . vt si cornix frequēter crocitet: pro
nūciat̃ pluuiā futura p̃prie . **A**nimalia eē a
liq̃n p̃cipiūt diuinos inst̃ctus . vt columba
sup̃ x̃pm a m̃ cere **I**one **I**nst̃ctus p̃terea a
m̃malium aliquando causant̃ a demonib⁹ qui
vtuntur h̃mōi opationib⁹ brutorum anima
lium ad implicanduz̃ aīas vanis opinioib⁹
Et tunc auguriuz̃ est . **O**men fit circa verba ho
minū alia intencōe capta q̃ dicta sint . q̃ alius
retorquet ad futurū q̃d̃ vult p̃noscere . **V**er
ba em̃ hoim q̃ accipiunt̃ p̃ omne aliq̃n dispo
nunt̃ s̃m demonū opationē **A**liquādo vō s̃m

binam prudentiā. primo modo ē illicitū s̄ secūdo
mō licitū si ex eis p̄nuncient futura; sic **Ge**
deon fecit iudic. viij. a eleeasar **Gen.** xxiiij. Sed
primo mō benedab regis serui fecerūt. 3. **Rel.**
ij. ¶ **C**promācia sequētes due spēs sic se h̄nt
q̄ i eis cōsiderant̄ aliq̄ue figuratū disposiciōnes
in aliquib⁹ corporib⁹ occurrentes visui **V**nde
c̄promācia fit q̄n̄ cōsiderant̄ disposiciōes aliq̄ ex
lineamētis man⁹ ā inde futura dicunt̄ ¶ **S**pa
tulas mantia fit q̄n̄ cōsiderant̄ disposiciōes spa
tularū alicui⁹ aialis. ā inde ex talib⁹ figuris p̄
nunciant̄ futura ¶ **S**ors fit q̄n̄ aliq̄d fit vt ei⁹
euentu cōsideratō aliquid occultū innotescat.
Sors igit̄ ē q̄n̄ sine expressiōe demonū inuo
catione fit d̄uimatio ex cōsideraciōe eoz que e
uemūt ex quibusdā que ab hoibus serio fiūt
ad aliq̄id occulte inquirendū. Et fit hoc mul
tipliciter. Aliq̄n̄ p̄ cōsideraciōez figuratū que p̄
uemūt ex plumbo liquefacto ī aliq̄id piccto
Sed hec ad geomanciaz p̄tinet. aut q̄n̄ fit ex
quibusdam cedulis scriptis vel non scriptis
in occulto repositis dum cōsiderat quis quaz
recipiat. Aliquando ex festucis inequalibus
positis quis maiorem vel minorem accipiat **A**li
quando ex taxillorū picctione quis p̄tura p̄u
cta picciat Aliquando et̄ dum cōsideratur quid
aperienti librum occurrat. Et hec. iij. ad sorē

ptinet. **C**Est aut̄ triplex fors. diuisoria. consul
toria. ⁊ diuinatoria. Diuisoria ē qñ supradē
iudicio sortū q̄runt. qd̄ cui sit exhibitūz siue
illud sit res possessa. siue sit honor siue dignitas
siue pena aut actio aliq̄. **C**onsultoria fit qñ
inquirēt qd̄ agere oporteat. **D**iuinatoria vō
qñ querēt quid sit futurū. Est sortib⁹ vti illi
tum in sex casib⁹. **P**rimo qñ q̄s in quacūq; ma
teria triū specieū ea intencōe sortib⁹ vtiur qñ
h̄mōi act⁹ hūani q̄ requirunt ad sortes s̄m di
spōsiōem stellarū sortiant̄ effem̄. q̄ vana tūc
⁊ falsa ē opinio. nō carens demonūz inuamie
Secūdo qñ sortūz iudiciū expectat̄ ex demoni
bus. **E**xemplum ezech. xxi. de rege babilonis
Tercio qñ iudiciū expectat̄ a deo. et tunc non
est de se illicitum. vt d̄z prou. xvi. **P**otest tñ in
hoc q̄d̄ ruplez pecc̄m incidere. **P**rimo si q̄s absq;
vlla necessitate ad sortes recurat. q̄ per hoc
videtur deum temptare. **S**ecundo si quis ēē in
necessitate absq; reuerentia sortib⁹ vta. **V**e
rum mathias p̄uā orōe ⁊ ceti scōruz collecto
electus ē. **T**ercia si diuina oracula ad terrena
seu secularia negocia aduite h⁹ vanitatez q̄s
ouertat vt aliq̄ faciūt in libris euāgeliorū et
sacris. **Q**uarto si in eccāsticis elcōib⁹ vtantur
sortib⁹. **S**ecus ē in secularib⁹ dignitatibus quo
ad elcōnez taliū ⁊ etiā in tpaliū rerū diuisiōe

Licitū in sup̄ est qñ necitas imminet cū debita
reuerencia sortib⁹ dīnum iudiciū imploraēt vt
qñ dubium ē quis in p̄secutioe circa oues pa
stor rematiē debeat. Et qñ aliq̄stpe famis ab
undaret a duo egentes eq̄liter essent in extre
ma necitate. nec vtriq̄ quo abūdāt donū suf
ficeret. tunc eē iustissimū s̄m aug⁹. esset sorte
vti cui dandū esset. **O**bsuacōnes hūanorū ac
tuū illicite sūt vt p̄ tertia sp̄e gnāli supra reci
tatum ē in. viij. s. in adquisitōe sc̄iarum in immu
tatiōe p̄ sanitatē corp̄m in vsu ymaginū in virtu
te lapidū. in expectatiōe fortuitoꝝ euentū
in vsu verborū sacrorū. a in immutatiōe mēsu
a similibus. **O**bseruatio artis notorie ē illi
ta a inefficax ac superstitiosa. q̄ obseruācijs
eius quis acquirere m̄tē scienciā l̄ veritatē p̄
quedā pacta significatiōnū imita cū demom̄b⁹
sicut in inspectōe quarū daz figurarū a placōe
quorundā ignotoꝝ verborū a h̄mōi alijs. **O**
bseruacōes ordinate a corp̄m immutatio
nem puta ad sanitatē a h̄mōi tunc sūt sup̄stī
ciose qñ naturaliter non p̄nt facere tales effe
ctus quales ab eis expectant. q̄ tales sūt solū
quasi signa. a sic ptinent ad pacta cū demom̄
bus imita. Et sunt talia aliquando cū generi
bus lapidū. Aliquando cū herbis. aliqñ cū
lignis. aliqñ somis certis a vocib⁹ figuracōib⁹

ac signis quibusdā. ā carminib⁹ & alijs ritib⁹
Et talib⁹ reb⁹ naturalib⁹ addunt characteres a
liqui. vel aliqua noīa & alie que cūq; vane ob
seruacōes q̄ manifestuz ē naturaliter efficacīa
non habē. **I**magines em̄ astronomice voca
te ptinēt ad supsticiōez demonū arte officā. Et
falsū q̄ lapidib⁹ & aiantib⁹ ac somis certis vo
cib⁹ figuracōnib⁹. aut signis obſuatis in celi
ouerſione. & motib⁹ siderū fabricent ab hoib⁹
ptātes sideruz ydonee ad varios effectos ere
quendos q̄si effectus magicay artū ex virtu
te celestiuꝝ corp̄m pueniant. **C**redere eē hoies
posse p̄ artem vere mutari i lupos & bestias et
hmōi falsuz ē a supsticioſū. **O**bsuacōes eē
qua ordinant̄ ad precognoscēda aliq̄ fortuita
vel infortuita sūt illicita & supsticioſa: ac reli
quie ydolatrie. **E**xēpli grā. **S**i membruz aliq̄
ſalierit **S**i mīncti ambulanti⁹ amictis lapis
aut canis aut puer medi⁹ interuenerit. limen
calcare cū aliquis ante domū suā transit. **R**edi
re ad lectū si quis dū se calceat sternutauerit
Redire domū si p̄cedens offenderit cū vestis a
fortibus redditur. **O**bseruare dies faustos
vl̄ infautos. verba pretereā diuina scripta fu
spendere ad collum. aut secum portare prop
ter ſanitatē vel prosperitatē. ac etiā p̄
ferre talia. tunc est illicitum et supsticioſuz

primo qñ continet aliquid ad inuocacōe; temo-
num ptinens. Secōdo qñ continent ignota noia.
Tercio qñ continent aliqua falsa. Quarto quā-
do cum diuinis verbis ibi cōtinent aliquava-
na. puta aliq̄ caracteres insep̄ti preter signu;
crucis. Aut si spes hēatur in mō scribendi aut
ligandi. ā in quacūq; h̄mōi vanitate q̄ ad di-
uinā reuerentiā non ptinent. Qñ aut̄ nullum
prefatoꝝ fit tunc ē licitū. puta qñ p̄ferunt̄ di-
uinā verba. aut inuocatur nomen d̄iūmū seu
scribit̄ seu portatur: et respectus hēatur ad so-
lam dei reuēntiā et ad sacra v̄ba ac ad d̄mā
virtutē a qua expectat̄ effect⁹. In incantacō-
nibus etiā serpentū et quorūcūq; animalium. si
solū talis aspectus hēatur iam dictus non ē il-
licitum. Vnde licitum ē tali respectu h̄bas col-
ligere medicinales cū simbolo diuino et orōne
d̄m̄ca. sic etiā ad sanandos infirmos licet aliq̄
sacra verba dicere. vt. p̄r noster. aue maria.
vel q̄litercūq; nomen dei inuocare sed uis p̄-
d̄is. iij. malis. Maleficium ē qñ quis sup-
sticiosis obfuantijs aliū demōnis coopatio-
ne occultā vel manifestā in amorē alteri⁹: vel
od̄iū inflāmat. Deo em̄ pmittente p̄pter p̄cā
p̄t demō corpus h̄ois possidere. sicut in demo-
niacis: ledere sicut iob. occidere sic viros virgi-
nis quā postea dixit thobias. Infrigidā ē ne

moueat ad coitum imaginacōem vni⁹ imu-
tare vt sic obiat q̄s quā diligē dēret . a conū-
so de amore . vt de puella in legenda s̄c̄i blasij
Et . ij . dyal . greḡ . de sc̄i moniali : voluntatē tū
demon nunq̄ p̄t immutare . **C**ōnaliter autē p̄
sup̄sticioso reputat̄ . qd̄ q̄ntū de se ē nō p̄tinē
ad dei gloriā . neq̄ ad hoc q̄ mens hois refera-
tur in deū . aut q̄ carnis cupiscētie moderate
refrenent̄ . Aut etiā si sit preter ecclē institucōz
vel cōtra cōsuetudinē cōm q̄ fm̄ auḡ . p̄ lege hū-
da ē . vel q̄ nō p̄t reduci in cās nāles fm̄ ar̄te
medicīne . p̄bia a astronomie . vel qd̄ nō p̄t re-
duci ad artificiales modos presertim licitos
Adiurare dēones p̄ exorcismos licitos ē licitū
a officū exorcistay a alioz licet nō ex officio
Pdm̄ autē ē adiurare demones ad discendū
aliqd̄ ab eis . vel ad famulandū sine sp̄ali dei
instinctu vel reuelacōe **P**refea adiurare supe-
riore hoiem q̄i volendo eū necessitare ē peccatū
licet tū hoc ad inferiores . licitum etiā est supe-
riores adiurare nō necessitare . sed p̄ diuina v̄-
ba precando **T**emptat deum aliq̄s q̄n de ex-
cellentia aliqua diuina dubitat . vel presūmē-
tit homo facere quod p̄t ad pericula euadēda
respiciens solū ad auxiliū diuinum **T**emp-
tat autē deus tripliciter **V**no mō verbis exp̄sse
q̄n aliq̄s ex incertitudine fidei ea intencōe aq̄d

a deo postulat ut exploret dei sciam. aut ptate
aut bonitate. aut veritate dicti ei⁹. Scdō factis
deus temptat a expresse. qñ quis ex incertitu
dine fidei p ea q̄ facit intendit expimentuz su
mere diuine ptatis. pietatis. sapie aut verita
tem dicti eius. Tercio temptat deus quasi inē
pretatiue qñ q̄s a si nō intendat expimentuz
de deo fumere. Aliquid tñ petit vel facit ad m̄
chil aliud vtile: nisi ad pbandum dei ptatem
vel bonitate seu cognicōem vel veritate dī ei⁹
Dēinde etiā quasi interpretatiue qui ante orō
nem suam aiaz suam nō prepat: dimittēdo si
quid aduersū aliquē h̄z vel alias ad deo cōz
se nō disponēdo. Talis em̄ non facit qd̄ in se ē
vt exaudiat. Qñ aut̄ ppter aliquā iustam ne
cessitatez vel piam vtilitatem omittit se aliq̄s
diuino auxilio in suis petitionib⁹ vel factis h̄o
non ē deum temptare.

De ij precepto a trib⁹ sequentib⁹ cā. x.

Scdō precepto phibet oē pūriū a ois
blasphemia in deū. in scōs a in scā fiel
atq̄ iurare phibet sine trib⁹ comitibus viz iu
sticia. discretionē. iudicio. non leuiter. a ve
ritate. non false. Jurare p deū qd̄ est eū testē
veritatis adducere sit licite. immo meritorie
sum veritas subest a reuerentia comitatur. a
pia necessitas ex hūana infirmitate surgēs

impellit. **Jurare** inuānū est p̄t̄ie dēū in falsi-
tatem cuius esse testis nequit inuocare: imo
bum ex deliberacōe fit sp̄ est mōrle. Perurū
enim est mendacium iuramento firmitum:
et est ex suo ḡne peccatum mōrle. **Sitq̄** tripl̄e
Primo et principaliter fit p̄urium q̄ d̄est
veritas iuramento: put. s. est mendacium iu-
ramento firmitum. **Secundario** fit p̄urium
q̄ iuramento d̄est iusticia. puta q̄ q̄s iurāt
illicitum se facturū: illud t̄n̄ non faciendo nō
est p̄urus. **Tercio** q̄ d̄est iudiciū: puta q̄
aliq̄s in discrete iurat. q̄ ex hoc ip̄o periculose
omittit iniuriādo falsitate m̄currendi. Sic qui
iurat se nō intratur religionē vel nō daturuz
elemosinā vel hmōi. **Si t̄n̄** talis postea fac̄ q̄d
melius ē: non efficiē p̄urus. q̄ malū sub iurā-
mēto cadē nō potuit. **Sūt p̄terea** alij ḡd̄ in p̄-
iurio. p̄m̄ si q̄s p̄ euāgelū iurās p̄uret. sc̄d̄s
si q̄s p̄ dēū in coi s̄mone piurat. tercī si q̄s so-
lemnē iuret p̄ euanḡ. piurans. piur̄ ē a mōr-
le peccat q̄ nō implet ubi p̄t q̄d coact̄ iurāuit iu-
ramēto p̄missorio n̄ absoluat̄ auct̄e sup̄ior̄
p̄serti q̄ coactio cadebat in ostentē viz tunc
disp̄sari p̄t p̄ sup̄iorē qui piurat iocose auḡ
diuinā irreuētiā et peccat mōr̄liter. **Periur̄**
est qui falsū iurat q̄d putat esse ver̄. S̄ plus
piurus est qui ver̄ iurat q̄d putat eē falsum.

nam talis mentitur. Periuurus etiā est qui a
liq̄b̄ putat eē falsū a iurat tanq̄ sit v̄x̄ qđ for
te v̄x̄ est. **F**alsū testimoniu aut ferre in iu
dicio scienter sp̄ est p̄c̄m̄ mōrle. Sed si quis
ibi vel alias ex labilitate memorie humane ē
putet se certum eē de eo qđ falsum ē. a tñ cū de
bita sollicitudine cogitans estimet se certū
esse de hoc qđ falsum est: non peccat mōr̄iter
hoc asserens. q̄ nō dicit falsū testimoniu p̄ se
a ex intencōe s̄ p̄ accidens v̄tra id qđ int̄dit.
Non etiā incurrit aliq̄s p̄iurium qñ aliq̄s iu
rat vel p̄mittit se facturū voluntatē alteri⁹ si al
ter cui iurat iuranti imponit illicita vel inhone
sta vel importabile seu immoderatiū. q̄ qñ ali
quis iurat vel p̄mittit se facturū voluntatē alii
us intelligenda ē debita cōditio: scilicet illud qđ
ei mandatur sit licitum a honestū a p̄orbile si
ue moderatū. Qui preterea fit de nouo cuius a
li cuius ciuitatis non obligat qñ iuramento
ad seruanda illa q̄ ciuitas se suaturā p̄i⁹ iu
rauit. Teneť tñ ex qđam fidelitate v̄ciuib⁹ vt
fiat p̄iceps onerū eorū. **C**anonicus etiā q̄ iu
rat se suaturū statuta eb̄ita in aliquo collegio
nō teneť ex iuram̄to ad seruandū futura sta
tuta q̄ de nouo fiunt n̄ int̄derit se obligatē ad
oia statuta p̄f̄ita a futura. Teneť tñ suare
ea statuta ex vi statutoꝝ q̄ habent coadiuam

virtutem. Quicumq; vero ex lapsu lingue flii
iurat: si quidem aduertat se iurare a falsu esse
qd iurat: non excusatur a peccato mortali. Si
aut hoc non aduertat: non videtur habere intē
tionē iurandi: ideo a crimine piurij excusat

De exigentibus vero iuramentum sciendum
q; si aliqs erigit iuramentū tanq; psona pub
lica s; m q; erigit ordo iuris ad petitiōem alteri
us non videt esse in culpa: siue ipse iuramen
tum erigat. siue sciat eū false iurare siue vti.
q; nō videt ille exigē: sed iste ad cōstantiaz
erigit. Qui autē erigit iuramentū p seipō ppria
sponte a tanq; priuata psona: a nescit aliū iu
raturū falsū. a ideo dicit sibi. Iurā mibi vt fides ei
sit: non ē pccm̄. Sic etiā qn̄ p se aliqs erigit iu
ramentū: a tñ non sp̄ scit aliū iurare v; v;
falsū: sed qn̄q; dubitat de facto a credit euz ve
rum iuraturū. a tunc ad maiore certitudinē iu
ramentum erigit: non ē pccm̄. Si autē qs scit
eū fecisse. s. contrarium eius qd iurat: a cogit euz
iurare hōicida est. **P**ostremo puerū iuramē
tum ē qn̄ aliquis v; iurat p falsos deos. de
p̄fata etiā materia exactionis iuramenti ponit
cancel. tres regulas. **P**rima. exigē iuramenta
ab hīs de q; vehementior ē presūptio q; de op
posito apd exigētes q; piurabūt. a ad hoc ex
deliberacōe inducē: v; a nunq; caret mōli a

hido nisi forsan quibus apud iudices quibus ex
officio sic exigere necesse est Secda. neque necesse est
neque utile et sepe criminofum exigere iuramentum ab
his qui questionant in iudicio exteriori ecclesias
tico vel civili qui presumunt vehementer quod vel
deurabunt. et qui eorum iuramento nullatenus
statur. Tercia de re penitus occulta quod si non potest
probari testibus duobus: neque rempublicam
scandalisat. Nullus in foro exteriori licite potest
ab alio multo iuramentum extorquere. Sabbata
et sanctificatio infringit. Primo pro eos qui tunc pec
cant mortaliter. scilicet die dominico vel festiuitate nobis
li. Secda pro eos qui faciunt opus corporale non
pertinens ad dei seruicium seu cultum. Aut quod non
pertinet ad exercitium spiritualis actus seu cultus di
uini. Aut non pertinentia ad ea que sunt necessaria si
bi vel suis aut non pertinentia ad salutem propriam vel
alienam corporis. aut non pertinentia ad vitandum im
minens damnum rei exterioris. De illo precepto
canonico. post. v. regulas. Prima obseruatio sab
batismi que ad circumstantias temporis. modi et loci
pro maxima parte relicta est determinacioni prelatorum
que cognoscatur. tum ex eorum institutis. tum ex consuetu
dine pro eos legitime toleratis. Secda de opibus
seruilibus non extendis diebus dominicis et festiuis
pluribus ut frequenter determinat consuetudo loci et personarum
a prelatibus tolerata que alia lex scripta. Tercia

B^m p^o p^o

consuetudo exercendi opa seruilia hec ab istis.
hec ab alijs in diebus festiuis tunc maxime eēt
dicenda corruptela: quā tōlitre a seruicio dei
a cultu festoz: et maxime ab auditu missę re
uōret. **Q**uā pretea hec seruilia magis ex cupidi
tate quā pia necessitate reipublice ptractantur.
Quarta ioci et alie recreacōes corporales apud
vulgus diebus festiuis quā sepius admixtas hē
ant malicias cōn legē dei. nō tñ p diredū ecclā
astitias obuiant institutis. **Q**uinta. opa ser
uilia plebūq; fructuosius fierent si nō ea phibe
ret ecclā: quā illa quę vulgares in festis excent. Pro
pterea prelatorū interē attendere circa festiui
tatiū multitudinē. **N**āq; ista fiunt ad accumulū
peccati potius quā ad cultū dei. **P**receptū de hōre
pentum locum etiam h; de honorandis pata
ris sanguineis. et ciuib; ac beniuolis patrie: im
mo et mgeris. **V**nde hoc preceptum inducit du
as virtutes. scilicet pietatē et obseruantia; pietas
enim eē d; ad p̄fatos oēs. quę p̄is rōem hñt.
Cōn quō faciunt p̄mo quō non hōrant pentes quō
in defectu eis nō subueniunt. **Q**ui sanguineos
etiā nō hōrant. aut eis nō subueniunt in necē
tate spāliter. **S**icut pentes quō nō thesaurisāt su
is filijs. quę eis nō solū ad hōrā; sed ad totā vitā
eis delent subuenire. **S**cđo qui patrie vbi na
ti et nutriti sunt a non honorē aut obsequiū;

Am. Joseph

prestant in peccato presertim. Sicut qui concu-
ues sue patrie non honorat. aut eis non subue-
niunt. Tercio qui non honorant tenuolos patrie.
Observantie etiam virtus hic mandatur qui ho-
nore et obedientiam ac reparationem vicis exhibere
tenemur pro beneficiis. pro prelatibus propriis. tam eccle-
siasticis quam secularibus et magnis. Contra quod faci-
unt qui tales non honorant. non obediunt. aut vi-
cem pro beneficiis non impediunt. immo honorem
debitum honestatis aliis prelatibus debent. **C**on-
tra hoc etiam mandatum faciunt qui reverentiam
debitam non faciunt sanctis aut eorum reliquiis vir-
gini beatissime et similibus. De isto precepto cae-
lestis tradit. in regulas. **P**rima ante religionis
ingressum teneor providere necessitati penam ex-
treme si possum dum non aliunde pro eis provisio:
nec excusaret me religionis ingressus quam peccatum
intrando et pro introitu profitendo. **S**i tamen necessi-
tas illa non sit extrema: aut pro aliunde provisio
non teneor pro iuvando exire religionem iam professam
Secunda superioribus nostris qui omnes dicit preces possunt:
obediendum est de rigore in eis solis in quibus su-
piores sunt. magis autem ei est auctoritas potior
est attentis circumstantiis. persone. temporis. reipublice et
utilitatis in istis. ut in decernentibus republicam
pro obediendum est principi quam patri. **S**ecundum re do-
mestica proportionabiliter de modo respectu pape

a ep̄ia abbatis a principis tp̄alis dist̄ndio
locū h̄. **T**ercio q̄nto plures dilectionis eāe
ocurrunt circa aliquem primum vt est h̄itu
do prelacōis a subiectōis adinūcem bonitatis
Et rō cognacōis beneficentie a sortie patrie et
filium: tanto ceteris parib⁹ ille debet pl⁹ ama
ri a preferri. **T**ñ obligatio legib⁹ cauta obser
uanda ē. Sub precepto. nō occides intelligit̄
phibitum oē no cumentum qd̄ p̄t m̄ferri m̄
iuste p̄sone. primum vt occisio. primum. mutilacō
verberatio. incarceration vel m̄ seruitute aliquē
redigē: vel arrestare p̄sonā iuris ord̄ine preē
missio m̄ talib⁹. **Q**uod addit̄. qz occisio hois. mu
tilatio aē. p̄nt bene fieri trib⁹ occurrentibus.
Primo si subē cā p̄pter quā meruit mortē. **S**e
cūdo si seruat̄ ordo iuris. **T**ercio si fit lono aīo
s. p̄pter iusticie obseruacōez aē. **F**it aut̄ m̄sse
ctio hois iniuste vel p̄ctm̄. sicut mutilacō a fili
a. xv. modis. **P**rimo q̄n̄ innocēs occidit̄. **S**ecūdo
si ē nocens a occidit̄ q̄ tantā penā non meruit
s. mori. **T**ercio q̄ meruit mortē s̄ p̄mittit̄ iur
is ord̄o. **Q**uōdo si oīa p̄fata cauent̄ a fit tñ lūo
re v̄mōcē. **Q**uinto q̄ occidit aliū op̄pulsus necē
tate tñ euitabili q̄ s. fugere posset l̄ alios muō
re: s̄ ex verecūdia hoc facē renūit. **S**exto q̄ dat
op̄ā rei illicite a quā euitare d̄eret: occidit hoī
nē casus p̄ter intencōez; vt m̄ patiēdo im

pregnatā fieri p̄t. Septimo q̄ dat opam rei li-
cite: non tñ adhibet debitā diligentīā vt de sa-
gittante puez. vel incidēte arborem vt cadat.
Octauo q̄ solam voluntatē h̄z hoīem occidēdi
Nono qui iubet iniuste aliū occidi. p̄siliū dat
auxiliū a h̄mōi q̄ continentur in versu. Iustio
p̄siliū. p̄sensus aē **S**ile qui rogat aut optat
alteri mortem. vt ex odio fieri solet. **D**ecimo
q̄ negligit a morte liberare alium qñ p̄t. a te-
netur vt ex n̄te necessitate famis extrema vbi
alius verisimiliter nō subueniet. **O**mnia autē
premissa h̄nt etiam locū de mutilacōe. in ear-
ceracōe a h̄mōi iniuste inferendis. sic de inter-
ficiēdo dictū ē. **V**ndecimo qui prepediūt ab-
usuū luxurie modis. vel per venena sterilita-
tis ne seīa cōcipiat. **Q**uoddecimo q̄ cānt culpa-
biliter abortus ceptus. **Q**uod si fit ex culpa scā
preter intencōem parandi abortū: p̄cātū est
magnū. **S**ed maius si fit ex intencōe abortien-
di. **F**it igitur s̄m alb. abortus ex percussione. ā
ex casu ab alto. aut p̄ exercitiū corpale labori-
osū. aut ex vehementi saltu. aut ex tristitia a
timore. **Q**uōq̄ ex frīgore aeris supfluo vel sup-
flua caliditate. vñ etiā balnea longa impreg-
natis phibent et calida nimis. **Q**uōq̄ fit ex fa-
me a siti longa. ā replecōe nimia l̄ fleubotoia.
Secūs aut̄ est a fit aliqñ sine p̄cātō abortus ex

infirmate aliq̄ in impregnante aut debilita
te fetus. aut ex frigore immo aeris vel ex intē
pantia aeris alia. **Cxiiij.** si q̄s seip̄m̄ inficit
xiiij. q̄ sibi sciens a ex intencōe vt vitā sibi ab
breuiet mortē accelerat vt sit citius cū xp̄o q̄d
stultissimū ēa supbia plenū. **Cxv.** q̄ p crapu
lā latio mō p dissolutā vitā mortē sibi accele
rat. **C De. vi. precepto a seq̄ntibus. ca. xi.**

Echia phibet̄ sexto precepto. a p hoc
intelligit̄ phibitum oē illud nocumē
tūm q̄d p̄t inferri p̄sone dūcte p mo
dū libidinis. de hoc hēs supra de luxuria et ei⁹
sp̄ibus c. iij. Nō furtū facere ē septimū pre
ceptum in quo phiberi intelligit̄ oē damnū
q̄d p̄t inferri primo in reb⁹ exteriorib⁹ de hoc
hates. s. c. iij. Non eē testē iniquū vel falsū
octauo precepto phibet̄. a omne damnū q̄d
p̄t inferri primo p̄vba. de quo s. c. de ira a ac
ticia: immo a luxuria. Sz q̄ in iudicio publi
co plura p̄tā dmittunt̄ a circa testificacōem
idcirco fm̄ dcā sc̄i tho. dicendū ē de mendacō
negacōe. vritatis. testificatione. accusacōe.
aduocacōe. defensione. p̄uaricatione. tergii
facōe. pena talionis. iudicij s̄m̄a. a de appella
tione q̄n̄ male fiant. Mendaciū est falsaw
cis significatio cum intencōe fallendi. a ē tri
plex mendaciū. **Jocosum** q̄d fit causa iudi

vel placendi cupiditate. **O**fficioſum qđ nulli
obeſt a p̄deſt alicui. nam fit cā vtilitatis. qđ in
tendit eo iuuamentum alteri⁹ vel remocō no
cumentū. aut fit ad ōſeruacionem pecuniaruz
aut ad ōſeruandā vitam corpalem. aut ad cō
ſeruandū honorē ne polluat corpus alicuius
Pernicioſum eſt qđ fit cā nocumentū alteri⁹
Et hoc h̄ tres grad⁹. **P**rimus ſi intendit no
cumentū vni⁹ a vtilitas alteri⁹ a hoc vni p̄deſt
alteri aut obeſt **S**ecus ſi eſt contra hominem
ſiue ſola intencō e nocendi alicui. **E**t hoc nulli
p̄deſt a obeſt alicui **T**ercius ſi ē cōn dē vt qñ
fit in doctrina religionis **E**ſt aut mendacium
p̄nicioſum p̄c̄m mōle p̄ ſe. primo ſi contra
bonū dei fit i doctrina fidei: a hoc ē grauiffimū
Secō qñ fit circa aliquid cui⁹ cognitio p̄tinet
ad hois bonum. puta ad p̄fectionem ſcientie
a informacōm moy q̄ ſunt de neceſſitate ſalu
tis. qđ inferit damnum falſe opiniois. **T**ercio
qñ fit in nocumētum p̄ximī notabile. aut qñ
tum ad p̄ſonas. aut qñtum ad diuitias. aut
qñtū ad famā. **Q**uarto qñ q̄s mētē in iudicō
vbi ex officio tenet dicere veritatē **Q**uinto qñ
quis mentitur docendo ſeu in doctrina ad quā
ex officio tenet. **O**fficio ſuz mendaciū ē p̄c̄m
mōle ſi p̄ accidēs rōe ſcandalī vel cuiuſcumq̄
damni cōſequentis notabilis ſum. ſ. aliquis

non veretur ppter scandalū publice mēiri. Io
cofum mendaciū est pām mōile p accidens:
qn̄ quis mendacium iocofū iuramento affie
mat. q̄ p̄riūm est. Alias mendacium sp̄ ē
peccatum veniale ad min⁹. Negando veritate
scienter in iudicio q̄s peccat: etiam quando a
liq̄s est reus. Accusatus em̄ tenetur iudici vel
tate exponere quam ab eo fm̄ formam iuris
exigit. Ideo si sic cōfiteri noluerit veritate quā
dicere tenet vel si eam mendaciter negauerit:
mōlīter peccat. Si vero hoc exquirat qd̄ nō p̄t
fm̄ ordīem iuris: nō tenetur ei accusatus tū
dere: sed potest vel p̄ appellationē vel aliter licē
te subterfugere. mendacium tū sibi non licet.
Testimonium ferre tenet quis aliqn̄ requi
situs: aliqn̄ non requisitus. Primo req̄situs
auctoritate superioris sui cui in hīs q̄ ad iusti
ciam p̄tinent obedire tenetur. a in hīs in qui
bus fm̄ ordīem iuris ab eo testimoniu exigit
puta in manifestis a in hīs de quib⁹ infamia
precessit. non aut̄ de occultis. nec de quib⁹ nō
est infamia. **S**cđo req̄situs auctoritate alic⁹
nō auctoritate supioris cui obedire tenet: s̄ etiā
tunc. s. qn̄ req̄rit testimoniu ad liberandū ho
nē vel ab iniusta morte seu pena q̄cunq̄ ea sal
sa infamia vel etiā ab aliq̄ dāno tenet hō ad
testificand⁹. **T**ercō si in istis casib⁹ p̄cedētib⁹

iam dictis etiā nō requiritur testimoniū; ali
cui tñ tenetur facere qđ in se est vt veritatem
denunciet alicui qđ ad hoc possit pdesse. **Quar**
to sup hīs qđ p̄tinent ad cōdemnationē; alic⁹
non tenetur aliquis ferre testimoniū: nisi qñ
a superiori cōpellit s̄m ordinē iuris licite. qđ dicitur
ppter clericos qui ad hoc cogi non p̄nt. **Tene**
tur p̄terea testis v̄z dicere: qđ veritas non est
vendenda. **Sed** testes aliqui aliquid accipere pos
sunt non quasi precium testimonij: sed quasi
stipendium laboris. expensas vel ab vtraq; pte
vel ab ea qua inducunt. **De** hac materia etiā
habes supra. c. x. §. iij. iij. v. vi. **Accusare** autē
tenetur qđ qñ p̄ctm̄ rei est tale qđ vergat i mlti
tudinīs corruptelā corpalem seu spūalem qđ
qñ probari p̄t sufficienter. **Si** autē nō vergat
in nocumentū multitudinis. aut si pbare suf
ficienter non p̄t non tenet. **Potes**t etiam ac
cusator tripliciter peccare viz calūmiationē. p̄
uaricationē. qđ tergiversacōe. **Calūmari** ē fal
sa crimina alicui ex intencōe in iudicio impo
nere. v̄ ex malicia. dolo. s̄. vel fraude. **Qui** autē
falsū crimen alicui imponit non ex malicia: s̄
ex animi leuitate ad accusationem p̄cedit. qđ
s̄ nimis facilliter credit qđ audiuit hoc est te
meritas non calūmia. **P̄reuaricari** ē in iudicō
vera crimina abscondere fraudulenter: ita qđ

fraudulenter abscondat ea de quib⁹ accusa
tionē pponit colludens cum reo p̄prias p̄bacō
nes dissimilando. tergiuersari est in vniuerso
ab accusatiōe in iudicio desistere oīo. s. aim ac
cusādi deponendo nō q̄litercunq; s; inordinate.
Secus si ordinate. vt si in accusatiōis p̄cessu co
gnouerit falsū eē id de quo accusauerat. a sic
pari consensu se absolunt accusator a re⁹. Sicut
si p̄nceps ad quē p̄tinet cura boni vis qd̄ p
accusatiōem intendit accusatiōez abolet. penā
talionis tenet soluere ille q̄ accusauit aliū mē
dole intencōe nocendi. a in p̄bacōe deficit. Se
cus si ex ai leuitate accusauit. **A**duocans p̄ cā
quā credit esse iniustā a dammificans sic aliū
tenet ad restitutiōez eius damni qd̄ cōi iusti
ciā p̄ eius auxiliū altera ps incurrit. **S**i vero
ignorantez iniustā cām defendit excusat in to
to vel in nullo vel in tanto s; in q̄ ignorantia fu
it varia. **D**e ignorantia hēs. s. c. viij. ff. p̄p. a
ff. **A**duocatus at̄ recipiens pecuniā in p̄bita
te a immoderātia extorq̄ns peccat h; tñ p̄oci
mū suū vendere a vñ scīe q̄ est corporal. S; h̄
facē d; moderate accipiēdo cōsiderata cōdicōe p
sonaz a negotiōz a laboris a cōsuetudis patrie
Itē dicendū de medico. **J**udex non d; vendere
iustā smam: ideo de publico sūt iudicib⁹ stipē
dia dāda laboris. **J**udicāē aliū in quib⁹ p̄cās

exiit non licet iudici q̄ publice in similib⁹
forret. immo nō licet iudici q̄ in occulto in ḡ
iubus peccis est alium q̄ publice in similib⁹
reus iudicare: nisi iudicet cū humilitate a t̄o
re. a cum necitas imminet. **J**udex preterea q̄
alias iuste iudicat: peccat tñ si hoc facit nō ex
beniuolentia sed ex aī amaritudine. **J**udex pec
cat si iudicat non sibi subiectū. aut nō s̄m ve
ritate quā nouit. aut sine accusatore vel infai
a. aut si penā relaxat sine consensu accusatoris. l̄
cū no cumento publice utilitatis. **D**efendere se
armis vel manu cōi iudicem qñ quis cōdem
natus est ad mortē iuste coram iudice hoc nō
licet. **F**ugere tñ potest talis de loco sic cōdemna
tus vt p̄ solam fugā se liberet. **T**enetur etiā
nō resistē agenti quā patiat qñ iustū est qñ
detinetur. **S**icut etiam si aliquis sit cōdemnat⁹
vt fame moriat: nō peccat si cibum sibi ocul
te ministrare sinat q̄ tūne nō sumere eēt seip
sum occidere. **A**ppellare eā afferende more ne
cōi aliquem iusta s̄mā p̄feratur est p̄dm̄. q̄
hoc ē calumniōse se defendere.

De septem sacramentis ca. xij.

Quia sacra q̄ sint necēria ponit can. re
gulas seq̄ntes viz. **I**n oī sacramento
si deest intentio actualis vel habitualis
faciendi illud qd̄ ep̄us instituit: a ecclesia in

tendit nihil agitur. **S**imiliter si forma obmittit aut corrumpit. aut materia debita. aut si p[ro]doneus minister defuerit. **E**x hoc patet q[uo]d a liq[ui]s schismaticus e[st]: vel hereticus vel p[re]cisus & exco[m]municatus vel degradat[us] n[on] reddit[ur] impotens ad efficiend[um] vel of[fer]end[um] sac[ra]menta n[isi] deficit aliunde vel p[ar]tes ordinis vel int[er]io[rum] debita. vel materia vel forma. **Q**uis excendo talia in casibus prohibitis grauis delicti re[us] fit. fiat sp[iritus] q[ui] meli[us] erit de passionib[us] dum circa sac[ra]mentorum ministrat[i]o[n]em dubitatio aliq[ui]d contigerit & suppleat[ur] caute id q[ui]d o[m]missum fuit & sub quadam conditione si n[on] erit illud iterand[um] In casu dubio vehementer. **A**n alijs sit vel n[on] sit baptisatus. vt si sit expositus vel baptisat[us] in nomine ihesu tm. **A**ut alio tali dubio iteret[ur] baptisamus sub hac conditione. Si tu n[on] es baptisat[us] ego te baptiso in nomine patris & filij & sp[iritus] sancti. **A**men. **E**a q[ui] sunt de decencia nobili sac[ra]mentorum instituta et promulgata ab ecc[lesi]a: nec aboli ta sunt p[ro]p[ter] n[on] vsum. & si n[on] sint de necessitate sac[ra]menti ad faciend[um] id q[ui]d intendit: sunt t[ame]n de necessitate precepti ad obligand[um] ne scienter & negligenter absq[ue] r[ati]o[n]ali causa dimittant[ur]. **F**orma in o[mn]i sac[ra]m[en]to p[otes]t corru[m]pi aut p[ro]p[ter] addit[i]o[n]em vel p[ro]p[ter] subtract[i]o[n]em seu variac[i]o[n]em. seu intru[m]p[ti]o[n]em nobilem. q[uo]d modica n[on] impedit. s[ed] & addit[i]o.

subtractio & variatio siue q̄ hanc formā ad se
sum aliū neq̄ intelligibile reddunt: h̄ autē in
discrete & culpabiliter fiant verba aliq̄ tñ sa
cramentū non sp̄ annullāt. In baptismo hec
sunt de necessitate sac̄menti. minister p̄do neus.
materia q̄ est aq̄ elementaris fluīda ad b̄iam
lutia & aq̄z q̄ sūt artificialis. Intentio actualis
vel hitualis faciendi q̄d ecclā intēdit. Intingē
do nō subm̄gendo ex aq̄ illa baptisandū. aut
eius p̄tē principalē nudā. Et q̄ aliq̄liter cō
sentiāt. factu vel hitu vel in pentibus. dicēdo
fil̄ hanc formā ego baptiso te in. no. p. & f. &
f. f. amen. Confirmacōis sac̄mentum tenetur
q̄libet xp̄ianus h̄ns v̄sum rōis non contemnē.
presertim imminente periculo cōfessionis xp̄i
coram infidelib⁹ faciende. De eucaristie sacra
mento sciendum q̄ discrimen noui p̄ccā mōz
lis in celebrando vitatur si p̄ discussionem cō
scientie q̄ regulariter in talib⁹ haberi solet: et
celebraturus non habeat cōsciā fixā aut eq̄
firmā. sicut de oppo sito q̄ sit in p̄ccō mortali.
vel alio legitimo impedimento. vt ē irregula
ritas. Et hec vocatur certitudo moralis vel ciu
lis q̄d hō sufficiēt pbatus ē Illi pueri sūt p̄do
nei suscipe eucaristiā. & ad hoc ligari videtur
semel in anno qui s̄m leges cōsentur abiles
ad nutendum. potest q̄ deuotio etatez hanc

puenire. sicut in quibusdā etate supplet mali-
cia. Audire missam integrā ē de obseruacōne
sabbati hoc est dieꝝ festoꝝ pro tpe legis eu-
angelice nisi p̄ impedimentū legitimū aliquis
se tueat. tale v̄ro impedimentū s̄m locaꝝ tpa
a etates a consuetudines varie iudicat. **C**onfessi-
onem sacramentalē post mōde peccatuꝝ fieri
actu oꝝ in sex casibus. **P**rimus ex institucōne
eccē semel in anno. **S**ecūs in suscepcōne eucari-
stie vel celebracōe a sacramentoꝝ alioꝝ susce-
ptione s̄m quosdā. **T**ercius in periculo mor-
tis verisimilit̄ imminentis. **Q**uartus q̄n sc̄ia di-
ctat q̄ alias nō hēbitur oportunitas peccā offe-
tendi. **Q**uint⁹ si sc̄ia licet erronea sibi s̄b mō-
li peccō dictat. **S**extus q̄n voluit. iuauit vel sibi
precipit iuste. **C**ircūstātie in aliud gen⁹ vel in
aliā spēm trahentes peccā mōlis sunt necario
confitende. **C**onfites̄ dꝝ regularit̄ in peccōꝝ suoꝝ
explicacōe celare coplices suos nisi dū alit̄ offe-
ri nō p̄t. sic in incestu cū m̄re. **U**nica sorore. a
n̄ sic dicat a ap̄d talē q̄ reuelatio deat p̄desse:
nō obesse eis q̄ detegunt. **Q**uo tñ casu nichilo-
min⁹ magna cautela requirit̄ apud confitentē a
fessorē ne zelo pficiendi in discreto fallant. de
hoc vide s̄. c. vi. f. xij. xliij. xlix. ac. **O**ia ad con-
fessionē ptinentia: vt p̄mā inuicta a m̄froga-
tōes facte a cetera nō inducētia ad malū sunt

de confessionis secreto ppter qd peccant si eos nō
excuset ignorantia illi qui p̄mas suas ⁊ ea q̄ sa
cerdos eis dixit passim dicunt. ⁊ qui etiā sup
hoc inquirunt. qm̄ talia p̄ diredū causant ali
qn̄ irrisiōnem sacerdotis aut confessionis culpam.
Qui seduxit alios ad p̄cā: tenet p̄ posse eos
postmodū ad viam veritatis reducere non mi
nus q̄ de damno tpali illato Sic de infamatiō
ne ⁊ similib⁹. Et ad hoc debet confessor inducere
confitentem. De qua materia habes in n̄ro ma
nuali confessoris. **Cōfessus** volens p̄cā suam re
uelari p̄ confessorē petat illud extra confessionē
detegere. neq̄ tñ adhuc est tutum cōfessori il
lud onus assumere: si remedium possit aliter
in modum adhiberi. **Si** confessor presumit veri
fide sollicitare aut sollicitari ad p̄cā: vtputa
ad lubricitatē p̄sona hoc timens debz ab isto
si sit suus curat⁹ petere licentiā alteri confitendi
q̄ non obtēta p̄t nihilominus alteri confiteri ⁊
absolui. **Peccatori** q̄uis non sufficienter peni
tenti. vt q̄ p̄positum hz aduale peccādi in fu
tuz: vtile est confiteri ⁊ abstinentias certas reci
pe. **Cum** tñ confessor expresse iter ⁊ iterum p̄te
stetur q̄ neq̄ absoluitur neq̄ p̄t. neq̄ penitē
tiē tales aut talis confessio eundē liberat qm̄ ite
rum eadē p̄cā confiteri teneatur. tut⁹ est cum
pua p̄ma que sponte suscipitur ⁊ veri similiter

adimplebitur ducere confessos ad purgatoriū
q̄ cū magna nō implenda precipitare in infer
nū. Nulli multo mūngēda est p̄na publica
pro p̄cō secreto secus de publico. **S**ilr nullus
p̄ castigacōem scandalisand⁹ publice pro
p̄cō occulto: secus p̄ publico: vbi si scandali
set p̄cōr scādalum illud nō imponēti sed sibi
qui meruit imputet. **D**iuisio confessionis si ob
p̄pocisim aut pre nimio pudore fiat impedit
virtutē absolutōis. **S**ecus vbi autoritas supe
rioris in casib⁹ reseruatis a bona fides simplici
um hec faciunt a excusant. Aut vbi confessor for
te presumere scandalizari ex p̄cō confessi a nō
hēretur p̄ tunc confessor secretus cui abs q̄ p̄ba
bili scandalo p̄cā oia reuelari possent: aliq̄
tū possent. **V**ideat tū quilibet q̄ rōnabiliter
consciām scandali sibi fingit: dum nescit cōfi
tens de quibusdā actibus an fecerit illos a q̄
intencōe a quō fecit vt sepe contingit: dicat sub
obdione scrupulos suos. vt sic neq̄ mentiat̄
nec absolutōe defraudetur. **F**orma absolutō
nis ab excoicatione est ista a debet p̄mo fieri
Ego absoluo te a s̄mā excoicacōis a restituo te
sac̄mentis ecclē in noie p̄ris a filij a sp̄ussā a
men. **D**ein sequitur absolutio a p̄cāsi in excoi
cacōe p̄cāsi indubif̄ necario ostendū sac̄at̄
ter. **E**go absoluo te a p̄cāsi tuis in noie p̄ris

a filija spūs sc̄i amen Tutiusq̄ ē istis formis
nihil immiscere. Confessio ficta reiterari debet
ex integro s̄m pbabiliorē opinionem: q̄uis
duriorē. Non est tñ fictio si p̄tōr dicat oia
quoz adu recordatur: q̄uis non oim recorde
tur. Sed est fictio dū scienter celat aliquid. ā
in p̄posito peccandi pseuerat. aut scit aut sciē
delet q̄ a tali non p̄t absolui. Vndio extrēā
materiā a formam in libris suis expressam. a
obligat non otēnere: dum finis vite s̄m p̄
babiles cōiecturas p̄ infirmitatē expectatur.
Que preterea iterari p̄t simili causa rursus ve
niente. Extrēma vndio rite suscep̄ delet venia
lia: immo videt̄ q̄ absoluit ab oī culpa: diuin
ā petiōe recipientis. Videtur etiā q̄ ab oī
pena liberet. tum v̄tute sacramenti. tum q̄ pe
tit pie. pseuerant. pro se et iuste. Matrimonium
otrahens fide in foro ecclē q̄ntumcunq̄ subse
quat carnalis copula: eadē fitione remanen
te non diungit matrimonialr. Compellet tñ
ab ecclā in foro exteriori. Cuius est osilium vt
poti⁹ omnes sentētiās ecclē toletet q̄ p̄tōr ose
tiat: potest tñ nouo osensu adhibito fictū ma
trimoniū si nichil aliud ositerit in v̄z cōmu
tare. Votū simplex castitatis nō dirimit ma
trimoniū iam ottractū. peccat tñ qui vult dū
p̄mo ottrahendi voluntatē habuit voto ottratiā

non aut postea dum reddat debitū vt ē iuris
fina: sed negant petitiōem posse fieri. Nullus
diuigiū tenet reddere debitū in detrimentū nō
bile a certum sui corpis vel fetus nascituri. Et
fm hoc cognoscitur qm leprosis vel pregnāti
bus aut menstruatis aut furiosis aut epidi
miacis a filibus casibz reddi vel non deat debi
tum ad tps.

Que impediānt m̄rimoniū tractandū non
tractum ca. xij.

Nam de impedimentis m̄rimoniij lati⁹ tra
ctare necē est vbi maxima fiunt picula.
Pro p̄nti tñ dicēda sunt tria sub 3 pen
dio. Primo q̄ impediānt m̄rimoniū cōhēnd
non tractū. Secūdo q̄ impediānt nō solū tra
hendū sed etiā iam tractum. Tercio q̄ faciūt
vt fieri possit diuorciū. de quibz oibus per. de
pa. super. iij. d. xij. recitat a declarat vsus. de
impedientibz em̄ solū cōhēndū sunt nouē &
Ecclie retitum. necnō tps feriatū. Hostien. ad
dit alios viz Incestus. rapt⁹. sponsate mors
mulieris. Suscept⁹ pprie sololis. mors p̄bra
lis. Vel si peniteat solēmiter. aut monialē Ac
cipiat; phibent hec diuigiū sociandū. Primū
impedimentum ē ecclie retitum ne viz clam. a si
ue vbi vsuetudo ē bannis fiant m̄rimonia. et
peccāt mōrtiliter sponsus vel marit⁹ si añ bñdi

ationē nuptialem cogſcat ſponſā vel vxoīe in
locovbi de oſuetudine ſolemnitates obſuan
tur. **I**tem ē de reddicōe debiti. vnde h̄ includit̄
interdicū ab eccā factū de clādeſtino m̄rimo
nio qd̄ ē preceptū iuris. Et etiā interdūm per
miſt̄y eccē puta pro chialez ſacerdotē q̄ h̄
impedimēn̄ mat̄monij oſiderare. vel p̄ officia
lem ep̄i qui h̄ de talib⁹ iudicare. ſeu p̄ ep̄um
qui h̄ in talib⁹ diſpensare aliquñ. **S**it autem
clādeſtina deſponſatio ſeu mat̄monij oſtrac
tus clādeſtinus ſm̄ hoſ. vi. modis. **P**rim⁹ qñ
fit ſine teſtibus. **S**ec⁹s qñ vueniūt clādeſtine
anteq̄ recipiant bened̄cōem nuptialem. p̄ lo
co ⁊ tpe quo petere p̄nt ⁊ obtinē. **Q**d 8r. qz ſi
ē terra interdicā non tenet̄ exire p̄ ea petenda
neq̄ vſq̄ ad ſeptennū expectare q̄ntum forte
durabit. nec durante illo ibi p̄t fieri nec in fe
ſtis in quib⁹ ſolemnia celebrant̄. ſicut natal̄
paſcha. penthecoſtes. qz tunc ſūt nuptie inē
dide. nec in feſto aſſumpcōis. qz tunc etiā in
terdicōe ſunt. **S**imiliter ſi oſtraxit in vigilia. lxx.
per verba de p̄nti; non tenet̄ vſq̄ ad octavas
paſche expectare. **T**ercius qñ ſponſalib⁹ non
ſolutis ſed ſoluen̄dis ſolū autoritate iudicis
epiſcopi vel qui de oſuetudine in cauſa mat̄
monij cognoscit ſine cuiuſcūq̄ licētia cōñhit
qz ex quo nō eāt ſoluta. p̄miſſio adhuc ligat⁹

erat nisi forte a moralitate excuset exceptio sibi
operens. sed hic accusat ecclesie prohibitio. **Quintus** qui contrahunt matrimonium ante pubertatem
sine iusta causa sine licentia episcopi. ubi non est tamen
peccatum impuberum qui nesciunt quid faciunt si-
cut amicum qui hoc procurant. **Quintus** contra in-
terdictum vel spirituale. sicut illi interdictum ne contra-
hat cum ista propter impedimentum iniunctum. seu
quod lite pendente non contrahat cum alia. vel generale
ut tempore feriato. **Sextus** qui obmissis ban-
nis ut superius in fine. **Et** quocumque istorum
modorum est peccatum. matrimonium clandestinum con-
trahatur culpa moralis est propter inobedientiam
Sed de benedictione totiens peccant: quoties con-
tinent eam petere quam debent et possunt eam obtinere: sed
nihilominus nolunt interim continere. **Clamdes-**
tina desponsatio etiam est hoc. quam dote non habita
nec petitione a parentibus et amicis facta conveniunt
carnaliter sine benedictione. **Non** contrahere cum filia
vel filiafamilias inuitis parentibus vel in scijs se-
ledere ius patricie potestatis tam filio quam extero.
vnde raptor virginis dicitur non solum qui inuitas et etiam
qui inuitis parentibus vel in scijs ducit. de quo. **Sancti**
iiij. super xxij. De banis autem unusquisque leges apostoli-
cas arbitretur consuetudinem ecclesie sue. vnde cogit scire
ante benedictionem nuptiarum vel oblationem solemnem
moralis est. nec tenet reddere ante non tamen totiens pec-

cat quotiens reddit. **S**ciendū tñ q̄ sup̄ dāde
stima desponsacōe seu otractu dādestimo ma
monij p̄t fieri dispensatio iuste m. vi. ca. sib⁹.
Prim⁹ magnatib⁹. q̄ taliū matrimonia cum
magna deliberacōe a p̄ amicos a aliqñ super
impedimento ad papā mittendo solēt tracta
ri. **S**cds qñ valde nobilis ignobilē ducit **T**er
tius qñ diues paup̄em. **Q**uartus cū senex iu
uenē. **Q**intus cū timent pntes **S**ext⁹ cū diu sic
fuerūt. a hoc p̄pter verecundiā. **E**t ista sex p̄nt
reduci ad tres cās p̄pter q̄s iuste dispensari p̄t
in obmissione bānoꝝ a benedcōe. nō q̄ nō fi
ant: sed q̄ occulte fiant. **P**rim⁹ qñ nō ē timor
de impedimento. q̄ tunc cessat cā vt inter emi
nentes p̄sonas. **S**cds qñ ē timor ne opposituꝝ
vel prius seq̄tur p̄pter inequalitateꝝ eoz qui
nō lūt se habere: aliter fornicabunt. a pntes
si scirent: vel inferiorē inficerent: vel poti⁹ fal
sos testes supponerent. sic male ipedirent. Si
aut̄ sciant ex toto celebratum: extunc q̄ non
ē remediū pntes sustinebunt. **T**ertius p̄pter
verecundiā senū vel q̄ diu cohitauerunt. **E**t in
istis occulte inq̄rendū ē de ipedimentis a si nō
sunt: licētiari p̄nt p̄pter hoc q̄ non ē periculū.
vt in primo. vel q̄ ē periculū graui⁹ vt in secu
do. vel p̄pter scandalū. vt in terci o. **V**n̄ nec de
bent senes cōtrahentes derideri. q̄ fit iniuria

sacramen. **N**on em̄ irridēdi sunt q̄ aucto-
rite dei ⁊ ap̄loꝝ ac ecclesie sac̄mentuz recipiūt
dispensare aut̄ pōt ep̄s vt prefata fiant nō in
ferior̄ nisi ex sp̄ali omissiōe. **P**ecnō t̄p̄s feria-
tum ⁊ t̄p̄s nuptiaz impedit celebratē eoz̄.
Sunt em̄ tria t̄p̄a eis interdē. s. ab aduentu
vsq̄ ad octauas eph̄ie. **A** septuagesimavsq̄
ad octauas pasche. ⁊ a d̄m̄ca ante ascēsiōez
vsq̄ ad octauas penthecostes. **V**. **A**spiciens
veterem. circū. quasi. quis. benedicta. **A**spici-
ens designat primā d̄m̄cam aduentus cuius
primum r̄isorium incipit. aspiciens. **V**eterē
octauam eph̄ie. cuius prima aū. in laudib⁹
incipit veterem. **C**ircū d̄m̄cam in. lx̄. cuius in-
troitus incipit circūderūt. **Q**uasi d̄m̄cam in
albis cuius introit⁹ incipit. quasi mō. **Q**uis p̄
ma dies rogationū cuius euanḡ. incipit. q̄s
ex vobis hēbit amīcū. **B**enedē d̄m̄cam trīni-
tatis in octaua penthecostes e⁹ introitus inci-
pit. benedicta sit sc̄a trīnitas. **P**refatis dieb⁹
phibetur benedictio nuptialis. **I**tem festum
iugij nuptialis p̄pter lasciuias q̄ tunc fiunt
Et pari rōe videtur traductio solemnis: q̄ ali-
qn̄ post nuptias fit de domo p̄ntum ad domū
viri in qua etiam multe insolentie fiūt aliqn̄
Item phibetur tunc strahere p̄ verba de p̄nti
q̄ si nō tūc clādestina matrimonia eēnt licita

Sec̄ non phibet̄ cōtractus p̄ verba de futuro.
His etiā tribus t̄pibus nuptias celebrare est;
p̄c̄m̄ mōrle p̄pter expressam phibicōem licet
nō eēt mōrle debitū petere a iuge pri⁹ rite bñ
deā **Incestus** ē. iij. cū quis cū p̄m̄quav̄ uxoris
scienter luxuriat. a tunc p̄dit̄ peticōem debiti
Tenetur tñ red̄ere. nec p̄t̄ d̄trahere cū adulte
ra. q̄ affinis est: sed nec debet cū altera: sed v̄t̄
q̄ sit sine spe iugij. Et econūso vxor scienter
cognita a p̄m̄quov̄ viri p̄dit̄ debitū ne exigat.
a spem iugij. **Incestus** ḡ cūz̄ cōsanguinea car
nali vel affine impedit̄ d̄tractū fiendum: nec
refert̄ v̄t̄ sit incestus cū adulterio vel sine. S;
econūso adulteriū non impedit̄ sine incestu nī
si in tribus casibz̄ dicēdis. Non aut̄ legit̄ de in
cestu cum cognata legali vel spūali sed de pu
blice honestatis iusticia. Et intellige scienter.
sic a adulteriū sciam̄ requirit. vide de hoc seq̄nti
bus fm̄. **§. a. c. xiiij. §. r. xv.** **De** eo p̄teā q̄ co
gnoscat̄ cōsanguineā uxoris sue nō tres c̄clusi
ones. **Prima.** qñ quis cognouit̄ cōsanḡneam
sponse sue: tunc sponsalia soluta sunt: nec tal
v̄ltra p̄t̄ h̄ie sponsā in iugem obstante affi
mitate d̄tracta. **Nec** econūso illam quā cogno
uit̄ obstante publice honestatis iusticia nisi
papa dispensante. sed p̄t̄ ducē terciā ep̄o dis
pensante p̄m̄a sibi de incestu imposta. **Sec̄da**

cōclusio est de illo qui cognouit consanguineaz
vxoꝝ sue matrimonio consummato sciēter. q̄ ma
trimoniū tunc nō dissoluī. sed tenet reddere
debitū petiti: nō aut̄ p̄t petere nisi secū p̄pter cō
tinentie difficultatē p̄ ep̄m dispense. **Tercia**
cōclusio ē de illo q̄ cognouit consanguineā vxoꝝ
matrimonio nondū consummato. **De quo videt̄ q̄**
cū possit religionē intrando debitū negare q̄
teneat̄ intrare ne omittat incestū cognoscēdo
affinē suā. Nam matrimonio consummato ab ince
stu reddēdo excusat̄. q̄ necessitatur nō h̄ns vi
am negandi. **Sed** sicut matrimonio consummato
p̄t ep̄s cū eo dispensare in petēdo sic matrimo
nio nō consummato p̄t ep̄s cum eo dispensare
in nō reddēdo in seculo remanendo. Si aut̄ cu
hoc velit petere debitū duplex dispēlatio necē
ria est. **Nota** etiā hic q̄ nō est p̄prie incestus
cognoscē cognatam suā legalē vel spūalem.
seu ad quā est publice honestatis iusticia. q̄
incestus non ē nisi cū vera cognata vel affine
Sed papa vel impator nō p̄t facere q̄ sit cog
tus vel affinis qui non ē. q̄ ista sūt iura sag
uim̄s que mutari non p̄nt. **Sed** licet nō sit in
cestus: est tñ spirituale peccatum. sc̄. peccatū in
obedientie ad eccl̄iam. **Item** pari ratione non
ē incestus nisi in gradu phibito lege natūe a
qua est sola consanguinitas vel affinitas vera.

Raptus est quartū impedimentum q̄. s. rapit
sponsā alterius. vel q̄ rapit vxorē alienā. Sec⁹
si solutā rapiat virgine; vel corruptā. qz tunc
p̄t ɔtrahere cū ea si velit iure canonico. Vxorē
aut suam h̄z rape de raptoribz cum eā. Vide
de raptu supra c. iiii. §. rñ **S**pōsate mors mu
lieris ē quintū c̄c. puta si q̄s interficit vxorē;
ppriam. secus si alienā nisi forte sit interfectoz
iuuenis. ⁊ de incōtinentia timeat. Et hoc nisi
in adulterio forte sponsata sit dephensa. tunc
em̄ non ē reus h⁹ pene; h̄z sit reus gehenne. qz
in foro ɔscie nullo mō h̄z viro ppria autoritate
interficere vxorē in adulterio dephensam. Dī
ppria autoritate. qz vbi hodie eēt lex seu ɔsue
tudo q̄ adultera accusata occidere ē sicut tēpe
legis moyfi q̄ cum sit iudicialis non ligat. qz
de⁹ peccit mulieri in adulterio dephense; vbi
tñ eēt lex hodie talis vir zelo iusticie accusās
nō peccaret **P**ōt pretea q̄s vxorē occidere tri
plr. Vno mō psequēdo mafmōmū: vt. s. ɔtra
hat cū adultera. ⁊ istud impedit ɔtrahenduz
⁊ dirimit ɔtractum: qñ. s. machinat in morte;
eius cum effectu vt ɔtraheret cum illa. ⁊ idem
est econūso. **S**ec⁹ occidit quīs vxorē psequē
do culpam. puta in vmbidam adulteri; ⁊ ist⁹
impedit ɔtrahendum non post ɔtractū. Et h̄
etiā facilliter cū iuvene dispensat in cōtinente

Tercō occidit quis vxorē naturā psequēdo. vt
qz exosa h; ppter turpitudinē vel aliū defectū
nō culpabilē. a istud crimen impedit nō diri
mit. Et istis duob; casibus fil; impedit muli
er cōtere si venenū dedit viro vel alie morte;
e; parauit. de hoc vide sequenti c. v. **S**uscept;
pprie sololis ē. vi. impedimentū qñ qñ infidi
ando mēmōio ppriū filij; de sacro fōte susce
pit vt possit p̄uare dūgē cāli copula. l. debi
to ac. de hoc sequenti c. iij. **M**ors p̄bralis ē. viij
qz peccat in mīsteriū mēmōiij. a iō in eo pu
endus ē. vel si peniteat solemmter ē viij. s. tpe
p̄mē. qz talis lugē d;: ideo cōtere ei nō licet.
Aut moniale. s. accipiat in vxorē. s. de facto p;
p̄fessam qz iniuriat mēmōio xp̄i ē. ix. impe
dimentū a talis ē excoicatus p noua iura. **Q**
uis aut ista crimina a forte aliq; alia impediūt
mēmōiū otrahendū: solū tñ si adolescentes
sunt a timeēt de mēōtinētia ipso; d;: eis oedi
licētia otrahendi. ep̄s aut ē dispensator in ta
lib;. Et an sine licētia otrahentes peccent in q̄
libet casu mōlter opimones sūt de hoc.

Que impediāt mēmōiū otrahendū a dirimāt
Am de ipediētib; mēmōiū otrahendū. c. iij.
otrahendū a dirimentib; etiā ppri; otrahū eo
qz in talibus eētia nō suant matrimonij
sunt vsus. **E**rro; obitio. votū. cognatio. crimē.

Cult⁹ disparitas. vis ordo ligamē hōestas. Si
sis affinis. si forte coire neq̄bis. **Hec** sociāda
vetāt onubia iūcta retractāt. **S;** intellige q̄ il
la impedimēta impediūt a dirimūt q̄n p̄cedūt
m̄rimoniū otractū. **S;** si post otractū m̄rimo
niū supueniūt: nūq̄ dirimūt iam otractū ma
trimonium. nisi forte quo ad thoy vel eē ad co
habitacōz de aliq̄ vel aliq̄b⁹. vt infra patebit
Que sic intelligunt. **P**rimo error non ois s̄
solum psone et o dicitōis psone. vt si iohēs dī
cat se esse petrū. **R**atio q̄ nullus ē ibi o s̄sus.
Duplex ei est error q̄ non ipedit. **V**nus vt q̄n
credit v̄go que ē corrupta. a sana q̄ est lepro
sac̄. a tunc imputet sibi q̄ talem elegit. **A**li⁹
error ē diuiciarū. paupertatis. nobilitatis q̄ ni
si redūdet in errore psone **S**ecūdo o dicitō. a ser
uitus. q̄ nō h̄; talis potestatē corp̄is sui suffi
cientē. vt q̄n libera otrahit cu seruo: ignorāte
ea seruitutē **S**ecus si scit: vel si post otractū sci
ens adhuc o sentit iam factō. vel p̄ carnalem
copulam. **A**d hoc aut q̄ seruitus dirimat ma
trimoniū requirunt tria ex pte illius qui vult
dirimere. **P**rimum ē libertas. quia seruus nō
p̄t oqueri de ancilla. nec econuerso. q̄ verum
matrimoniū otrahunt serui. sed non quādo
ex parte tantum est seruitus. **E**st itaq̄ verum
matrimoniū inter seruos siue vtrūq̄ sit scies

siue vterq; ignarus siue vlt alteri⁹ obediōis vt si
seruus sup b⁹ nollet strahere nisi cū nobili et
econūso libera nollet strahē nisi cū seruo vt re
neret primatū **Secūdo** requirit q; ignorauerit ser
uitutē is q; pclamat q; scienti dolus nō infert.
Vnde o; q; sit liber a ignarus seruitutis alteri
us **Tercō** requirit q; ignorācia durz. Nā si post
q; cognouit obediōez ei⁹ consentit vlt vlt facto pe
tendo debitū vel reddēdo sibi preiudicat. **Si** in
q; h; pabilem opinionē de seruitute alteri⁹
ex tunc sibi preiudicat. **Secus** si leuem a teme
rariā suspicōez cui credi non dz. **Votum** ē. iij.
vi; solemnissimū p suscepōem ordinis sacri p
professionē approbate religionis siue tacite si
at siue expresse **Sic** eē qū matrimonio cōsum
mato solemnissimū votū p pfeccionē coniugis l eē
matrimonio nō cōsummato p suscepōez sacri
ordinis. alio i seculo remanente cū voto simpli
ci. hec si strahit religioso mortuo mūmōmū
dirimit. **Votum** aut simplex nō dirimit o;tra
dum si impedit strahendū. **Vnde** quācumq; a
quocienscūq; talis votū⁹ strahit peccat mor
taliter dirimit eē votū simplex sponsalia. **Et** q;
sciēter strahit cū aliq; quē scit votū; simplex e
mississe peccat eē mortaliter **Vnde** q; post votū;
simplex r contrahit matrimoniū a matrimoni
um nō cōsumauit si cōiunx; petat ab eo debitū

tenet religionem intrare. Ideo est votū simplex
impedit reddicōem matrimonij debiti in eo q̄
vōit. q̄ ista ē in vōluntate vīuentis q̄ pōt in
trare religionem. non aut̄ impedit reddicōez
secundā debiti. **E**t verior opinio videtur q̄ iste
qui vōit nō strahē matrimonū absolute in
hīl cogitans de actu carnali. tenet̄ facere vt p̄
missum ē de eo qui vōit cogitans a vōuens n̄
luxuriari cē. **C**ognatio est quartū viz carnal
a parentibus. spūalis p̄ baptismū a cōfirma
tionem. et legalis est adoptio. **C**ognatio ex
go carnalis a consāguinitas dirimit vsq̄ ad
quartū gradū inclusiue. Et. iij. a. iij. gradus
sunt iuris positiuū: ideo in eis dē p̄t solus p̄p̄ dis
pensare. **C**ognatio spūalis. s. a que in solis sa
cramentis baptismi et cōfirmationis strahit̄
h̄z. iij. species. p̄ma est paternitas vel materni
tas a filiatio spūalis fm quā suscipiens sacra
mentū d̄z filiolus vel filiola. dans aut̄ l̄ tenēs
paternū l̄ materna. **S**ecda species cōpaternitas
vel cōmaternitas que attendit̄ inter spūalem
patrem pueri a carnalem. **E**t directe quidē con
trahitur inter patrem et matrem nāles susci
pientis sacramentū a dantē sacm̄ vel ad id te
nentem. **S**ecda inter pntes carnales suscipien
tis sacramentū a cōiugem dantis. vel tenentē
cōiugem parentis suscipientis **T**ercia dicit̄

fraternitas spūalis q̄ ōtrahit̄ inter filiolū a fi
liolam ⁊ filiū vel filiam spūalem suscipienteꝝ
sac̄m̄ ex vna pte ⁊ filios nāles dantis sac̄m̄
vel ad id tenentis siue fuerit ante siue p̄. **Nō**
aūt̄ inter fratres suscipientis sac̄mentū ⁊ fili
os dantis vel ad id tenentis q̄n̄ cum q̄ suscep
tos. **Q̄n̄** aūt̄ p̄p̄te cognacōem spūalem mat̄ri
moniū dirim̄at̄ dicendū q̄ si precedit̄ fm̄ oēs
tres species precedētes dirim̄it̄ tūc post ōtractū
Si aūt̄ sequit̄ nūq̄ soluit̄ v̄nculū nec aduz̄ si
ne necitate aut̄ ignorācia pbabili. **S; si** indu
stria l̄ malicia tūc p̄bit̄ ius petendi. ⁊ postea
erit sine spe d̄iuḡn̄. **Si** aūt̄ ignorācia iuris tunc
p̄cit̄ q̄ nō nocet in damnis vitandis. **H** aūt̄ q̄
non vult p̄dere debiti peticōem certat de dam
no ⁊ nō leuare filiuꝝ suū solo iure positio ē p̄
hibitū. **Cognatio** aūt̄ legal̄ que ex adopcōe
s̄. puenit̄ que ec̄ d̄i affinitas legalis impedit̄
⁊ dirim̄it̄. put̄ habes in. iij. di. xliij. **Cr̄imen** ē
quintū impedimentū non q̄dlibet crimen. sed
triplex. p̄mum ē cum vxor mach̄met̄ in morte
viri ⁊ postea ōtrahit̄ cū adultero vel ec̄uerso
Ad q̄d̄ tria requirunt̄ ad dirimendū. s̄. adulte
riū: ⁊ hoc ē primū. **S**cdm̄ ē actual̄ occisio. iij. in
tentio ōtrahēdi in occidēdo. **S**cds casus ē si pre
stet̄ fide adultere de ōtrahēdo cū ea p̄ morteꝝ
viri l̄ ec̄uerso. Sed sub noie fidei etiā nuda

promissio intelligit. Et tunc ista duo requirunt
s. pollutio a pmissio. **T**ercius casus quoniam cum
adultera contrahit de facto. Et hic esse duo requi-
runt. scilicet adulterium a de facto matrimonium. Item in
hinc duobus casibus quod uterque sciret impedimentum
nam altero ignorante non dirimitur. **C**ultus
disparitas est sextum. **V**bi baptisatus cum non bap-
tisata vel econverso quous cathecumina non potest
inter matrimonium. **Q**uod si fiat nullum est. **V**bi autem
uterque est baptisatus licet alter vel uterque sit in-
fidelis: verum est matrimonium. Sed contrahere non
debet quis cum infideli. nihilominus tamen hereticus bap-
tisatus sicut alia vera sacramenta offert a recipit:
sic a istud Tamen inter fidelem a infidelem spon-
salia potest contrahi. cum hac conditione si infidelis con-
vertatur. **V**is enim violentia est septimum seu
metus. **V**nde circa personam inducitur per metum
cadentem in constantem virum ad consentien-
dum interius in prolatione verborum matrimonii
alium. ut quod non vult mentiri: potest post mo-
dum matrimonium dirimi tempore nullum. Sed de se-
ductione per blandicias non ita. Est autem metus
cadens in constantem virum quadruplex. scilicet metus
mortis. cruciatum corporis. fututis a stupri. Cru-
ciatus in quo corporis. puta cum quis capitur vel tra-
hitur. mutus ducitur vel ligatur. **N**ec differt
uterum prefata. iiii. fiant in persona propria. siue
l. iij.

in psona literorū siue ipsona vrozis. vii. vñ
Stupri siue stat⁹ verberū atq; necis. **N**ō tñ
q̄ respectu actus q̄ ē fornicari⁹ nō p̄t esse iust⁹
metus. qz meli⁹ est oia mala pene pati q̄ soli
malo culpe cōsentire. **A**duertendū ē qz ma
trimoniū p̄ metū intū licet non valeat. tamē
cōfirmatur p̄ cōsensū sequentē. durante primo
cōsensu. et dissensus potest transire in con
sensum. Sic etiam si metum inferens peniteat
non ē matrimoniū: qz non sūt ibi mutui cōsen
sus. **O**rdo ē. viij. impedimentū. q̄ intelligitur
de ordine sacro. vt subdiaconatu q̄ supra de p
fessione in religione approbata. et dirimit cō
tractum q̄ impedit cōtrahendum. **F**it etiā irre
gularis cōtrahens de facto. **N**on aut̄ econtrari
o matrimoniū impedit ordinem: s̄ vxorat⁹ sp
recipit caracterem. **S**i aut̄ vxore cōsentiente re
cipit etiam executōem. professio ē facta in or
dine approbato. et ē fit irregularis si de facto
contrahit. **L**igamen est nonum. s̄. qñ quis
prius cū vna cōtraxit sic ligatus ē qz cum alia
contrahendo cōtractus nullus ē: ymmo si cum
secunda coit adulter est. **H**onestas est de
cimū idest publice honestatis iusticia que
est p̄p̄m quitas ex sponsalib⁹ proueniens ab
instituto ecclē propter eius honestatez. **N**am
quando aliq̄s desponsauit aliquā. viij. annorū

vel ultra. licet eam non cognoscat tñ nullus
de consanguinitate eius poterit eam habere iux
orem; nec ipse eius aliquam consanguineam. Et
impedit publice honestatis iusticia matrimo
nium. sicut consanguinitas et affinitas s'm eor
dem gradus. **Sunt autem sponsalia** repromis
sio futurarum nuptiarum. Ex hoc quod dicitur repro
missio per quod requiritur utriusque promissio nec al
tera sufficit promittere. **Sed** si vir promittit et mulier
tacet et consentit. idem est ac si manum porrigat ad
fidem recipiendam. **Si autem** nulla signa apparent
probabilia de consensu eius: nulla sunt sponsalia.
Et possunt contrahi inter absentes per nuntium vel epistolam
tunc quando primo consentiunt per presentes etiam tam con
sanguineos quam extraneos: nisi expresse recita
rent. **Contrahunt itaque sponsalia** pure et
sine modo et oblatione. vii. modis. primo anuli subar
ratione. nisi ageret de matrimonio tacite vel expresse
se. puta ante valvas ecclesie. **Secundo** arris sponsa
liter et sine verbis. alias ipsa verba sufficerent
ut puta si habito tractatu inter amicos: nisi sic
iocalia nomine arre sponsaliorum. nichil dicens a
liud. et illa acceptavit. **Tercio** iuramenti in tunc
consensu. **Quarto** nuda promissione affirmativa et ne
gativa. ut si dicat. promitto tibi quod nunquam ducam a
liam uxorem a te. tunc enim non tenet eam ducere si ve
lit continere. **Sed** si velit contrahi non licet cum alia

l m

Quinto p̄ traductionē. Vñ si eēt ante septē m̄
puella traducat̄ desponsata a traducta septē
m̄z̄ oplens nō redamat: sponsalia cōfirmant̄
Sexto p̄ acceptacōez. Qñ em̄ sponsalia pre
cesserūt nullap̄pter defectuz̄ etatis a se tutus ē
conat̄ de quo dubiū ē an habuerit effectum.
censent̄ sponsalia. Si em̄ esset certū q̄ nō ha
buerint effectū: nō sponsalia essent. Si at̄ cer
tū esset q̄ eam cognouit̄ tūc̄ orit̄ affirmat̄
Septimo p̄ tacitam̄ conuencōez. q̄ quociens
cūq̄ cōtrahit̄ matrimonū p̄ verba de p̄nti a
nō valet p̄pter cām q̄ est impeditiua matrimonij
nō sponsalis tūc̄ h̄z̄im sponsaliū a cōtrahū
tur tacite ista. **Hec** aut̄ locū h̄nt multū de foro
cōtencioso s̄ in foro cōscie nūq̄ vident̄ esse sp̄
salia. sicut nec matrimonū nisi q̄s in talibz̄ vo
luerit se obligare precise: a in talibz̄ credēduz̄
est eis. Vñ sp̄ sponsalia sūt nullap̄pter defectū
cōsensūs. vt in furiosis infantibz̄ mēte captis
manifestū est. **Sūt** ḡ. r. q̄ impediūt ne spon
salia cōtrahant̄ notata p̄uersus hos. s. Crimē
dissensus. fuga. t̄pus. ordo. se cūda. Morbz̄ affi
nis. vox publica cūq̄ redamat Crimen. s. for
nicacōnis si ē publicū p̄ se dimittere p̄t. si oc
cultum tūc̄ p̄ iudicē. etiaz vir vxorem fornicā
riam dimittere potest Dissensus alterius. s. vl
amboz̄. sed in illo casu cū licētia iudicis fieri

debet ppter reuerenciã matrimonij. **F**uga
qñ alter fugit nec infra biennium oparet. qđ
tpus tñ iudex abbreviare p̄t **T**emp⁹ certum
qñ lapsū fuerit. **O**rdo sacer. s. subdiaconatus
et supra supueniēs quōcūq;. siue m̄scia siue
inuita sponsa. **N**ō d̄z tñ sponsus m̄scia v̄l inui
ta sponsa. ad quoscūq; sacros ordines p̄mo
ueri. p̄mmo nō d̄z ad ordines futuros licenci
ariab vxore siue sponsa. **E**t si petat inhiēduz
est ei sub pena excoicacōnis ne inuita a m̄scia
sponsa ascēdat: a precipiendū matrimoniu;
ōtrahat. **O**rdo eē religionis approbate m̄ p̄fel
sione ei⁹ a nō m̄ introitu ordinis vel nouiciatu
dissoluit. **S**ecūda v̄p matrimoniu ōtrahūz p
verba de p̄nti cū secūda impedit sponsalia pre
cedētia: eē iuramento firmata. **M**orbis puta
leprosa. palitica. amissio oculoꝝ l̄ nasi. epile
cia. a q̄libet enormis deformitas supueniēs. dis
soluit: que iudici omittunt̄ determināda. **A**ffi
nis. qz sponsus cognoscens sponse osangneā
impedit euz v̄traq; ōtrahē: qz incest⁹ impedit
matrimoniu ōtrahendū. **V**ox publica in ma
trimonio dissoluēdo. qz vox vni⁹ vox nullius
vnde fama impedit. **C**unq; reclamat alter. s.
de quo videm⁹ summas. **D**issoluiunt eē sponsa
lia oīa q̄ dirimunt prius ōtractū m̄rimonium
supra tacta. **S**imilit̄ ea q̄ impediūt m̄rimoniū

contrahendū **S**ic eē qñ spōsalia sūt oīno occulta
sic ī occulto cōsenserūt. ita sufficit qm̄ occulto
sine iudice dissentiāt a se q̄terent. **I**ta eē qñ im
pedimētum ē occultū licet sponsalia publica
sint. vt si sponsus ē certus de fornicatōne nec
possit pbare. nō tenet petere licenciā cū alia cō
trahendi. qz sibi denegaret. s; ppria aucte pōt
Sic qñ alter approbatam religionē pfitet̄ **S**ic
qñ alter publice fornicat̄ **S**ic eē qñ alia impe
dimēta sūt notoria. vt si sponsa iam facta le
prosa in leprotorio posita est: sine iudice fac
tū est **A**lias aut̄ cōter licenciā iudicis habet
bz. puta ep̄i vel ei⁹ officii. l. archidiaconi a alte
ri⁹ ordinarij l. alteri⁹ delegati. nō tñ prochia
lis sacerdotis auctoritas suffic̄ **C** Si sis affinis
est. xi. impedimentū qd̄ m̄rimoniū eē pri⁹ con
trahūz dirimūt. **C**ontrahit̄ aut̄ affinitas du
pliciter. vno mō p m̄rimoniū eē si carnalis cō
pula nō seq̄t p m̄rimoniū. **D**ico p̄mū nō. ij. a
ij. q̄ affinitas nō est ī vsu **A**lio mō p carnalē
copulaz quocūqz excitam licite l. illicite fm̄
naturam vel cōtra naturā. dum tñ semen viri ī
vase debito recipiat̄ **P**ollutio aut̄ exordina
ria. v. qua semen viri nō ī debito vase recipit̄
nō causat affinitatem nisi fieret maritali affe
ctu. **N**am q̄tuncūqz inuadat vel infringat
vasa pudoris nisi ī vase eius semen emittat

non contrahit affinitas. Requirit enim seminum
omixtio. s. seminis a menstrui. Et de talibus affi-
nitatis impedimentis est regula ista. **O**es con-
sanguinei uxoris mee sunt mihi affines. a in
eodem gradu in quo sunt consanguinei uxoris. **S**imili-
ter omnes consanguinei mei sunt affines uxoris mee
in eodem gradu in quo ipsi sunt mei consanguinei. Et
quod dictum est de uxore intelligendum est de quacun-
que alia carnaliter cognita modis supradictis.
Sed consanguinei mei nullomodo sunt affines con-
sanguineis uxoris mee. nec inter eos matrimonium
prohibet. **S**i forte coire nequebis est xij. impedi-
mentum quod habet locum in frigiditate naturali. vel malefi-
cio accidentali. vel artatione membri feminei vel in
pubertate vel castratione. Nam frigiditas impe-
dit si est perpetua. similiter maleficium si est perpetu-
um. Perpetuum autem iudicatur post triennium proba-
tum legitime. Impuberes esse contrahere non possunt
sive uterque sit impuber sive alter. Dicitur autem im-
puber masculus infra. xiiij. annum completum. Puella
infra annum. xij. Et ante contrahere non possunt. nisi
essent proximum pubertati. ut si non distent mi-
hi per sex menses. vel malicia suppleret etatem
a possent carnaliter omisceri. nam impuberes
contrahere non possunt. sive uterque sit impuber sive
alter. Ille tamen qui sciuit in se vel in alio impoten-
tiam aliquam coeundi non potest inuito alio discedere

propter tale impedimentū. s̄ impu-
tet sibi q̄ tale
elegit **¶** Quando vir possit & teneat dimitte

re uxorem ca. xv

De potestate aut̄ q̄n vir possit dimitte
suā uxorem & teneat. sūt. iiii. pe. pa. & du-
siones. **¶** Prima m̄rimonio eē cōsumatō licet
viro dimitte uxorem ex cā fornicatōis carnalis
ad correctōez ei⁹ vel vitandū infamīā & plis
incertitudīnez. eē si iuravāt nō dimittere vel n̄
accusare. non tū licet tales dimittere hūo eē vīn-
dicte vel amore pecunie vt lucretē dotez. s̄ zelo
iusticie ne delictū maneat impunitū & vni⁹ pe-
na sit met⁹ multo eū: sicut regina vasti repudi-
ata ē. S; hic distingue di. pe. de pa. Nam si forni-
catio sit occulta tunc quo ad thoz dimittat
aucte ppria p̄t uxorem dimitte. alias sibi p̄iū-
dicaret si eā cognosceret sciēter & sponte Cog-
noscens aut̄ adultera; coact⁹ p̄ eccām & igna-
rus. sibi nō preiudicat quān possit eam repelle-
re q̄n p̄t pbare. Si vero fornicatio est notoria
puta si ē deprehēsa in lupanari vel p̄ s̄mā in
dicis & cōfessionem in iure. vel p̄ facti euīdenci-
amque nulla tergiversatōe potest celari tunc
licet auctoritate ppria uxorem dimittere abul-
terā. eē quo ad cohabitacōem. Si aut̄ est dep̄-
hensa i adulterio non p̄pter hoc iudicat noto-
riū quo ad hoc Si p̄tereā ipse nō possit pbare

posset tñ ipse ius dicē. qz defcūs pbarōis non
est ex culpa sua. **S**icut debito rē fugientē licet
accipe **S**imiliter si quis furatus ē mihi **C.** flo.
licet nō possit pbari. nō solū possuz tenēti sua
retinere: s; eē occulte recipe **Q**uando em̄ copia
iudicis haberi non p̄t. aut ppter defectū iudicē
aut aduersarij ā alias sine culpa hmōi. iste
potest sibi ius dicere: alias oia bella essent in
iusta **N**am vindicatio est eē virtus subditi: nō
solum iudicis **Q**uo ad pbarōnem aut adulte
rii sufficit violenta presumptio. a p̄t detinere
eē sacerdotē cui; vxore deprehensū sine excoica
cōe vt vocet testes p quos pbari possit. **S**e
cunda conclusio de spūali fornicacōne idem ē sic
de carnali. vt si incidit i heresim vel i iudaismū
vel gentilitatē. qz tunc ē cōtra bonū prolis. a cō
tra bonū saēmēti. a dūctiōnem aiorum. **D**if
ferunt tñ qz ppter carnalem fornicacōez semel
omissam dimittere potest: sed ppter spūalem
non si se velit corrigere nocens **T**ercia con
clusio idem ē de fornicacōe in naturali sicut de car
nali naturali. puta in peccō zodomitico vel etiā
pollucōe extraordinaria pcurata cū alio l; cui;
alia ommissa. **I**dem de oī peccō cōtra naturā omis
so qz mechia ēa plus q̄ adulteriū pprie dictū
Vide infra. c. xvij. §. viij **Q**uarta conclusio p̄
fata omnia se extendunt etiā ad fornicacōnis

suspitionē violentā vt si fuit solus cū sola nu-
dus cū nuda in eodē lecto iacens loco et hora
secretis et ad hoc modis. ¶ Non p̄t aut̄ formi-
cās dimitti in septē casib⁹. **Prim⁹** si ipse formi-
catus sit. Et̄ā si vir fornicatus ē occulte et ipsa
manifeste sine peccō eaz dimittere non p̄t nec
accusare. **Si tñ** vterq; fornicatus ē tunc iste q̄
corrigit h⁹ ius dimittendi incorrigibilem vel
incredulū et conūso. **Si aut̄** vterq; correctus ē
tunc pacta nouissima seruanda sūt. ita q̄ qui
prius fornicatus ē ius p̄didit et recupat alio
posteriori fornicante. **Et sic** semp̄ alternando q̄
posteriori fornicat̄ perdit ius quod habebat de
bitum negādi dimittēdi. **Qui ergo** fornican-
do prius ius petendi p̄didit recupat ipsum
alio post fornicatē. **Et semp̄** vltimo fornicans
succūbit saltē ante sn̄iam eccl̄ie. **Vbi aut̄** muli-
er est ignara et oppressa excusatur. q̄ adulte-
rium dolum respicit. **Secūdus** p̄pter crimen le-
nociniū. si vir ipsemet eā p̄stituit et ipsa sciuit
et nō phibuit eaz potuit. **Secus** si indirecte ei
occasione debisset expellendo eā vel necessari-
a negādo nisi vir expellendo eaz hoc intēdisset
et voluisset. **Terci⁹** si p̄babiliter credens post
longam absentiam vicum mortuū alteri nup-
serit nisi sciēter cognita fuerit a se dō post q̄ pri-
mus venit. **Quart⁹** si latens fuerit ab ext̄neō

cognita sub spē viri sicut excusat Ipa et iacob
Quintus si vi fuerit oppressa. qd̄ intelligit de
vi absoluta. Nā si metu vel p̄cepto p̄ntum l̄m
stantia osāguineorū l̄ alia osimili cā fornicet̄
cū aliq̄. eē strahendo cū isto defacto: non excu
saret̄. Vñ nō excusat michol et filia ptholomei
et Mach. ij. et vxor sampsonis Judic. xv. **C**vi.
qn̄ reconciliauit eā scienter et sponte cognoscē
do. Nā si ignorāter aut coact⁹ p̄ eccām sec⁹: tñ
nō reconciliat q̄ non statim repellit. cuz nō pos
sit auctoritate pp̄ria. Et idem si ignoranter. nō
tñ tenet̄ debitū red̄dē ex quo cert⁹ ē de iure suo
Septimus est qn̄ fm̄ legem suaz infidelitati ē
repudiata vel adulterata. sicut post repudiuz
alij nubendo. Quando vero vir necessario tene
atur expellere adulteram in penaz. Nō fm̄ pe.
pa. q̄ triplex est correctio in adulterio et alibi
Prima ē verberū. et illa ē tam mariti q̄ vxoris
s. fraterna correctio. Vir tñ qui ē caput h̄z in
crepare: vxor vero obsecrare fm̄ illud. Nō des
mulieri potestatem anime tue. Mulier si p̄ma
tum q̄. Secūda ē verberū et hęc ē solum viroz
Tercia ē eiectio. p̄ hoc ad q̄stionez. Si mulier
est corrigibil et adulteriū ei⁹ est occultū. tunc
fm̄ pe. de car. dimitti non dz p̄pter scandalum
ne crimen occultum prodere videatur: quo ad
thorū tamen pōt se separare. Si aut̄ fornicatō

est manifesta et ipsa nō penitet stultus ē si re-
tinet a crimē lenociniū omittit vñ tenet expel-
lere. **Q** aut̄ incorrigibil̄ debeat expelli di. pe. de
pa. vlt̄erū hoc intellige qñ melius corrigit per
hoc q̄ p aliud a ipse cōsideret de sua cōtinencia.
Ram si ipsa p retencōz corrigit a tanto a si nō
a toto cū ipsa p eiectōez sit cū plurib⁹ a pluri-
es fornicatura magis corrigit eā retinendo q̄
reiciendo. **V**ñ si ppter aliud nō tenet eicere nī
si ad correctōz ideo q̄c. **S**imiliter si ipse diffidit
se posse cōtinere. ec̄ si ipsa nō magis cōtineat re-
tenta q̄ expulsa. adhuc ppter se nō ppter eam
pōt eam retinere. Et hoc magis ē cōsulendu; cū
ppter diuorcū videam⁹ frequēter adulteraz p-
stitui. a illum q̄ prius erat innocens p adulte-
riū pollui. **S**unt preterea. v. casus in quib⁹ vir
innocēs non tenet dimittere adulterā. **P**rim⁹
est qñ occultim ē adulteriu; a tunc nō tenet
licet possit. qz cessat ratio respectu scandali. eti-
am si ē corrigibilis pōt dimittere. licet non te-
neatur. **Q**uia nulli facit iniuriāz q̄ vitur iure
suo: licet cōsulendum sit vt supra. **S**cđo ec̄ si pu-
blica ē quādo ē correcta vel spes de correctione
Vnde qñ in spe vel in re ont̄ se penitere. et tunc
nō tenet dimittere. sed potest sine peccō retine-
re. qz licet viro renunciare iuri suo. in. qñ incor-
rigibilem non pōt cōpescere includendo ne exeat

a q̄ nullus intret: a sic cohibendo. **Quarto** q̄n
saltem plus cohibet p hoc q̄ retinet q̄ exposi
ta. q̄ eo ipso se p̄stitueret. **Quinto** q̄n sibi vir
timet de incōtinentia. q̄ nō tenet plus vir cor
rigē vxorē q̄ dñs famulū. s̄ dñs famulū & ser
uum excoicatum nō tenet expellē: s̄ licite pōt
debituz seruiciū ab eo repetere. **Et** tñ est min⁹
debitum famuli dño q̄ ab vxore viro. **Sic** ḡ cū
detrimento iuris sui et piculo suo nō tenet ex
pellere. eē nō obstante scandalo phariseorū
s̄ scientib⁹ adulteriū dicat q̄ retinet vt eaz a
pccō plus cohibeat: nō vt in crimine eaz foue
at. **Auctes** ergo q̄ dicunt q̄ non licet eam re
tinere. loquunt q̄n non pōt sine scandalo sim
pliciū: vbi ex ignorācia p̄cedit. Non aut vbi
ex malicia. vel q̄n p hoc q̄ retinet deterior effi
ciē. vel q̄n non ppter sui piculum hec facit. De
muliere vero dicendum q̄ q̄n vir fornicat: nō
sic eū tenetur dimittere vt dictū est de viro. q̄
non h̄ sic corrigere facto. **Et** est verisimile q̄
q̄ncunq; accedens ad vxorez tanto minus ac
cedit ad fornicariā. **Vnde** in illo casu quo licet
viro adulteram retinere: multo magis econū
so a plus. q̄ cum ipsa non habeat virum cor
rigere facto sed verbo: ipsa non tenetur euz di
mittere. nisi quando vellet eam cognoscere so
lum innaturaliter. tunc quo ad th̄orū oīo d̄:

eum dimittere vt potius se punitat occidi q̄ sic
abuti sodomitice Itē ppter fornicatōem spūa
lem. si timet ne cohabitando ipsā ouertat tūc
eē quo ad dōnum tenetur eum dimittere Ali
as si non timeret de hoc ius suum petere nō p
hibetur. maxime ppter piculum incontinēcie.
An autē ppter alia crimina possit dūnx alium
dimittere quo ad cohabitandū sunt tres odu
siones prefati pe. de pa. Prima licet nō sit
fornicatio carnalis nec spūalis supueniens
matrimōio. si tñ scit tale crimen in altero q̄
alter timet corpori suo nec pōt sibi secure aliē
proūderi: tunc dimittere licet Sicut vxor in cu
ius utero vir p seuciā tres pueros occiderat
q̄ si nō tenet debitū reddere cū periculo corpo
ris sui multomin⁹ tenet cohabitare Vnde qñ
aliqua videt virum suum latrocinijs debitum
non posse corrigi ppter quod vxor omni hora
periditatur. idem dicendū est Et licet dñs non
excipiat nisi causam fornicatōis. Si tamē vn⁹
machinatur in mortem alterius vel p̄ueniū
vel p gladiū. nō tenetur quis cū piculo corpo
ris sui cohabitare Vt pz eē de resti. spōsali. t.
lras q̄ vb i ē tanta seuciā viri. q̄ nō p̄t secure
p cautionem vxori puideri: non ē sibi reddē
da. Et patet ratione. q̄ maior est in matrimo
nio obligatio ad reddendum debitum q̄ ad

cohabitandum. si non tenet reddere debitum v
bi probabiliter ex redditione imminet sibi picu
lum morbi vel mortis. ergo multo magis cum tali
piculo tenet cohabitare. Et generaliter verum est quod
vbi coniunx non potest aliter prouideri de securitate
vite nisi coniuge dimittendo. non tenet ei debitum
reddere nec cohabitare cum piculo corporis sui. **C**
Secunda conclusio idem videtur quoniam coniunx non vult aliter
cohabitare. nisi permittat eum peccare et est incorri
gibilis et pertrahit ipsum ad crimen. ita quod licet non
cogatur peccare sicut nec corrigi potest: tamen propter pi
culum sue fragilitatis ne conjugalis societas
ipsum pertrahat ad peccatum: teneat illud. Si oculu
tus dexter scandalizat te: erue eum et proice abs
te. quod si cum piculo corporis non tenet manere mel
to minus cum piculo anime. Et sicut non tenet pro
pter piculum infidelitatis. Ita nec propter picu
lum aliorum criminum. licet ad nullum possit cogi
primmo minimum piculum anime preponderat ma
ximo piculo corporis. **T**ercia conclusio propter a
lia crimina in quibus coniunx non timet probabiliter
anime sue nec corpori suo: non debet derelinquere coniugem
et si sit incorrigibilis nisi sit fornicatio carnalis
in qua propter vnicuique actum potest dimitti. aut spiritualis
propter quam incorrigibilem potest dimittere.
¶ Quod ad matrimonialis sit meritorius et mor
talis vel veniale peccatum

C. Ca. xvi.

m n

Munc ultimo de coniugatorum incontinentia
restat tractandum Et quod quod professus casti-
tatis sanctimoniam plus de celibatu quam de
veneris vicio de cetero ediscere. tunc quod. ij. thi. iij.
sic de nostris temporibus prophetauit apostolus. In novissi-
mis diebus instabunt tempora periculosa et erunt homines
seipsum amantes cupidi incontinentes. volupta-
tu amantes magis quam dei. habentes quidem speci-
em pietatis. virtutem autem eius abnegantes. Id
circo nunc cogor verbis uti magni illius alberti qui
bus super. iij. di. xxi. De huiusmodi inquit tur-
pes questiones nunquam tractari deberent. nisi si-
la cogere monstrata que hijs temporibus in offensi-
one audiunt. **P**eto itaque a lectore ne scanda-
lifer in sequentibus. si ultra quam placet sordices
peccatorum detegat carnalium que certe medical-
nequeunt non patefacere talibus vulneribus. **C**
Circa que tamen nihil novi dicturus sum. sed tantum
ea que doctores magni in suis manifeste ponunt
voluminibus. **E**rit igitur de coniugatorum in-
continentia triplex consideratio. **P**rima de coniu-
galis actus merito et demerito. **S**ecunda de red den-
di debito vel indebito. **T**ercia de temporibus
in quibus incontinentia indicit. **Q**uo ad primum non
da sunt. v. viz. quoniam actus coniugalis sit meritorius quoniam
nec meritorius nec demeritorius et nullum peccatum
quoniam peccatum mortale. et quando sit veniale peccatum.

De p̄mo sciendū q̄ i. iiii. casib⁹ actus coniuga-
lis ē meritorius vite eterne **P**rim⁹ cum q̄s h̄ns
graciā reddit debitū tpe loco circūstancijs o-
portunis q̄s ē act⁹ iusticie. Secūdus q̄n petit
debitum cā prolis tñ tpe a loco a mō debito:
q̄s est latricie **T**erci⁹ q̄n cā p̄seruandi opare
a fornicacōe quod ē caritatis. **Q**uart⁹ s̄m plu-
res q̄n cā vitande fornicacōis in se. quā p̄ba bi-
liter credit aliter non vitandā: ita q̄ voluptas
in nullo mouet eū: s̄ solū amor vitande forni-
cacionis. quā p̄ tunc non p̄t meli⁹ vitare. vt
puta q̄ necesse h̄z loqui d̄iū in secreto et loco
suspecto alteri mulieri: a exptus ē de ea sepe
se temptari **S**ed quādo semel vsus ē actu isto
ad multos dies refrigeratus ē. a tunc nō tem-
ptatur. Ratio dictōrū. iiii. est. q̄ ois actus vir-
tutis informat⁹ caritate est meritorius. **S**ed
h̄mōi est actus coniugalis in h̄is casib⁹. ergo
De secūdo q̄n actus coniugalis sit indifferēs
itaq̄ nec sit meritorius nec demeritorius notat
idez p̄. q̄ hoc contingit q̄n coniunx carens gratia
vno. de. iiii. modis dictis adum illum exercet.
Quia ois actus qui est meritorius habenti gra-
ciam: est indifferēs nō habenti. nō enim est
meritorius propter carenciā gracie. nec de me-
ritorio propter carenciā culpe cui soli debet pena
Quo ad sc̄iū videt̄ copula carnal̄ mo iugio
m. iij.

esse peccatum mortale in decem casibus quorum per pa-
sex primos declarat. **V**n̄ fm̄ eūa oēs est primus
propter inordinatōem; intencōis effrenate libidis
quā limites matrimonij excedit. **I**te factur⁹ auz
quacunq; alia dum tamē eque pulcra Sed qz
hītib⁹ nō demeremur s; adib⁹. hoc est quā a
dū sic cogitat De hoc dicit ihero. **N**ihil ē fetidi
us q̄ vxorem amare quasi adulterā. Et sextus
picagoric⁹ ait Omnis ardentior amator pprie
vxoris: adulter ē. **S**cōs ē racōne aborsus tpe
conceptus vel partus si pbabiliter timere⁹ qz o-
tra caritatē est qz quis velit delectari auz p̄micie
vite prolis. **S**emp̄ em̄ peccatum ē petere debitū v-
triusq; inbrūter tpe conceptus a partus qz eē bru-
ta utinēt. **E**lephas em̄ ad impregnataz nō ac-
cedit. et quidē; si pbabiliter de aborsu timere⁹
tpe conceptus a partus. qz matris quāq; pp̄ter de-
lectatōem; apit a materia nondū pfecto coagu-
lata dispygitura effundit. a instante partu. ne
puer opprimat esset peccatum q̄si homicidij a mor-
tale sciēter petere v̄l reddere: aliter non ē peccatum
reddere. veniale petere maxime mulierū. qz fm̄
medicos impregnate magis appetūt coitū. **T**
Tercius ē racōne piculi infectiōis mēstrui tpe
menstruorum. De isto dicit hugo qz tam vir q̄
mulier petens debitum tempore menstruorum
peccat mortaliter. **S**ed qui reddit exācius non

peccat. potest tñ denegare sine peccō nisi videat
exigēti imminere piculū fornicatōis. Sed dicit
alb. sup illud ezech. xviii. Ad mulierem men
struatāz nō accesseris. Putam⁹ inq̄t q̄ accedē
ad mulierē menstruatā q̄ vxor ē non ē mor
tale peccm fm se. Concordat pe. de tar. dicēs q̄
tunc exigere ē in volūtate coniugis s̄ reddē de ne
cessitate iuris. Nec optimo securior ē a commu
nior. Addit albert⁹. s̄ tunc exigē signū est ar
dentissime libidinis si sciēter hoc fiat. Et ppter
hoc inter mortalia phibēt a ppheta. Ideo ihero.
sup isto psalme. Qz oēs iusticie nostre q̄si pan
n⁹ menstruate dicit q̄ tūc viri abstīnere dñt
ab eis. tunc em̄ dciuntē membrīs damnati
ceci. claudi. leprosi. vt q̄ pntes nō erubescūt
in condaui omisceri: eorū peccm patenter a ap
te a cunctis redarguat in paruulis. hec alb.
¶ Ex quib⁹ apparet q̄ reducit ille terci⁹ ad p̄
mum quasi q̄ dicit q̄ ē signū ardentissime libi
dimis. Tamen pe. de pa. m. iiii. di. xxxij. tenēdo
q̄ non ē mortale siccludit. Epilogando dicen
dum q̄ non est mortale reddere et sciēter ex
parte mulieris. nec p̄sequens ex pte viri ex
quo vxor nō vult abstīnere. Secūdo non ē pec
catum petere ignorantī infirmitatem. Tercio
sciens infirmitatē. sed nesciēs monstrū solere
generari. non factur⁹ illud si sciret nō peccat
m m̄

Quarto sciēs non gnārit pbabiliter credens
vt qz steril. l. qz ohueiūt tūc non otipē. qz viri
nosūt meli⁹ obicōes vxorū a econūso p expel
enciā **C**onsulendū est ḡ mulieri mēstruate qz
scit aut pbabiliter credit virū se exosam ha
bituram. et tunc nō tenet reuelare. s̄ reddit si
ne peccato. a ille ppter igmoranciā non peccat
ā non. s̄ credit qz non ppter hoc dimitteret eā
cognoscere a tunc eē d̄ dicere. ne euz grau⁹ fa
ceret peccare. s̄ adhuc vterqz excusat a morta
li. Et hoc vxor poterit ppendere ex alijs vicib⁹
quib⁹ renuenti non acq̄erāt aut neutū s̄ cre
dit qz adultrabit⁹ vel pei⁹ faciet. a nec tūc d̄
dicere s̄ reddere **A**ut nihil horū sed qz abstīne
at credit et tunc sibi dicat **Q**uod si audiēs nō acq̄
escat: reddens non peccat. s̄ petens sic non tū
mortaliter peccat. hoc pe. **E**st tū in predc̄is cas
bus tunc petentibus terror incutiend⁹ p ofe
sorem qn̄ expitur. tum ppter irreuerentiā sa
cramento illatam. tum eē ppter piculū fetus
tum eē ppter auētes terribiles q̄s daz scriptu
re a scōrum ac doctoꝝ **Q**uartus ē qn̄ sic i loco
sacro a ali⁹ loc⁹ haberi p̄t mortaliter peccat vt
di. wil. glo. ray. a pe. pa. ymmo sm̄ eundeꝝ tā
petens q̄ reddens tunc puta in eccā l̄ in cimi
terio bñdicto hoc em̄ est sacrilegij crimen. qz
reconciliari detent sm̄ vxoriē opimonem. **S**i

aut alius locus non potest haberi: non est mortale
si exigens cum plandū quod abstinere non valet: ge
mit tunc Et si alius locus haberi non potest: non te
net quis redde in loco sacro. quod ut sanctus tho
mas dicit quod licet debitum reddendum sit omni hora.
salua tamen debita honestate quam in talibus exigunt
quod non oportet statim in publico debitum reddat.
Quintus est si mutat naturalem usum in eum
qui est contra naturam. quod fit dupliciter. Vno
modo dicit per. pavi: quando vas debitum pre
termittit semper est peccatum mortale. quod proles se
qui non potest: unde totaliter interitio nature fru
strat. Ideo quidam pregnati quam vir continere non
valens a tergo sodomitice propter puerum cogn
uit. cum non fuisset forte prius occidit puerum.
consultum fuit quod nullo modo permitteret se sic cog
noscere uxorem. sed prius occidit aut illum adulte
rari vel iumento humiliari. Si aliter nollit con
tinere doceret eum commiscere secundum situm longitudinis
oppositum. et sic presuata est a peccato sodomitico.
et propter necessitatem excusata. **S**ed querit quid
de illo qui ideo semen extravas debitum fundit ne
habeat plures filios quos nutrire non potest. Res
pondeo. per. pa. quod detestabilem rem cum filio iude facit.
De quo gen. xxxviii. quem deus occidit. **Q**uid
de eo qui ante completionem actus se retrahit ne
semen emittat. ne habeat plures filios quos

nutrire non potest **Res. idē** Non videt mortali-
ter peccare nisi ex hoc forte mulier ad seminandum
puocet. Similiter si propter hoc obmittit cognosce-
re uxorem a ex cōi osensu negat debitū; nō videt
quod est peccet venialiter. quod licet appetere nō ha-
bere plures liberos quod possit nutrire. nec ipse
tenet debitū reddere nec actū melioratū consum-
mare nisi uxorem petente; caueat tamen necesse est ne
se vel alius polluat. **S**ed querit alb. di. xxxiij
de viris qui hñt caliditatem debilem hic emz
calor sufficit mouē membra ad concupiscentiā
sed cito euaporat a debilitate extendit. habeat
ergo iste uxorem virginē. **N**te cū non habeat
nisi primū impetū; deflorare non potest a tamen cog-
nosceret corruptā si talem haberet uxorem. **Q**uid
isti esset faciendū. nam si alterū corrupere eā
facit. fit causa adulterij quod non licet. Si ve-
ro corumpat manu: est species sodomiticā
nō fiat instrumento debito. **Res. videt** inquit
dicendū salua melioris sñā quod per applicatōez
manus via fieri possit. **A**d id autē quod obicit
videt esse dicendū quod differt applicari manu
vt medicantē vel vt polluentem. **M**anus emz
polluens applicata inducit molliciem vel so-
domiam. sed manus medicans non inducit.
Sic etiam dicimus in mulieribus in quibus
descendit matrix in os vulue. **P**recipimz emz

vt digitis reponant eā. a tñ non dicim⁹ man⁹
illas polluē eas vl corūpere. s̄ pot⁹ medicari
eis. hec ille. **A**lio mō mutat quis nālem vsū
q̄tum ad situz. a tunc excusat a peccō qñ dispo
sitio corpis vel infirmitas. vt apstema ā ven
triū grossicies naturalem situm impediūt. **Q**ñ
em̄ in h̄is et similib⁹ casib⁹ ideo non audeat ac
cedere a parte anteriori vxorē: non peccat mor
taliter ex alia parte accedens dum tñ vasculo
mulieris alias nō abutat. nec semen extra sci
enter effundat **A**d questionē em̄ qua querit̄
vtrū vir cognoscēs vxorem suā mō non vsue
to peccat mortaliter **R**espondet idē alb. q̄ nihil
eoz q̄ facit marit⁹ cū vxore seruat vase ē mor
tale peccm: sed p̄t esse signū concupiscētie mortal
qñ. s. nō sufficit ei mod⁹ quem natura determi
nat **V**t aut̄ hoc melius intelligatur **Q**uis. s. sit
modus naturalis a quis plus vel min⁹ ab illo
naturali modo deuiet s̄m eundē notandū alb.
q̄ debit⁹ modus quē natura docet est vt muli
er iaceat in dorso vir aut̄ i ventrem incubat ei
a sic eē facilliter concipiūt mulieres nisi p̄ accūs
impediāt. **A**mor aut̄ deuiacō ab illo ē lateral̄
conabit⁹. a maior sedētis. a adhuc maior strā
tium. a horuz maxim⁹ qui ē retrosus more tu
mento cū. **E**t ideo quidam hunc vltimuz dixē
runt esse peccm mortale. **Q**uod tamen mihi nō

placet. hęc alb. Satis hęc dicitur videt th.
in sc̄pto in q̄stioib⁹ lr̄alib⁹. **A**liū modū pes
simū dicitur tangit pe. pa. dcludēs **S**i sit tan
ta innaturalitas q̄ nō possit se q̄ proles ex nā
facti. siue q̄ abutiē vasculo muliebrī **S**iue q̄
nubit in feminā fm̄ sitū se supponēdo vt demō
succub⁹ mortale ē. **A**lias aut̄ si i loco debito sci
enter vel quō cūq̄ se aget aliter innaturalit̄.
si facit hoc i casu vbi nāliter nō posset: nō pec
caret. puta ppter bonū plis l̄ fidei. a necessitas
infirmitatis alteri⁹ vel impregnacō hoc requit
nec patit̄ q̄ aliter faciat excusat̄ **S**i i casu vbi
alias esset veniale a necessitas patit̄ modum
nālem. nō videt̄ mortale. **S**ed ē graui⁹ veniale
q̄n ab ista innaturalitate se nō tpat ad tpus
q̄ secus si esset impedimentū ppetuū **S**i aut̄ pp
ter voluptatē sine necessitate immutat modū
nālem. licet non q̄ ad vas mortale ē: q̄ nō est
vpor ei⁹ nisi q̄ ad ad⁹ nāles **A**lias abutiē sacē
mēto dūgij. sicut q̄ puertēt vsū ritū alicui⁹
sacmētī sciēter. esset trāsgressio p̄cepti non so
lum i essentialib⁹. sed ec̄ i accidentalib⁹. **S**i
est q̄n dūm voluptatē preuenit. a puocat eā
mamib⁹ l̄ ofricacōe vel calidīs vtendo a incen
siuis vt possit pluries cū vore coire **S**ed no
tandum dicit petrus de palude q̄ istud potest
fieri tripliciter **P**rimo modō sine omni p̄cō

puta si quis cā prolis generāte l' fornicatōis
in yrore vel in sevitante ā debiti reddēdi cū ali
as sit impotens. se puocat esu vel potu calefac
tiuoruz. aut osculis aut amplexib⁹. quib⁹ ec
aialia se puocant. vt vsia columbe. ⁊ aliq uī
bus alijs tactib⁹ in quibus nō querat ppter se
delectacōem. s; solum ad actū illū prepato
ria non videt pccm. qz licet inuare naturā corpa
lem ad obediendū recte rācōm Scdō mō vt sit
potēs cognoscere yrore ppter delectacōez quam
tū nollet cū alia experiri: ⁊ tunc licet grauius
peccet preueniēdo temptacōez. non tū morta
liter. Quia nō querit in hac puocacōe delectari:
sed soluz in actu iugali. Vnde videt idem spē
qđ de adus sine **Tercio** qñ in talib⁹ prepato
rijs ppter se delectat vt si sic ofricacōibus im
pudicis membra attractādo sequit pollutio:
non ē dubiū q omis pollutio extraordinaria
pccm mortale ē. que vigilandō pcurat. **S;** in p
mo videtur etiā q si tactib⁹ in naturalib⁹ se p
uoctet qui aliter non p̄t. dum tū non facit hoc
propter voluptatez. quia necessitas excusat
non peccat ec venialiter sicut nec is q causa p
lis vel reddēdi debiti cognoscit in naturaliter
qñ aliter non potest. dum tū nō pretermittat
vas debitum. **Nam** si ipsa habeat morbum in
illo membro sic q non possit ibi cognosci nō

pp̄ter hoc p̄t alibi cognosci. **S**ed cognoscere in
naturaliter q̄n aliter non p̄t. pp̄ter voluptate
non ē mortale dum t̄nyas nō obmittat: sed ē
grauis remale. **S**ic eē hic q̄ sener vel frigidus
non p̄t coire. nisi se prouocet tali mō q̄uis vo
luptate querat. **Q**uia t̄n nō faceret cū extrane
a. grauus quidē peccat preueniēdo: s̄ nō morta
liter. **S**i em̄ oscula et amplexus ideo soluz di
cunt mortalia in solutis q̄ ipse actus est morta
lis. ego in coniugatis in quibus actus nō est mor
talis nec incitatio ad ipsum ē mortalis. **H**ec
pe. **D**icunt eē quidam magni q̄ vxor tenet se
exhibere viro suo ad oscula consueta si exigit et
q̄ nec venialiter peccat. virū eē nō petentē am
plexando et osculando debito mō bona intētiōe.
vt. si. euz ab ira vel ab alio peccō reuocet. **H**is
videt̄ textus scripturę concordare consilio salomōis
proū. v. dicētis. **L**etare cū muliere adolescentie
tue **C**erua carissima et gratissima h̄mnuus v̄lea
eius me b̄rient te in oī tpe et in amore illi de
lectare iugiter **Q**uare seduceris fili mi ab alie
na et foueris in sinu alteri q̄ oia tam s̄; glosā
interlinearem q̄ fm̄ nicolaū de lyra ad lrām
exponunt fm̄ latinos doctores **S**eptim⁹ est
de eo q̄ ante b̄ndictōem nupcialē post consēsu
t̄n de presenti cognoscit vxorem **T**alis em̄ vt
wil. sup̄ **R**ay. sic peccat mortaliter si prefata

absq; dispensacōe ecclēa sine iusta cā faciati
illis locis vbi osuetum ē bñdōem nuptialez
adhiberi Item dico si obmittant alie consuete
solemnitates. De istis vide supra. c. xiiij. §. viij.
Odaue ppter simplicis obligacōz. Nā iste q̄
ante mīmomiū vouit ppetuā castitatē & trahē
do matrimoniū cū ea psona q̄ debitū vult ha
bere frangit votū. nec postea vnq̄ p̄t exigē de
bitū. licet reddē possit p̄ osūmatū mīmomiū
non dū tñ osūmato mīmomio. mōsteriū intē
re dēret si possit fm tho. in qdli. Itē si duo coni
ges in domo emiserint votū ppetue & tinētie &
alter eoz velit frangere dic̄ de eis alb. sup. iij.
di. xxvij. Ego plane & cōdo q̄ post votū ec̄ sim
plex ppetue & tinētie mulier peccat mortaliter
recipiēdo maritūz nec tenet debitū reddere Sa
tis & cordat Ray. & Inno. Itē p̄ de tar. i questi
one quā tāgit di. xxxij. vtrū vouē & tinētia sine
licētia coniugis sit pccm mortale Res. q̄ aut fee
tur intentio determinate ad nō reddendūz nec
exigendū debitū & tunc scienti ius ē pccm mor
tale si fiat ex deliberacōe aut in cōi. & tunc non
est pccm mortale. q̄ saluari p̄t in eo qd est li
citū. fm exigēdo Ecce de voto. iij. casus habes l̄
iij. p̄ticulares. vide supra de hoc. c. viij. §. xxij
Item. c. xiiij. §. x. Item. c. xiiij. §. iij. Monus est
de copula carnali clamdestina post sponsalia

de futuro. de qua di. pe. de tar. q̄ hmōi copula
aut sit effectū fornicatio. a tunc ē mōle pccm
nec facit verū m̄imomū s̄ tantū presūptum.
Aut affectu maritali. a tūc p̄sone ā sūt ignaē
iuris a eccāstice osuetudis: a tūc non ē pccm
mortale **A**ut nō sūt ignare: a tunc ē pccm mor
tale maxime i locis illis vbi eccie phibitio cōi
ter seruat **T**n. s. tho. dicit simpliciter sponsaz
excusari a pccō si credēs sponsū velle osumere
m̄imomū admittit eū. nisi aliq̄ signa exp̄ssa
appareāt fraudis. sicut si sūt multū distantis
ōdicōis l̄ q̄tum ad nobilitatē l̄ q̄tum ad for
tunā vel aliud signū appareat. **D**e. iij. p̄nci
pali q̄n ad? dūgal sit pccm mortale. Res. pe.
pa. q̄ q̄ncūq; voluptas q̄ritur p̄ter p̄d cōs ca
sus. s̄. i. quib? ē mortale: tūc sp̄ ē veniale. In sp̄ā
li aut nōt. vi. casus in q̄bus ē ad? dūgal veni
alis tantū. **P**rim? q̄ncūq; p̄cedit aliq̄ deordia
tio rōis. s̄ nō tanta sic m̄ p̄cedis casib?. puta
petē tpe sacro. a si appetit? sit ad delectāōem: q̄
uis ē culpa Si ad lubricū l̄ infirmitatē suā cō
est sibi osci? l̄ oscia veniale. attn̄ vir v̄tingit q̄
in p̄cipuis dieb? nō est q̄ue pccm fm lo. ven.
Scds petere cā delectāōis m̄fra lites sp̄ ē ve
niale. sic comedē p̄pter voluptatē **Q**d em̄ cib?
ad salutē hoīs hoc coit? ad salutē gn̄is hūani
vt aug? dicit. a ē m. iij. di. xxxij. m̄ littera. c. v.

Tertius petere causa fornicationis vitande in se
d. sic q̄ cognoscit uxore causa vitande in se for
nicationis q̄uis possit aliter vitare: s̄ maḡ vult
isto mō delectabili vitare: q̄ alio mō non dele
ctabili vel penali. puta q̄ a domando carnem
vel fugiendo alioꝝ consortia vel nō loq̄ndo sol⁹
cū sola. Et si ḡ posset faciliē vitare: s̄ maḡ vult
cum voluptate q̄ sine ista: tunc peccat vniuersali
ter. q̄ preferit voluptatē carnis ab sorbente ra
tionem. a q̄ seruatur sum rōnis a eq̄ attingit
ad finem. Sicut si hō sitiens p̄t eq̄ satisfacere
vel succurrere necessitati natuē bibens vīnū lim
phatū minus delectabile nō ledēs caput a eli
git statū extinguere sitim cum vīno forti q̄d ē
magis delectabile. q̄d mēbriat eū in toto vel
in pte: peccat non tñ rōe finis sed rōne mediū
incompetentis. Et q̄uis sic petere debitum cā
fornicationis vitande in se vt dictū est sit venia
le: non tñ strabere hac intencōe est veniale.
Et differt iste tertius modus multū a quarto
qui ē meritorius supratactus. §. ij. **Q**uartus
est qñ sit cā infirmitatis vitande. q̄uis enim
vtūq̄ seorsū liceat appetere: non tñ vnum p̄
ter alter. q̄ ista cauda nō ē istius vituli. Rō
nem dca assignat etiā tho. in. iij. q̄ talis q̄rit
sanitate p̄ id q̄d ad hoc non ē ordmatum sicut
qui sacramentum baptismi tantū ad salutē

corpalem querat. **Q**uintus est si quando incipit pe-
tere vel reddere bona intentione: postea mutet in-
tentionem: ita quod nunc vellet istam libidinem propter
se etiam si quidem actu hoc cogitaret esse horam decessi
omnis seis quando non habet versus. **S**extus quando cumque
aliud intendat quam ad quod ordinat coniugium. vel ad
plenum vel ad reddendum debitum. hec de pe. **P**lu-
res alios causa sus habet sunt inter obiciones quando est mortale
vbi sepe est veniale. c. iij. et etiam sunt iij. istius c.

De reddendi debito vel in debito. ca. xvij.

Nunc de secundo principali viz de reddendi
debito coniugali et non debito. **P**ro eodem
tellei fm. l. th. pe. pa. et dicitur omnes the-
ologos tenendum est pro regula quod coniugii debitum pe-
tenti a tempore debito: immo etiam tempore sacro red-
dendum est. siue petant expressse siue interpretatiue.
quod non refert quo quis voluntate sua exprimat ver-
bis a factis. et maxime infirmioris vasculo in hoc
operandum est. quod veracius est mulieri petere.
Item quicumque intentione siue causa sololis peccande
siue fornicationis vitande. siue libidinis satiande
siue voluptatis habende. nec hoc est reddere gladium
furioso. sed magis ne incidat in danabiles cor-
ruptelas. sic in theotomia versus militis nega-
tis in vigilia pasche debitum. quod continuerat tempore. et
fratrem eius impetijt: et negantem iugulavit. et re-
uersa ad vii dixit. tu fecisti. quod facere cogisti

Alia aut sup̄ ofuit se iumento. Vñ. vñ. et B. c. ij. Concupiscētie venereoz quibusdā m̄saias faciunt: nisi dissuadēdo cessare faciat ab exac cōe alter coniūgū. Qd̄ tñ non cum multa instan tia faciendū est. Et hęc nisi añ duos menses a matrim̄ om̄iū cōsumatum qñ licet intrare mō steriū. De quo habēs. s̄. c. xij. s̄. ij. vsq. ix. Rō aut̄ dictoz duplex est. Prima qz sicut seruus est in ptāte dñi: sic vnus coniūgū in ptāte alteri us quo ad reddicōem debiti. qz vir nō hz ptā tem corp̄s sui: sed mulier vt dicitur choz. vñ. S; seruus tenet̄ ex necēitate precepti dño suo red dere debitum seruitutis: ergo vnus coniūguz te net̄ ex necessitate precepti alteri red dere debi tum. Secunda rō. Sicut est cōtra iusticiā alie num accipe mūtō dño. ita est cōtra iusticiam alienū petēti non red dere: nisi cōtra hoc legitīa exceptio haberetur. Sed primū est pctm̄ mōz le: ergo a fm̄. Sed corpus vnius coniūgū est res alterius qñtum ad actū m̄rimonij. fm̄ illud pri. choz. vñ. Vir non hz ptātem corp̄s sui: sed mulier: nisi habeat legitīmā causā negan di. Ex quibus patet qz magna peccata cōniu ges incurrunt: sibi mutuo in debito mōbediē tes. nam rapinā faciunt. a insup̄ alteri occasi onē adulteriū tribuūt. Idcirco clamat vbi su pra ap̄ls. Nolite fraudari mūtē. sed qz nō

sp̄ oportet obedire: subiungit excep̄tōem nisi
forte ex d̄s̄u ad t̄pus. vt vacetis orationi. Et
iter̄ reuertimini in idipsum ne temptet vos sa
thanas p̄pter incontinentiā vestram. ¶ Sunt
aut̄ sex casus in quibz a p̄cepto reddēdi debi
ti q̄s excusat. **P**rim⁹ de lepra de q̄ dicit. s. tho.
q̄ licet teneat̄ sanus leprose diuigi reddere de
bitum: nō tñ tenetur ei cohabitare. q̄ non ita ci
to inficitur ex coitu sicut ex cohabitatione. **R**ō
autē quare tenetur reddere est q̄ melius ē na
to si concipitur leprofus esse q̄ nō esse. nec le
p̄fus phibetur vt iure suo q̄uis malū ex hoc
alteri pueniat t̄pale maxime si timeat sibi pe
riculū sp̄uale. puta incidere in adulterium. q̄
leprosi p̄pter interiorē calorem dicunt̄ multū
appetere actum illū. Debet aut̄ s̄m d̄m opimi
onē a alanū p̄pe domū leprose diuigis manē.
Non tñ tenetur sanus vt pe. pa. dicit reddere
debitum: si ex hoc sibi immineat periculū mor
tis vel infirmitatis. vnde dicit. tenendū est q̄
nec reddere nec cohabitare tenet: nisi supposito
q̄ ex cohabitatione vel reddicōe debiti nō immi
neat sano periculū infectōis. **Q**uo supposito lo
quunt̄ iura ex. de diu. lepro. c. ij. ¶ **V**tz autem
ex reddicōe debiti immineat piculū infectōis:
q̄rendū ē a medicis. a eis credēdū. vnusquis
enī in arte sua sapiēs ē. Ec̄. xxxviii. Dicit autē

mediciq; viro accēdi ad mulierez leprosa im
minet pbabiliter piculū infectōis multoma
gis q̄ mulieri si cognoscat a viro leproso. quic
quid tñ de hoc sit: non videt̄ dubiū q̄ qñ muli
er ē infecta vltima specie lepre. s. le omnia in q̄ ē
tanta infectio q̄ ptes corpis frustatz decidūt
ppter qd nō videtur q̄ mulieri sic infecte tene
at vir debitū red dē. q̄ red dendo vir possit eua
dere piculū **S**ecund⁹ casus est de piculo p̄sone
q̄ nō tenet̄ quis red dē. nisi salua o s̄t̄t̄tia s̄b
iecti. sicut natura. **P**rimo retinet nutritiue et
augmentatiue potētijs grā subiecti quā minū
stret generatiue grā speciei. **I**mminet aut̄ ex
multo coitu piculum **V**n̄ p̄hs de longitudine
a bre. vite. c. v. dicit q̄ sperma ampli⁹ emissuz
deficiat. a senescūt tales cito. ppter qd multus
longioris vite est equo a asino ex quibus ge
nit⁹ est. Et femelle masculis. si coitiū sint mas
culi. ppter qd eē passeres masculi breuioris vi
te sūt femellis. Si aut̄ infirm⁹ vel vulnerat⁹ sit
quis a coit⁹ mortalis sibi esse possit: nec red de
re tenet̄. Et ex isto principio dicūt aliq̄ pbabi
liter q̄ si vir fur est incorrigibil̄ ppter qd vxor
quotidie p̄ditatur cū eo ad mortē erga iusti
ciā q̄ p̄t fugere a eū relinquē ne moriat̄ cū eo
sicut et de naufragio cōi liceret ei soli euadere
si possit. nec teneret̄ cum eo sponte mergi **H**ec
n. iij.

pe. de pa. Vnde eē hugo sup. iij. notat. Si mu-
lier pbabiliter timet deprehēdi cū viro suo fure
quī ē in nemore. ⁊ non audet venīre ad eū. vel
si timet pbabiliter q̄ vir opellat eā ad eundū
secū in furto faciēdo: non tenet ire ad euyt
soluat ei debitū. vt habes. c. xvij. §. ix. **T**erci-
us casus est de impotencia ppter quā quis ex-
cusat q̄ impossibiliū fm iura non ē aliq̄ obli-
gatio siue sit ppter adū precedentē. quod tñ in
muliere locū non hz vel raro. siue ppter aliaz
causā: ita tñ q̄ si ppter culpā suā peccauit red-
dēdo se impotentem. afflictione imdiscrēta vel
p̄mā imputat sibi si ppter h̄mōi aliq̄ incidet i
damnablem corruptelaz. vñ nec viro mūgē-
da ē tam ḡuis p̄mā q̄ sit impotēs reddere debi-
tū vxori iuueculē seruētī. puta ieiūmā ⁊ vigi-
lie que desiccāt sperma. nec econūsō ofulendū
est vxori facere tam graues p̄mās vt reddat
deformis viro suo vel q̄ sit i maciem vel p̄mā
siue prolis vel impedimentum conceptus. nec eē
tenet vir vti calidis vt sit potens. s̄ sufficit q̄
se non faciat impotentē. **Q**uartus casus ē ra-
tione fornicatōis. q̄ vt Ray. ⁊ wil. dicunt. For-
nicans incontinenti omisso adulterio ipse cō-
mittens amittit ipso iure ius petēdi debitū:
licet nō statim pdat semp talis ius quo alter
tenetur reddere sibi debitū. qñ vij. fornicatio ē

occulta sic q̄ probari non p̄t. Si em̄ fornicatō
esset notoria. tunc nec reddere nec exigē d̄z de
bitum ille q̄ innocens est nisi reus p̄māz velit
agere. ⁊ nisi in casib⁹ certis quos ponūt docto
res in quib⁹ fornicatio vel adulteriū nō dimor
tiat iuges. **Hec de Ray. ⁊ glo. vide de hoc sup̄**
c. xv. p. totū. ymmo dicūt magni et multi q̄ si
pro certo vxor scit q̄ marit⁹ ei⁹ fornicat⁹ ⁊ ad
ultrat⁹ ē. eē sibi testes quib⁹ hoc pbare p̄t. n̄
tenet ei reddere debitum. etiam si non ē ab eo
propter fornicatōnem p̄ s̄mā sepata. si ipsa
vult otinere. **Ite dicūt q̄ si mulieri firmiter di**
ctet os̄cia q̄ marit⁹ eius cogat eā ad mortale
si venerit ad eā in lectū vel alibi; non tenet ve
nire ad eū pro reddendo debito. q̄ diu sibi hoc
dictet os̄cientia non erronea. **Notat pretere a**
pe. pa. di. xxxv. q̄ triplex fornicatio inter cōiu
ges p̄t exurgē. s. carnalis. spūalis. ⁊ in natura
lis De carnali quo p̄pter eā quis possit dimitt
tere aliū dicitur ē. De spūali puta q̄n quis inci
dit heresim iudaismū vel ydolatriāz ⁊ paganism
um idē dicens ē sicut de fornicatōe carna
li dicitur est. nisi q̄ p̄pter vnicam fornicatōz car
nalem quis potest talez dimittere. S; p̄pter spi
ritualez non sic si se velit corrigere. De nali idē
dicens ē qd̄ de carnali. que in naturalis ex
tendit̄ ad viciuz zōdomitiū ⁊ ad pollutionem

est ordinaria cum alio vel cum alia commissam Et tunc dicitur
aut quibusdam per papam approbat de omni peccato contra
naturam perbat per xxxi. q. iij. meretrices ubi dicitur quod
nomen meretricis omnis illicitus dicitur atque istorum me
brocum non legitimum versus intelligi debet. Unde quod me
chialis simplex causa est divorcii sufficiens. cum sit e
qualiter. immo grauior merchialis in omni peccato con
tra naturam. quam in adulterio proprie dicto. Ideo
si alter agat in membro cum altero innaturaliter
posteriori vel polluit se propriis manibus. Item est
effectus huius de simplici merchialis Et fundant ista
in verbo christi qui ob causam fornicationis uxores di
mittere posse determinauit. Quintus casus est
ratio voti ut si de licentia alterius coniugis facit vo
tum de castitate amodo seruanda. Simplex in
quam vel solemne votum quod extunc perdit ius peten
di nec reddere tenetur. ut supra. c. xiiij. §. viij. pa
tuit. Sextus est ratio loci puta s. c. xvij. §. vij. Et
de temporibus in quibus continentia iudicatur
coniugibus. Ca. xvij.

Quoties principali viz de temporibus in quibus
continentia coniugibus etiam inducitur
Respondendum quod ad hoc sunt. v. tempora. Primum
tempus sacro non licet petere debitum. puta temporibus per
fessionum. ieiuniorum. et festorum Unde ex o. d.
xix. Non appropinquetis vxoribus vestris di
cit tamen per papam. quod non est peccatum mortale sed veniale

nisi ommitteretur contemptus nimius. ita etiā q̄
p̄pter tps si de p̄ceptisset nō abstinerent. q̄ si
cut furari tpe sacro nō mutat sp̄em: ita nec de
bituz in coniugio petere tpe sacro. **S**epe tñ ē an
nera irreuerentia siue irreligio. in t̄p̄ancie cō
iugatorū voluptati vacantiū. ex quo a graue
remale a mōrle sepe omittit̄. **V**nde pri. dyal.
greg. narrat de iuge q̄ uicta carnis illecebris
nō abstimens in nocte: in crastino ad eccliam
dedicandā cū reliquijs beati sebastiani marti
ris ueniens cū alijs: a dyabolo arrepta fuit.
Hoc tñ non cogit q̄ illud fuerit mōrle. q̄ etiā
p̄pter p̄c̄m remale tradit̄ quis sathane. **V**n
de etiā p̄pheta a leone occisus ē. **N**on em̄ in ai
ma pt̄atem accipit nisi p̄ mōrle: s̄ in corp⁹ sic.
Reddere uero cū displicentia tpe q̄ntumcūq̄
sacro nullū p̄c̄m est q̄ debitum ē a nec̄arium
ex quo v̄bis ab exactōe disp̄sci nō p̄t. **S**cdm a
terciū est tps qd̄ est post ceptum p̄prie a p̄e
ptum. de quib⁹ dictū est supra. c. xvi. §. iij. q̄
vt pe. pa. dicit sp̄ est p̄c̄m petere debituz v̄tri
q̄ m̄d̄inte tpe ceptus a ptus. q̄ etiā bruta
v̄tinent. Elephas aut̄ ad imp̄gnatā nō acce
dit. **N**ā si q̄s ad imp̄gnatā accedat a p̄t̄e sp̄
opprimat p̄uey aiatur fit irregularis. q̄. f. da
bat op̄erā rei illicitoyñ sibi ip̄utat̄ ad penā q̄c
q̄d ex eo seq̄t̄. **Q**uētz ē tpe purgatois iugis

post ptum infra .xl. dies .v. q̄ in veteri testa
mento vsq; ad .xl. vel .lxxx. mulier a viri thoro
sicut a templo abstinebat cerimoniale fuit
ideo hodie nō ligat. Vnde sicut mulier in no
ua lege statim post ptum sine mōrli posset ec
clesiam intrare: nec debet phiteri. Si aut̄ ex ve
neracōe voluerit abstinerē: deuotio eius non
est improbanda. Ita si statim post ptum al
iter petit debitu: non est mōrle sed veniale. Et
indecens est q̄ non abstineat a cōsortio viri
q̄ diu abstinet ab ingressu templi Primū p
bat ex .de purific. post ptum. c. Ergo post p
tum in puerperio non est p̄tū mōrle q̄ time
tur de egritudine vxoris. Ad puerperam igitur
accedere erat phibitum lege mosayca. hodie
tū non phibetur templū ingredi. q̄ a emorro
issa tetigit fimbriā vestimenti xp̄i. vt; vbi fū
pra de purifi. post ptum. a m̄ decretis. d. v. ad
eius cubitum. nihilominus tū ibidē phibe
tur vir ad eā accedere. nō aut̄ de necessitate: n̄ ad
huc esset infirma. a ppter hoc esset periculum
mortis vel agguacōis infirmitatis. hec p. pa.
Quāto ē tpe menstruoꝝ. de hoc etiā sup̄ dī
cū ē. vñ di. idē p. Si m̄nālis a accidentalis sit
flux⁹ a quo mulier d̄ emorroissa: nō interdī
petitio vel redditio. q̄ qñ est infirmitas perpe
tua vel m̄m̄is d̄iuturna: p̄iculo sū eēt iugalis

ali quibus phibere. Tunc etiā mulier cōtpe
non p̄t s̄m quosdā vnde non timet̄ proli. Idē
tunc ē veniale petere: cū nō sp̄etur p̄les nisi p̄
ter fornicatōem vitandā in se vel in alio. vt ta
dū est s̄. c. xviij. v. Si aut̄ sit naturalis in men
se a quo a menstruata d̄: adhuc non videtur
mōrle scienter petere vel reddere. Vñ mulier si
sine scandalo viri se p̄t excusare: d̄ subfuge
re. Aliter non peccat cū dolore reddendo s̄m bo
nam venturā pe. de tar. s̄ dicūt q̄ exigē scien
ter est mōrle: moti autoritatibus auḡ supra
allegatis c. xviij. v. Et d̄ isto leui. xvij. ad mu
lierem q̄ menstruū patit̄ non accedes. Sed d̄
pe. pa. q̄ illa opinio non videt̄ vera. q̄ nō est
maior timor de infectōne plis tpe menstruoz
q̄ tpe lepre. tunc aut̄ petere nō ē mōrle: ergo
nec nūc. vñ alb. a pe. pa. soluūt argumētū bo.
ven. a pe. tar. Sextum est de tpe q̄ licet h̄ie
vel non h̄ie nuptias: nō dico debito reddendo
vel exigēdo. q̄ de isto supra dictū ē c. xiiij. v. iij.
Tribus em̄ tpibus celebritas nuptiarū inter
deā est. Primo bened̄ō nuptial. scdō festū cō
ingij nuptialis p̄t lasciuas q̄ tunc fiunt. Et
pari rōe di. pe. pa. vt supratactū ē. Videt̄ tra
ductio solēnis q̄ aliquñ p̄ nuptias sit de dōmo
pntum ad domū viri interdā. in q̄ etiā multe
insolētie sūt istis tpibus discordātes. Sūt aut̄

illa tria tpa induſiue a dñica prima aduent⁹
vsq; ad octauas ephie induſiue. a induſiue
a ſeptuageſima vsq; ad octauas paſche. a do
mìnica ante aſcenſionē excluſiue vsq; ad oda
uas penthecoſtes excluſiue. Tñ q̄ cōſuetudo ē
optima legū interpres. ideo ſeq̄nda ē terre cō
ſuetudo de p̄ncipio a fine excluſiue vel induſi
ue dictoz feſtoz. Nec feſtuꝝ oīm ſc̄orum: nec
aſſumpcōis beate virgīnis. nec q̄d cuiq; aliū
tps ieiunioꝝ. p̄ceſſionū. feſtoꝝ: nec ann⁹ p̄
mōrte interdicit: niſi tria tpa ſupradcā. Vnde
ſicut alijs tpiꝝ petere debitum nō eſt; mōr
le nec forte veniale: ſic nec cōſtere cuz non ſit
expreſſe p̄hibitum. Sed hīs tribus tpiꝝ
eſſet mōrle nuptias celebrare p̄pter exp̄ſſam
p̄hibitionem licet non eēt mōrle debitum pe
tere a iuge rite prius benedcā: vt ſupra late
dictū ē. Et ſic de lepra morali dixiſſe ſufficiat.

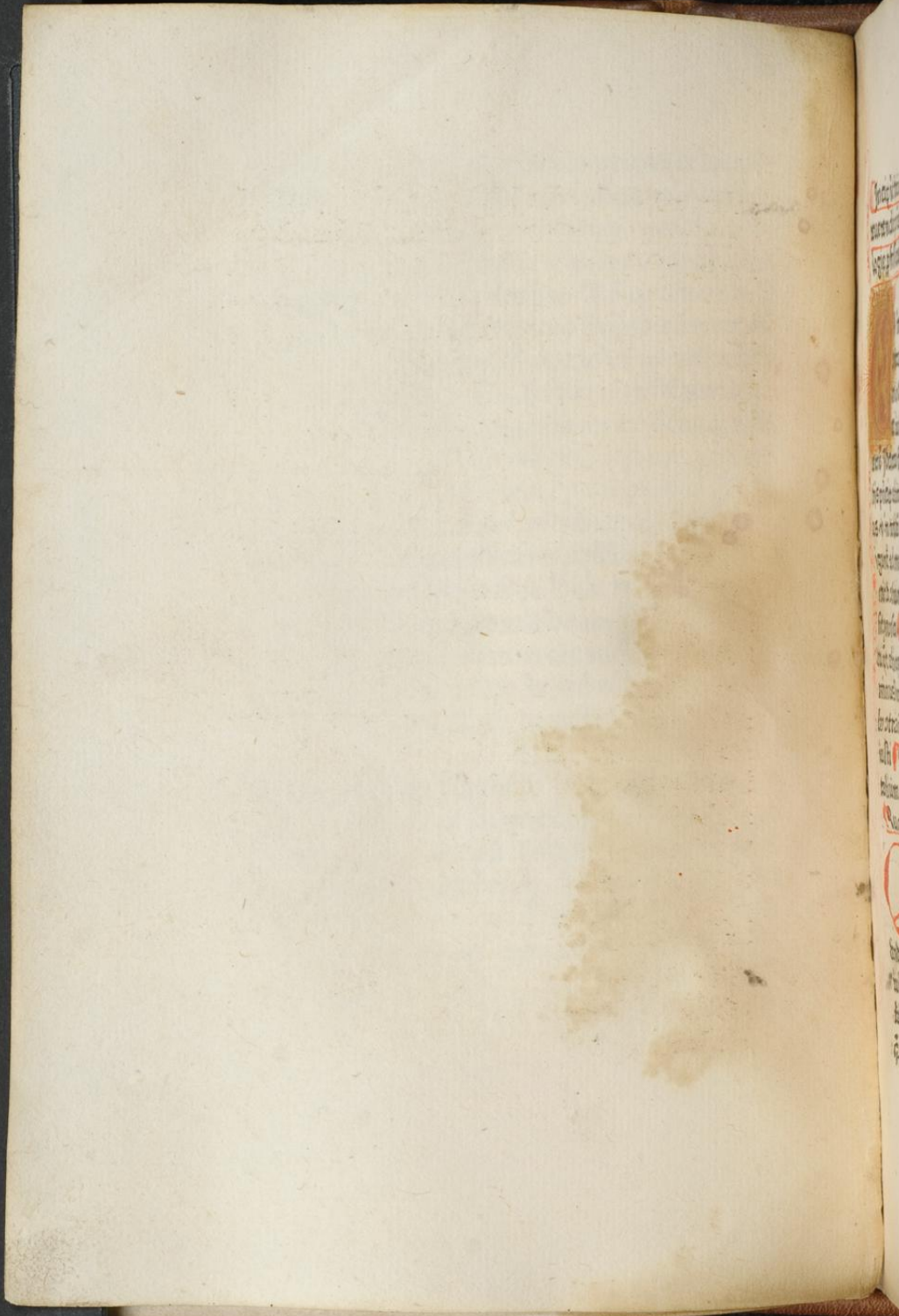
ExPLICIT tractatus de morali lepra fratris
Johannis nider ſacre theologie p̄feſſoris or
dm̄is predicatorum. Impreſſus autem p̄ me
Conradum Womborch. a admiſſus ac appro
bat⁹ ab alma vniuerſitate Coloniē. ad lau
dem et honorem dei qui eſt benedictus in ſecul
la. Amen. ❦ ❦ ❦

b

Fragment of text from the adjacent page, including some red-inked lines.

Fragment of text from the adjacent page, including a red initial and some illegible text.

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black
Blue patch	Cyan patch	Green patch	Yellow patch	Red patch	Magenta patch	White patch	3/Color patch	Black patch

TIFFEN® Gray Scale

© The Tiffen Company, 2007

- R** (Red)
- G** (Green)
- B** (Blue)
- W** (White)
- G** (Gray)
- K** (Black)
- C** (Cyan)
- Y** (Yellow)
- M** (Magenta)

A 1 2 3 4 5 6 **M** 8 9 10 11 12 13 14 15 **B** 17 18 19

